

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

**ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
(χειμερινό εξάμηνο 2006)

«ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ ΚΙΤΣΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

**ΠΑΤΡΑ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2006**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Ο ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Ο Ν. Ιωαννίνων
- Το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων
- Η κατάσταση στο Ν. Ιωαννίνων μέχρι τα τέλη της δεκαετίας '90
- Η χωροταξική θέση του Ν. Ιωαννίνων και οι προοπτικές
- Ο ρόλος και η θέση του Ν. Ιωαννίνων σε περιφερειακό, διαπεριφερειακό και εθνικό επίπεδο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

- Προϊστορική εποχή
- Ιστορικοί χρόνοι
- Βυζαντινοί χρόνοι
- Μεταβυζαντινή περίοδος – Νεότεροι χρόνοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Φυσικό περιβάλλον
- Πολιτιστικό περιβάλλον
- Το νησί των Ιωαννίνων
- Τουριστικοί πόροι μη αναπαραγόμενοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις (πολιτιστικός τουρισμός)
- Επιχειρηματικές και Επαγγελματικές Συναντήσεις (συνεδριακός τουρισμός)
- Αγροτουρισμός
- Χειμερινός τουρισμός
- Δραστηριότητες Απασχόλησης Ελεύθερου Χρόνου (αθλητικός τουρισμός)
- Θρησκευτικός Τουρισμός
- Θεραπευτικός τουρισμός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Εξέλιξη της τουριστικής κίνησης στην πόλη των Ιωαννίνων
- Αφίξεις – διανυκτερεύσεις στην Περιφέρεια Ηπείρου 1997-2001
- Αφίξεις – διανυκτερεύσεις στο Ν. Ιωαννίνων 1997-2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΟΥ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Λίστα ξενοδοχείων πόλης Ιωαννίνων
- Δυναμικότητα τουριστικών καταλυμάτων Ν. Ιωαννίνων (1998-2003)
- Ξενοδοχειακό δυναμικό Περιφέρειας Ηπείρου 2001
- Δυναμικότητα τουριστικών καταλυμάτων Περιφέρειας Ηπείρου (1998-2003)
- Αναλογίες κλινών Περιφέρειας
- Ανταγωνιστικότητα ξενοδοχειακών μονάδων στο Ν. Ιωαννίνων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Αεροπορικές μεταφορές
- Υδροπλάνο
- Σημασία της δημιουργίας του δυτικού και του βορειοελλαδικού άξονα μεταφορών
- Εγνατία Οδός
- Ιόνια Οδός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ

- Τουριστικές Οργανώσεις σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο
- Πρόταση: η τουριστική Ήπειρος στο εξωτερικό

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γεγονός ότι η Περιφέρεια Ηπείρου αποτελεί μια από τις πλέον υποβαθμισμένες περιοχές της χώρας, με υψηλά ποσοστά ανεργίας και σημαντικά προβλήματα. Η γεωγραφική απομόνωση από την υπόλοιπη χώρα, ο μεγάλος βαθμός ορεινότητας, το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης (το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας), οι έντονες ενδονομαρχιακές ανισότητες και η απομόνωση των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια των διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών συνδέσεων, αποτελούν τους κύριους ανασταλτικούς παράγοντες στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Εν αντιθέσει, η Περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζει βασικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία αποτελούν αντικείμενο εκμετάλλευσης και διαμορφώνουν τις βασικές κατευθύνσεις της αναπτυξιακής στρατηγικής. Μεταξύ αυτών εντάσσεται η γεωγραφική της θέση και οι δυνατότητες ανάπτυξης, εφόσον η Ήπειρος αποτελεί πύλη διασύνδεσης με τη Δυτική Ευρώπη, μέσω του λιμένα Ηγουμενίτσας στον οποίο καταλήγει η Εγνατία Οδός.

Επιπλέον, η παρουσία των Ιωαννίνων στον ευρύτερο χώρο ως διοικητικό, εμπορικό και εκπαιδευτικό κέντρο, σε συνδυασμό με τη λειτουργία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, δίνουν ώθηση στην ανάπτυξη του αστικού κέντρου των Ιωαννίνων σε Περιφερειακό και Διακρατικό πόλο ανάπτυξης.

Σε ότι αφορά τον τριτογενή τομέα, και ειδικότερα τις θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές, η Ήπειρος βρίσκεται σε στρατηγική θέση ως προς τη Δυτική Ευρώπη, η οποία θα αξιοποιηθεί με τη βελτίωση του λιμένα της Ηγουμενίτσας

και θα αποκτήσει ρόλο πύλης της Ελλάδας προς τη Δυτική Ευρώπη. Στην περιφέρεια υπάρχει ένας αερολιμένας στο Νομό Ιωαννίνων. Δραστική παρέμβαση για την άρση της απομόνωσης της περιφέρειας από την υπόλοιπη Ελλάδα αποτελεί το έργο της Εγνατίας Οδού, που εκτελείται σε συνδυασμό με το έργο του Δυτικού Άξονα.

Όσον αφορά το σύνολο των Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων της Περιφέρειας, διαθέτει περίπου το 4,4% του συνόλου των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της χώρας, κατατασσόμενη στην 7^η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, με την ερευνητική δραστηριότητα που ασκεί, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης.

Η Περιφέρεια Ηπείρου διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα (καθαρές ακτές, θαυμάσια τοπογραφία, αρχαιολογικά μνημεία, εθνικούς δρυμούς, τοπική πολιτιστική παράδοση, παραδοσιακούς οικισμούς-Μέτσοβο, Ζαγοροχώρια-, ιστορική παράδοση κ.λ.π.) για την ανάδειξη του τουρισμού (εναλλακτικές μορφές) και του πολιτισμού ως κύριων εστιών ανάπτυξης.

Η περιοχή διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάδειξη του τουρισμού (εναλλακτικές μορφές) και του πολιτισμού σε κύριες εστίες ανάπτυξης. Το συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα δεν έχει αξιοποιηθεί ικανοποιητικά μέχρι σήμερα.

Η Περιφέρεια απευθύνεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό, δεν διαθέτει καταλύματα υψηλής ποιότητας σε επαρκή αριθμό και η μέση διάρκεια παραμονής είναι πολύ χαμηλή (κατά μέσο όρο 3 διανυκτερεύσεις έναντι 6 για το σύνολο της χώρας για αλλοδαπούς επισκέπτες, και κάτω των 2 διανυκτερεύσεων έναντι 2,5 για τους Έλληνες επισκέπτες).

Το 2000, οι απορροφήσεις των κοινοτικών προγραμμάτων βρίσκονταν σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο. Ο ρυθμός εκτέλεσης του Π.Ε.Π. ανέρχονταν στο 8,2%, κάτι λιγότερο δηλαδή από 3% το χρόνο. Το 2005, το ποσοστό αυτό ξεπέρασε το 19,6%. Η κατασκευή του Δυτικού οδικού άξονα, η ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού, ο αυτοκινητόδρομος της κεντρικής Ελλάδος (Ε-65),

αποτελούν έργα για τα οποία υπάρχουν πλέον σαφή χρονοδιαγράμματα. Τα Ιωάννινα γίνονται πλέον κομβικό σημείο τριών αυτοκινητοδρόμων ευρωπαϊκών προδιαγραφών, που συντομεύουν σημαντικά τις αποστάσεις με την υπόλοιπη Ελλάδα και ανοίγουν μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης και συνεργασίας με τις όμορες χώρες και την Ιταλία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο νομός Ιωαννίνων είναι ένας από τους τέσσερις νομούς της Ηπείρου που δημιουργήθηκε μετά τον πόλεμο του 1912-1913. Αποτελείται από τις επαρχίες Δωδώνης, Κονίτσης, Μετσόβου και Πωγωνίου, και περιλαμβάνει 309 κοινότητες. Τα Ιωάννινα είναι πρωτεύουσα του νομού και της διοικητικής περιφέρειας Ηπείρου.

Ο νομός Ιωαννίνων είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση και πληθυσμό από τους τέσσερις της Ηπείρου, ενώ αποτελεί τον τρίτο κατά σειρά μεγαλύτερο νομό της Ελλάδας (4.990 τετ. χλμ. , 170.244 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή 2001). Καλύπτει πάνω από το μισό (54%) της Ηπείρου, διαθέτοντας μόνο 3,5% πεδινές εκτάσεις. Αποτελείται από 28 δήμους και 11 κοινότητες. Το 43% του πληθυσμού είναι αστικό και το 5% ημιαστικό. Έδρα των Περιφερειακών υπηρεσιών, του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) και του Πανεπιστημίου, ενώ το Λεκανοπέδιο εξακολουθεί να αναπτύσσεται συγκεντρώνοντας κόσμο από τη φθίνουσα περιφέρεια, φιλοξενώντας 15.000 προσωρινούς κατοίκους (φοιτητές και φαντάρους).

Ο πληθυσμός των Ιωαννίνων αποτελεί την ταχύτερα αυξανόμενη ομάδα στην περιφέρεια Ηπείρου και είναι χαρακτηριστικό ότι ο Νομός Ιωαννίνων, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους νομούς, αναπτύχθηκε ταχύτερα από το μέσο όρο της χώρας κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών.

Το μεγαλύτερο μέρος του καλύπτουν ορεινοί όγκοι, ένα τμήμα των οποίων ανήκει στην οροσειρά της Πίνδου. Μεταξύ των ορεινών όγκων δημιουργούνται μικρές εύφορες πεδιάδες, μακρόστενες κοιλάδες και απότομα φαράγγια, όπως το φαράγγι του Αώου και η περίφημη χαράδρα του Βίκου. Το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων, δηλαδή η αρχαία Ελλοπία, με την ονομαστή

λίμνη Παμβώτιδα, καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα του νομού. Άλλες μικρότερες λίμνες όπως η Ζαραβίνα, η τεχνητή λίμνη του Αώου, στο Μέτσοβο και οι Δρακόλιμνες της Γκαμήλας και του Σμόλικα, συμπληρώνουν τη φυσική γεωγραφία της περιοχής. Ολόκληρο σχεδόν το νομό Ιωαννίνων διαρρέουν οι ποταμοί Άραχθος, Αώος, Βοϊδομάτης, Καλαμάς, Λούρος και Αχέροντας, που πηγάζουν από τους ορεινούς όγκους, ενώ υπάρχουν επίσης αρκετοί χειμαρροπόταμοι. Για την προστασία της πλούσιας πανίδας και χλωρίδας της περιοχής θεσμοθετήθηκαν δύο εθνικοί δρυμοί, του Βίκου-Αώου και της Βάλια Κάλντα. Ο νομός Ιωαννίνων είναι γνωστός για τη σπάνια πανίδα και χλωρίδα που αναπτύσσεται κυρίως στα ορεινά. Διαθέτει ένα μοναδικό οικοσύστημα που δεν έχει υποβαθμιστεί από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Η κτηνοτροφία και η γεωργία εξακολουθούν να αποτελούν πηγή εισοδήματος για αρκετές χιλιάδες οικογένειες, ενώ οι βιομηχανικές μονάδες είναι μικρού έως μεσαίου μεγέθους. Όσον αφορά στον τριτογενή τομέα παραγωγής, οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών δεν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα. Ο τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί σε πλήρη αντιστοιχία με τις πραγματικές δυνατότητες της περιοχής, κυρίως λόγω :

- έλλειψης έργων υποδομής (καταλύματα, δρόμοι) και μη χωροθέτησης τουριστικών ζωνών.
- μικρής διαφημιστικής προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου.
- ανταγωνισμού από τη γειτονικά ευρισκόμενη Κέρκυρα που είναι τουριστικά ανεπτυγμένη και διαθέτει διεθνές αεροδρόμιο.

Πόλοι έλξης τουριστών είναι το Ζαγόρι, το Μέτσοβο, η πόλη των Ιωαννίνων, καθώς επίσης η επαρχία Κονίτσης και τα Τζουμέρκα.

Ο Νομός έχει στο σύνολο του βατό οδικό δίκτυο ενώ διαθέτει τακτική συγκοινωνία με πολλές πόλεις της Ελλάδος και αεροπορικώς με Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Μετά τις απώλειες των δεκαετιών του '60 και του '70 λόγω της μετανάστευσης, ο πληθυσμός του Νομού παρουσίασε σημαντική αύξηση στην περίοδο 1971-91, κυρίως λόγω της προσέλκυσης κατοίκων από τους

άλλους Νομούς της Περιφέρειας. Από την αύξηση αυτή επωφελήθηκε κυρίως ο αστικός πληθυσμός του Νομού, ο αγροτικός αυξήθηκε μόνον κατά 1%, ενώ ο ημιαστικός παρουσιάζει μικρή τάση αύξησης σε απόλυτα μεγέθη. Ανησυχητικές είναι οι τάσεις γήρανσης του πληθυσμού, κυρίως σε παραμεθόριες και ορεινές περιοχές, γεγονός που επιβεβαιώνει την εγκατάλειψη των περιοχών αυτών.

ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η πόλη των Ιωαννίνων είναι έδρα της περιφέρειας και πρωτεύουσα του Νομού. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της επίσημης Απογραφής Πληθυσμού του 2001 από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία στο Δήμο Ιωαννιτών ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων ανέρχεται στους 75.550 και ο πραγματικός πληθυσμός είναι 70.203.

Αποτελεί σημαντικό διαπεριφερειακό πόλο και ένα από τα σημαντικότερα αστικά κέντρα σε επίπεδο χώρας, ενώ ο διακρατικός ρόλος της σε σχέση με την Αλβανία ολοένα αυξάνει. Η περιοχή επιρροής της επεκτείνεται πολύ πέρα από τα διοικητικά όρια του Δήμου Ιωαννιτών, περιλαμβάνοντας το σύνολο του λεκανοπεδίου.

Στο δυναμισμό της πόλης συμβάλλει η παρουσία αναπτυξιακών υποδομών (αεροδρόμιο ΒΙ.ΠΕ.), υπηρεσιών (Ανώτατη Εκπαίδευση, νοσοκομείο, ανεπτυγμένος τριτογενής τομέας, ειδικές μορφές τουρισμού) και αθλητικών εγκαταστάσεων (ναυταθλητικό κέντρο), ενώ προγραμματίζονται και κάποιες νέες (Συνεδριακό/ Εκθεσιακό Κέντρο και εκσυγχρονισμός του αεροδρομίου).

Με την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού, τη δημιουργία της Ιονίας και τη σύνδεση με τη βορειοδυτική πύλη της χώρας (Ηγουμενίτσα), η πόλη των Ιωαννίνων θα βρεθεί στο σταυροδρόμι των βασικών συγκοινωνιακών αξόνων της χώρας, ενώ η σύνδεσή της με τα σημαντικά διευρωπαϊκά μεταφορικά δίκτυα καθώς και με τη δυτική Βαλκανική, θα την αναδείξουν σε σημαντική ευρωπαϊκή πόλη.

Οι νέες συμπεριφορές στις μετακινήσεις θα αυξήσουν την ελκυστικότητα των Ιωαννίνων (ως τόπου Α ή Β κατοικίας με εποχικές εναλλαγές). Η τουριστική αξιοποίηση των παραδοσιακών οικισμών του Νομού αναμένεται να οδηγήσει σε πιο ισορροπημένη κατανομή της αναπτυξιακής διαδικασίας, δεν άρει όμως τις πιέσεις στο Λεκανοπέδιο και την πόλη των Ιωαννίνων, για την αντιμετώπιση των οποίων θα πρέπει να διασφαλιστούν συνθήκες ειδικής διαχείρισης και οργάνωσης των χρήσεων.

Ο Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ '90

Από πλευράς υποδομής η κατάσταση μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας '90 ήταν τουλάχιστον απελπιστική. Ως αποτέλεσμα είχε βεβαίως την προσέλκυση ελάχιστου αριθμού επισκεπτών. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο μέσος όρος διανυκτερεύσεων των τουριστών που προτιμούσαν την περιοχή ήταν κάτι περισσότερο από μία βραδιά. Αλλά και αυτοί, έστω, οι διερχόμενοι, δεν αντιστοιχούσαν παρά μόνο στο 0,3% των ξένων τουριστών που επισκέπτονταν τη χώρα.

Οι λόγοι στους οποίους οφείλεται αυτή η «ανυπαρξία» τουρισμού στα Ιωάννινα είναι λίγο πολύ γνωστοί. Ο νομός Ιωαννίνων ήταν σχεδόν απομονωμένος από την υπόλοιπη Ελλάδα. Το οδικό δίκτυο ήταν σχεδόν ανύπαρκτο, αν εξαιρέσουμε τις μεγάλες οδικές αρτηρίες οι οποίες ήταν σε οικτρή κατάσταση. Το αεροδρόμιο υπολειπόταν, με 3 μόνο δρομολόγια την εβδομάδα, ενώ οι εγκαταστάσεις του ήταν υποβαθμισμένες. Η απομόνωση λοιπόν οφείλεται στην αδυναμία αποτελεσματικής προσπέλασης των φυσικών εμποδίων για τη σύνδεση με την υπόλοιπη χώρα λόγω της έλλειψης σοβαρών έργων υποδομής.

Το ξενοδοχειακό δυναμικό και η πληρότητα των μονάδων σε σύγκριση με το τουριστικό προϊόν της περιοχής, αποδεικνύει ότι υπάρχει σημαντική καθυστέρηση ανάπτυξης της πόλης και του νομού γενικότερα, τουλάχιστον μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 90. Ωστόσο υπάρχει δυνατότητα τουριστικής αξιοποίησης και η διαπίστωση βασίζεται στις παρακάτω εκτιμήσεις :

-Οι τυπικές διακοπές παραλία-ήλιος έχουν οδηγήσει σε υπερκορεσμό, σε υπερεκμετάλλευση και προκαλούν σοβαρή περιβαλλοντική επιδείνωση και πολιτιστική υποβάθμιση.

-Οι παραδοσιακοί χώροι-περιοχές προορισμού του τουρισμού παρουσιάζουν έντονο κορεσμό με αποτέλεσμα την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων και επιλογών.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, στόχος θα πρέπει να είναι η ποιότητα του τουριστικού προϊόντος και η ανταγωνιστικότητα. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται σε στροφή σε τουρίστες των οποίων το προφίλ περιλαμβάνει ενδιαφέροντα που αφορούν:

-Τη φυσική ζωή στην ύπαιθρο.

-Τα οικολογικά ενδιαφέροντα.

-Τη γνωριμία με τον τοπικό πολιτισμό και την ιστορία.

-Τα ειδικά ενδιαφέροντα που οδηγούν σε ενεργητικές διακοπές.

Στόχος είναι τόσο η εσωτερική αγορά όσο και η αγορά του εξωτερικού. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει :

-Να προβληθεί στην αγορά το τουριστικό προϊόν της περιοχής.

-Να ενημερωθούν οι επιχειρηματίες για τα ευεργετήματα του εσωτερικού τουρισμού, ώστε να κάνουν τις ανάλογες προσφορές.

-Να τονιστεί ο συνδυασμός ιστορικού-πολιτιστικού-φυσιολατρικού και ορεινού τουρισμού που προσφέρεται στο νομό Ιωαννίνων.

-Να ενισχυθεί τεχνικά και οικονομικά η συμμετοχή περισσότερων ιδιωτικών επιχειρήσεων στις Διεθνείς Εκθέσεις.

Η Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Νομού Ιωαννίνων, σε μελέτη που συνέταξε το 1995, χαρακτήρισε την κατάσταση στα Ιωάννινα από πλευράς διαφημιστικού υλικού ως –τουλάχιστον- απελπιστική. Δεν υπήρχε φυλλάδιο του Νομού Ιωαννίνων. Από το γραφείο πληροφοριών του Ε.Ο.Τ. το μοναδικό φυλλάδιο που παρέχονταν στους επισκέπτες ήταν το γενικό της Ηπείρου. Αυτό είχε ως συνέπεια την ελλιπή ενημέρωση του επισκέπτη για το σύνολο των παροχών της περιοχής. Δεν υπήρχε ούτε καν χάρτης του Νομού για τη διευκόλυνση των τουριστών. Η βιντεοταινία του Νομού Ιωαννίνων είχε

εκδοθεί το 1985 από τον Ε.Ο.Τ., και εννοείται ότι δεν ανταποκρινόταν στα δεδομένα που επικρατούσαν μια δεκαετία αργότερα. Συμμετοχή σε εκθέσεις του εξωτερικού δεν υπήρχε, ελλείπει του καταλλήλου διαφημιστικού υλικού για να διανεμηθεί και η μοναδική προβολή της περιοχής γινόταν από δημοσιογράφους ξένου τύπου που επισκέπτονταν κατά καιρούς την περιοχή, μετά από παρέμβαση των γραφείων Ε.Ο.Τ. του εξωτερικού. Με δεδομένα τα παραπάνω, είναι φανερό ότι προέκυψε η άμεση ανάγκη εκτύπωσης ενός στοιχειώδους έντυπου υλικού για την προβολή της πόλης (ενημερωτικά φυλλάδια, χάρτες, αφίσες).

Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ο Νομός αντιμετωπίζει τις συνέπειες της απομονωμένης θέσης του, στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε., ενώ οι βόρειοι δήμοι του συνορεύουν με το νότιο και το πιο καθυστερημένο τμήμα της Αλβανίας, με την οποία μόνον τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν ανταλλαγές, η παραπέρα ανάπτυξη των οποίων θα εξαρτηθεί από την ανάπτυξη της οικονομίας της Αλβανίας. Επιπλέον, ο Νομός και τα αστικά του κέντρα βρίσκονται εκτός του βασικού αναπτυξιακού άξονα της χώρας, αποκομμένα μέσω της οροσειράς της Πίνδου από τους νομούς του ανατολικού τμήματός της.

Οι νομοί Άρτας, Πρέβεζας και τα βασικά αστικά κέντρα τους, προσανατολίζονται προς τον άξονα Αγρίνιο-Πάτρα. Η Πάτρα αποτελεί την αφετηρία του αναπτυξιακού άξονα, σχήματος «S» της χώρας, ο οποίος κατευθύνεται προς την πρωτεύουσα. Στα δυτικά η επίσης απομονωμένη και συνοριακή Θεσπρωτία, διαθέτει τα πλεονεκτήματα της παράλιας ζώνης και του διεθνούς λιμένα Ηγουμενίτσας, αναπτύσσει όμως περισσότερες διασυνδέσεις και εξαρτήσεις με το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων, η δε ενδοχώρα με τους δυτικούς Δήμους του Νομού.

Παρά τις φυγοκεντρικές τάσεις και τον κατακερματισμό, το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων αποτελεί ισχυρό πόλο, με σημαντικό ιστορικό, πολιτιστικό και αναπτυξιακό υπόβαθρο, ενώ η Περιφέρεια Ηπείρου αποτελεί ιστορικό

διοικητικό διαμέρισμα που δεν προβλέπεται να τροποποιηθεί σε μία συζητούμενη αναδιάρθρωση του χάρτη των Ελληνικών Περιφερειών.

Οι επικοινωνίες του Νομού και οι χερσαίες διασυνδέσεις προς τα βόρεια και δυτικά, περιορίζονται από το γεωγραφικό ανάγλυφο. Η ολοκλήρωση του πρωτεύοντος και δευτερεύοντος εθνικού οδικού δικτύου στις περιοχές που συνορεύουν με τους νομούς Καστοριάς, Γρεβενών, Τρικάλων και Καρδίτσας, σε συνδυασμό με κοινές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες για τις ορεινές περιοχές, δημιουργούν προοπτικές για την χωροταξική συγκρότηση των ανατολικών περιοχών του Νομού και την ανάπτυξη νέων μορφών οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η ολοκλήρωση του διευρωπαϊκού δικτύου Εγνατία-Ιόνια οδοί, θα ανατρέψει μια σειρά από παράγοντες απομόνωσης, μετατρέποντας την πόλη των Ιωαννίνων σε συγκοινωνιακό κόμβο και αστικό κέντρο πρώτης σημασίας στο αστικό δίκτυο της χώρας, με όσες ευκαιρίες αλλά και κινδύνους αυτή η ανατροπή συνεπάγεται.

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ, ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η σημερινή δυναμική του ευρύτερου χώρου στον οποίο εντάσσεται ο Νομός Ιωαννίνων παρουσιάζεται ιδιαίτερα περιορισμένη. Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και η απουσία λειτουργιών υπερεθνικής εμβέλειας περιορίζουν τη διεθνή φυσιογνωμία και τις δυνατότητες οικονομικής ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας Ηπείρου. Η εικόνα αυτή προβλέπεται ότι θα βελτιωθεί με την κατασκευή των τριών μεγάλων αναπτυξιακών έργων (Εγνατία οδός, λιμένας Ηγουμενίτσας και σύνδεση Πρέβεζας – Ακτίου).

Σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, η δυσμενής θέση της Περιφέρειας Ηπείρου σκιαγραφείται από το εξαιρετικά χαμηλό κατά κεφαλή ΑΕΠ (εκφρασμένο σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης και ως ποσοστό του Κοινοτικού Μέσου Όρου), την υπέρ-πενταπλάσια απασχόληση στον

Πρωτογενή τομέα σε σύγκριση με την αντίστοιχη στην Ε.Ε., ενώ στον Τριτογενή υπολείπεται σημαντικά του κοινοτικού ποσοστού.

Ο Νομός Ιωαννίνων, όπως και η Περιφέρεια, χαρακτηρίζεται από φυσικό κατακερματισμό λόγω του περίπλοκου ορεινού ανάγλυφου, περιφερειακή και απόμακρη θέση και ανεπαρκή ως σήμερα σύνδεση των αστικών κέντρων της με τα σημαντικά αστικά κέντρα της χώρας.

Ταυτόχρονα, ο Νομός συγκεντρώνει το 47% του πληθυσμού της, τον κύριο όγκο των βασικών αστικών και διοικητικών λειτουργιών της και το σημαντικότερο τμήμα της αναπτυξιακής δυναμικής της.

Με την κατασκευή της Εγνατίας οδού και του λιμένα Ηγουμενίτσας και με τη σύνδεση της Περιφέρειας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα επικοινωνιών και ενέργειας, θα ολοκληρωθεί ένας σημαντικός άξονας επικοινωνίας στο νοτιοανατολικό άκρο του Κοινοτικού χώρου. Παράλληλα, η Περιφέρεια θα αποκτήσει σημασία κόμβου προς τις βαλκανικές χώρες, τις παρά-Ευξείνεις και τη Μέση Ανατολή.

Όσον αφορά το Νομό Ιωαννίνων, οι νέοι οδικοί άξονες αναμένεται ότι θα αμβλύνουν προοδευτικά τις αρνητικές επιπτώσεις της περιφερειακής και απομακρυσμένης θέσης του, έτσι ώστε αυτός να μπορέσει να υποδεχτεί λειτουργίες που συνδυάζονται με τις ήδη υφιστάμενες –αστικές, διοικητικές κ.λ.π.- αλλά και να αναπτύξει νέες, π.χ. τουριστικές στον ορεινό χώρο του.

Με την ίδρυση νέων τελωνειακών σταθμών και τη σύνδεσή τους με την πόλη των Ιωαννίνων και την Κόνιτσα, θα αναδειχτούν δευτερεύοντες αναπτυξιακοί άξονες που θα βελτιώσουν την πρόσβαση προς την Αλβανία. Θα πρέπει πάντως να ληφθεί υπόψη ότι ο Νομός συνορεύει με τις πλέον καθυστερημένες περιοχές της Νότιας Αλβανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η πολιτιστική κληρονομιά στο Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζεται εξίσου σημαντική με το φυσικό περιβάλλον, αντικατοπτρίζοντας τη μακράιωνη ιστορία των ανθρώπων της περιοχής.

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Οι πρώτες ενδείξεις ανθρώπινης κατοίκησης στο Ν. Ιωαννίνων ανάγονται στη Μέση Παλαιολιθική Περίοδο, σύμφωνα με τα ευρήματα (λίθινα εργαλεία) ανασκαφών στο σπήλαιο της Καστρίτσας.

Από την εποχή του Χαλκού πιστεύεται ότι άρχισε να χρησιμοποιείται ως χώρος λατρείας η Δωδώνη, όπου αρχικά λατρευόταν η Μεγάλη Θεά, θεότητα της γονιμότητας, για να αντικατασταθεί αργότερα από τη λατρεία του Δωδωναίου Δία.

Το 2.000 π.Χ. περίπου εμφανίζονται στην Ήπειρο τα πρώτα ελληνικά φύλα, οι Θεσπρωτοί, του οποίου ένας κλάδος, οι Έλλοπες ή Ελλοί ή Σελλοί, εγκαταστάθηκαν στην πεδιάδα των Ιωαννίνων, που ονομάστηκε από αυτούς Ελλοπία. Η περιοχή θεωρείται ότι υπήρξε η αρχική κοιτίδα των ελληνόφωνων φύλων, γεγονός που αναφέρεται από τον Αριστοτέλη στο έργο του «Μετεωρολογικά».

Από ευρήματα (Δωδώνη, Κόνιτσα, Καλπάκι), σε όπλα και κοσμήματα, αποδεικνύεται η εμπορική συναλλαγή που υπήρχε μεταξύ των Ιωαννίνων και των Μυκηνών, την οποία άλλωστε επιβεβαιώνουν μύθοι όπως τα

Αργοναυτικά, όπου ο Ιάσων παίρνει από τη Δωδώνη κλαδί βελανιδιάς για την πλώρη του καραβιού του. Ακόμα, στην Ιλιάδα αναφέρεται ο Δωδωναίος Δίας.

Στον 13^ο και 12^ο π.Χ. αιώνα, εμφανίζεται στην περιοχή ένα νέο φύλο, οι Μολοσσοί, οι οποίοι αναγκάζουν τους Θεσπρωτούς να περιοριστούν στα δυτικά.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Από ανασκαφές που έγιναν στην περιοχή της Βίτσας ανακαλύφθηκαν κτίσματα τα οποία φανερώνουν σημαντική κατασκευαστική εμπειρία που καλύπτει μια μακρά περίοδο μεταξύ 9^{ου} και 4^{ου} π.Χ. αιώνα.

Η επεκτατική πολιτική και άνοδος των Μολοσσών ενισχύθηκε από τους Μακεδόνες βασιλείς με τους οποίους απέκτησαν και συγγενικούς δεσμούς με το γάμο της Ολυμπιάδος, αδερφής του βασιλέως των Μολοσσών Αλεξάνδρου, με τον Φίλιππο, πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Στα τέλη του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, η σημερινή περιοχή των Ιωαννίνων –όπως άλλωστε και ολόκληρη η Ήπειρος- εξαρτιόταν από τους Μακεδόνες, μέχρι το 295 π.Χ. , όταν εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή ο Πύρρος (295-272 π.Χ.).

Ο Πύρρος κατάφερε να συνενώσει όλα τα Ηπειρωτικά φύλα και να βγάλει την Ήπειρο από τα στενά γεωγραφικά και ιστορικά πλαίσια. Με τις εκστρατείες του στην Ιταλία προσπαθεί να επαναλάβει στη Δύση την επιτυχία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ανατολή, νικώντας τους Ρωμαίους το 280 π.Χ. στην Ηράκλεια και λίγο αργότερα τους Καρχηδόνιους στη Σικελία. Μετά τη μάχη στο Beneventum το 275 π.Χ. νίκησε και πάλι τους Ρωμαίους, αλλά λόγω σημαντικών απωλειών αναγκάζεται να εγκαταλείψει την ιταλική χερσόνησο και να επιστρέψει στην Ελλάδα, όπου σκοτώθηκε στο Άργος το 272 π.Χ. Την εποχή του Πύρρου κτίστηκαν στο ιερό της Δωδώνης, το Θέατρο, το Πρυτανείο, το Βουλευτήριο και ανακαινίστηκαν οι ναοί του ιερού. Το 168 π.Χ. η Ήπειρος καταλαμβάνεται από τους Ρωμαίους.

BYZANTINOI ΧΡΟΝΟΙ

Τα πρώτα χριστιανικά χρόνια η περιοχή του σημερινού νομού των Ιωαννίνων ανήκε στη ρωμαϊκή επαρχία Παλαιά Ήπειρος (Epirus Vetus), με πρωτεύουσα τη Νικόπολη.

Από τις πρώτες εκκλησίες που κτίστηκαν, ήταν η βασιλική της Δωδώνης, η οποία κτίστηκε στο αρχαίο ιερό και επισκευάστηκε κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα.

Το 1204 και μετά την ανάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους, ιδρύθηκε το ανεξάρτητο Δεσποτάτο της Ηπείρου. Τα Ιωάννινα ήταν η πιο σημαντική πόλη μετά την πρωτεύουσά του την Άρτα.

Την υστεροβυζαντινή εποχή κτίστηκαν αρκετοί ναοί και τα πρώτα μοναστήρια στην περιοχή των Ιωαννίνων. Την ίδια εποχή ενδεχομένως ξεκινά η ανάπτυξη της αργυροχρυσοχοΐας των Ιωαννίνων, της οποίας δείγματα βρίσκονται στις εκκλησίες του Αγίου Όρους και των Μετεώρων, ενώ η περίφημη λειψανοθήκη (14^{ος} αι.) βρίσκεται στην πόλη Cuenca της Ισπανίας.

ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ-ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Το 1430, η περιοχή του Ν. Ιωαννίνων υποτάσσεται στην Τουρκία μαζί με τη Θεσσαλονίκη και μεγάλο τμήμα της Μακεδονίας.

Η πόλη των Ιωαννίνων, όπως και άλλες περιοχές (Ζαγοροχώρια, Μέτσοβο, Συρράκο, Καλαρρύτες κ.λ.π.) καταφέρνουν να εξασφαλίσουν από τους Τούρκους μια σειρά από κοινωνικά, οικονομικά και εκκλησιαστικά προνόμια, που επιτρέπουν στους κατοίκους να συνεχίσουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες και να γνωρίσει η περιοχή μεγάλη οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα.

Η περιοχή των Ιωαννίνων απελευθερώθηκε και προσαρτήθηκε στο ελληνικό κράτος το 1912-1913

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο Ν. Ιωαννίνων (εκτάσεως 4.990 τ. χλμ.) διαθέτει –όπως θα διαπιστωθεί και στη συνέχεια- πλουσιότατη δεξαμενή φυσικών και πολιτισμικών πόρων, γεγονός που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινωνικο-οικονομική του ανάπτυξη, με «ατμομηχανή» την τουριστική βιομηχανία.

Σύμφωνα με μελέτη του 1997-99 του Ε.Μ.Π. για λογαριασμό του ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. με τίτλο «Οριοθέτηση και Καθορισμός μέτρων προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» για το Ν. Ιωαννίνων θεωρούνται τα εξής :

Αισθητικό δάσος Ιωαννίνων/Βόρεια στενά Λούρου/Δίλοφο Ζαγορίου/
Εκκλησιάκι Ταξιαρχών στα Κάτω Πεδινά/Καπέσοβο και Γραδέτο
Ζαγορίου/Κήποι,Κουκούλι/ Λίμνη Παμβώτιδα και Νησί Ιωαννίνων/ Λίμνη
πηγών Αώου/ Λίμνη Τζαραβίνας/ Μέτσοβο/ Μικρό και Μεγάλο Πάπιγγο/
Μονοδένδρι και Βίτσα Ζαγορίου/ Οροπέδιο Μονοδενδρίου Ιωαννίνων/ Στενά
Αράχθου/ Στενά Σαραντάπορου/ Συμβολή Αώου-Βοϊδομάτη/ Τμήμα κοιλάδας
του Καλαμά από Σουλόπουλο μέχρι Γκρίμποβο/ Φαράγγι Βίκου και ποταμός
Βοϊδομάτης/ Φαράγγι Δολού Πωγωνιανής/ Φαράγγι Μονής Ρογκοβού/
Φαράγγι ποταμού Χρούσια, Σιράκο, Καλαρίτες/Χαράδρα Αώου/ χαράδρα
Θεογέφυρου/χαράδρα ποταμού Γόρμου.

1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.1 Μορφολογία του εδάφους (%)

περιοχή	ορεινές	ημιορεινές	πεδινές	ΣΥΝΟΛΟ
Ν. Ιωαννίνων	85,28	11,32	3,34	100,00
Ήπειρος	74,27	15,07	10,66	100,00
Ελλάδα	42,30	28,88	28,82	100,00

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Η γεωμορφολογία του εδάφους χαρακτηρίζεται ως ορεινή με έντονο σε ορισμένες περιοχές ανάγλυφο : βαθιές χαραδρώσεις , υψηλές κορυφές, απόκρημνες πλαγιές και βραχώδεις εξάρσεις. Ακόμα, στην περιοχή παρουσιάζονται πολλά μικροκοιλώματα και εκτεταμένα οροπέδια.

Η ποικιλομορφία του ανάγλυφου, σε συνδυασμό με τις μεγάλες υψομετρικές διαφορές, δημιουργεί μικροπεριβάλλοντα ιδιαίτερης αισθητικής αξίας και πλούσιας πανίδας και χλωρίδας.

Το πολιτιστικό τοπίο αποτελεί αναμφισβήτητα τεκμήριο της ιστορίας της περιοχής και έκφρασης της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με τη φύση. Η γεωμορφολογία του Ν. Ιωαννίνων αποτέλεσε πράγματι κύριο παράγοντα διαμόρφωσης της κοινωνικο-οικονομικής εξέλιξης του πληθυσμού του ανά τους αιώνες, όπως άλλωστε συμβαίνει σε κάθε περιφέρεια της Ε.Ε. με τα ίδια φυσικά χαρακτηριστικά.

1.2 Δάση

Οι δασικές εκτάσεις του Ν. Ιωαννίνων που καλύπτουν το 30% του εδάφους του βρίσκονται στα βορειοανατολικά του νομού και συγκεκριμένα στις περιοχές της Κόνιτσας, Μετσόβου, Ζαγορίου και Πωγωνίου.

Από τα 1,5 εκατ. στρ. δασών τα 775 χιλ. στρ. τελούν υπό εκμετάλλευση ενώ 444 χιλ. στρ. ανήκουν στο δημόσιο, 860 χιλ. στρ. σε κοινότητες και τα υπόλοιπα σε μοναστήρια και σε ιδιώτες.

Θεωρείται ένας από τους σημαντικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους του νομού και η παραγωγή ξυλείας υπερβαίνει το 94% της συνολικής παραγωγής της Ηπείρου. Παρόλα αυτά η αξιοποίηση του δασικού πλούτου είναι περιορισμένη λόγω πολυτεμαχισμού, ιδιοκτησιακού καθεστώτος και έλλειψης υποδομής και οργάνωσης.

Λειτουργούν περί τις 100 βιοτεχνικές μονάδες ξύλου (πριστήρια, ξυλουργεία, επιπλοποιεία) στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και στην περιοχή του Μετσόβου, Ανήλιου, Μηλέας όπου υπάρχει μεγάλη παράδοση στην καλλιτεχνική επεξεργασία ξύλου (ξυλόγλυπτα κ.λ.π.).

Στο νομό υπάρχουν ο Εθνικός Δρυμός Βίκου/Αώου και μικρό τμήμα του Εθνικού Δρυμού της Πίνδου (Βάλλια Κάλντα) και ακόμα το αισθητικό δάσος της πόλης των Ιωαννίνων που αποτελείται από χαλέπια πεύκη και κυπαρίσσια.

1.3 Χαράδρες

Η χαράδρα του ποταμού Αώου βρίσκεται στην επαρχία της Κόνιτσας, έχει μήκος 10 χιλιόμετρα και πλάτος 2-5 χιλιόμετρα. Αποτελείται από πλαγιές με μεγάλες κλίσεις που φτάνουν τα 2.000-2.400 μέτρα υψόμετρο. Αποτελεί ένα αρμονικό οικοσύστημα όπου συμβιούν σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας. Η χαράδρα του ποταμού Βοϊδομάτη έχει μήκος 30 χιλιόμετρα, αρχίζει από το κεντρικό Ζαγόρι και ενώνεται με τον ποταμό Αώο στο Ν.Δ. άκρο της πεδιάδας της Κόνιτσας. Διαθέτει πολλές και πλούσιες πηγές ως και βλάστηση και άγρια πανίδα.

1.4 Όρη

Στο Ν. Ιωαννίνων αναπτύσσονται μερικά από τα πιο σημαντικά βουνά ολόκληρης της ελληνικής χερσονήσου. Πιο συγκεκριμένα, στο νομό ανήκουν : Σμόλικας (2.637 μ.). Πρόκειται για το υψηλότερο βουνό της Ηπείρου και το δεύτερο ολόκληρης της Ελλάδος. Τύμφη/Γκαμήλα (2.497 μ.) Λάκμος/Πειστήρι (2.295 μ.) Τόμαρος (1.947 μ.) Καταπαχιάς (2.280 μ.) Μουργκάνα/Μιτισκέλι (1.806 μ.)

1.5 Ορυκτά

Το υπέδαφος του Νομού περικλείει σημαντικό ορυκτό πλούτο, μεταξύ των οποίων σημαντικότερο θεωρείται το μάρμαρο. Η μαρμαροφόρα περιοχή καλύπτει τις κοινότητες Ζίτσας, Καρίτσας, Κληματιάς, Αναργύρων, Πετραλώνων κ.λ.π. Η απρογραμμάτιστη, ανορθολογική και τελικά αντιοικονομική εξόρυξη μαρμάρων, οδήγησε σε καταστροφικές επεμβάσεις στο τοπίο, με μεγάλες «πληγές» ποσοτήτων μπαζών, χωρίς να ληφθεί μέχρι σήμερα καμία πρόνοια αποκατάστασης του τοπίου.

1.6 Υδάτινοι πόροι

Στο Ν. Ιωαννίνων αναπτύσσεται ένα σημαντικό υδρογραφικό δίκτυο, με έντονη παρουσία χειμάρρων που συνήθως συνενώνονται δημιουργώντας χειμαρροποτάμους και συμβάλλουν στους ποταμούς. Τα επιφανειακά ύδατα αποτελούν τις λεκάνες απορροής των ποταμών :

- Αώου (68 χλμ. μήκος), ο οποίος πηγάζει από το ορεινό συγκρότημα βόρεια του Μετσόβου, περνά στην Αλβανία και εκβάλλει στην Αδριατική, με κύριους παραπόταμους το Βοΐδομάτη και τον Σαραντάπορο.
- Άραχθου (140 χλμ. μήκος), ο οποίος πηγάζει κοντά στο Περιστέρι και εκβάλλει στον Αμβρακικό κόλπο, με κύριους παραπόταμους τον Μετσοβίτικο, τον Γάρδα, τον Ζαγορίτικο και τον Καλαρρύτικο.
- Λούρου (76 χλμ. μήκος), ο οποίος πηγάζει από τον Τόμαρο και εκβάλλει στον Αμβρακικό.
- Καλαμάς (96 χλμ. μήκος), ο οποίος πηγάζει κοντά στα Λολιανά και εκβάλλει στο Ιόνιο Πέλαγος με παραπόταμους τον Γορμό, Βελισιστίνο, Σμολίτσα., Τύρια.

Στην περιοχή ακόμα βρίσκονται οι λίμνες Παμβώτιδα, Ζαραβίνα, Δρακόλιμνες, Φλέγκας, Σμόλικας, Τύμφης και η τεχνητή λίμνη πηγών Αώου. Ο Αώος και τμήμα του Βίκου (Βοΐδομάτη) μπορούν να θεωρηθούν ολοκληρωμένα ποτάμια οικοσυστήματα που διαθέτουν νερό και σχετικά ισχυρή ροή καθ'όλη τη

διάρκεια του έτους και φυσικά υδρόβια ζώα όπως караβίδες, βατράχους, βίδρες κ.λ.π.

Τα τελευταία χρόνια η λίμνη Παμβώτιδα έχει καταστεί κέντρο διεξαγωγής διεθνών αθλητικών συναντήσεων, κωπηλασίας, κανόε-καγιάκ και σκι. Η προϊστορία της λίμνης ξεκινάει πριν περίπου 3.500 χρόνια. Τα νερά της προέρχονται από φυσικές πηγές και από τους γύρω χείμαρρους. Το βάθος της φθάνει από 3-13 μ. και έχει 33χ.λ.μ. περίμετρο. Το μεγαλύτερο πλάτος της είναι 5 χλμ., μήκος 7,5 χλμ. και επιφάνεια 23 τετ. χλμ

Αρνητικό και περιοριστικό παράγοντα στην αξιοποίηση των επιφανειακών υδάτων αποτελεί η ρύπανση της λίμνης των Ιωαννίνων και η μείωση των βροχοπτώσεων αντίστοιχα. Στην περιοχή λειτουργούν 60 εκτροφεία πέστροφας, συνολικής έκτασης 1.500 στρεμμάτων και ετήσιας παραγωγής 1.200 τόνων ψαριού και τρεις μονάδες εμφιαλωμένου νερού (Ζαγόρι, Πράμαντα και Βίκος). Η ερασιτεχνική αλιεία έχει αναπτυχθεί στις κοινότητες που βρίσκονται κοντά στους ποταμούς Καλαμά, Αράχθου και Αώου.

1.7 Κλίμα

Το κλίμα του Νομού ποικίλει από περιοχή σε περιοχή και εξαρτάται κυρίως από το υψόμετρο και τις αποστάσεις από τη θάλασσα. Για παράδειγμα στην Κόνιτσα, το μέσο ετήσιο ύψος βροχής κυμαίνεται στα 1000-1300 mm, ενώ στα Τζουμέρκα συχνά ξεπερνά τα 2500mm.

Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 17-18 C , το δε ετήσιο θερμοκρασιακό εύρος κυμαίνεται μεταξύ 16-20 C Οι απόλυτες ελάχιστες θερμοκρασίες είναι -12 μέχρι -15 C, ενώ ψυχρότεροι μήνες θεωρούνται οι Ιανουάριος και Φεβρουάριος και θερμότερος μήνας είναι ο Αύγουστος. Οι ημέρες αιθρίας (145 μ.ο.) είναι περισσότερες από τις νέφосκεπείς (92 μ.ο.), ενώ η υγρασία κυμαίνεται μεταξύ 70 ο και 72,5 ο εξαρτώμενα αμφότερα από την περιοχή.

1.8 Εθνικοί δρυμοί

Η τουριστική ανάπτυξη έχει άμεση σχέση με το φυσικό περιβάλλον και κατά μείζονα ρόλο με την ύπαρξη περιοχών ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και κατά συνέπεια προστατευόμενων όπως οι Εθνικοί Δρυμοί Βίκου- Αώου και Πίνδου/Βάλλια Κάλντα (ένα τμήμα ανήκει στο Ν. Ιωαννίνων).

A. Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου

Η έκταση του Δρυμού ανέρχεται σε 12.945 Ha. Ο πυρήνας περιλαμβάνει το φαράγγι του Βίκου και έχει συνολική έκταση 3.407 Ha, ενώ η περιφερειακή ζώνη η οποία περιβάλλει τον πυρήνα έχει έκταση 9.538 Ha και περιλαμβάνει τη χαράδρα του ποταμού Αώου καθώς και τμήμα του ορεινού όγκου της Τύμφης.

Η περιοχή Βίκου-Αώου ανακηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός το 1973 και κατά συνέπεια ορισμένες δραστηριότητες των κατοίκων απαγορεύονται ή περιορίζονται. Παρά τους θεσμικούς περιορισμούς, τόσο η κτηνοτροφία όσο και η γεωργία και ακόμη η ξυλοπονική εκμετάλλευση, συνέχισαν να ασκούνται σχεδόν ανεξέλεγκτα σε ολόκληρη την περιοχή του Δρυμού. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην έλλειψη αντισταθμιστικών μέτρων, έναντι των περιορισμών που συνεπάγεται για τους κατοίκους ο χαρακτηρισμός της περιοχής ως Εθνικός Δρυμός και φυσικά στην αδυναμία άσκησης ελέγχου από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας/Γενική Γραμματεία Δασών και φυσικού περιβάλλοντος, λόγω έλλειψης προσωπικού. Λύση στο πρόβλημα της προστασίας και ήπιας αξιοποίησης των Εθνικών Δρυμών της Ελλάδος θα αποτελούσε τη δημιουργία «αυτόνομου οργανισμού διαχείρισης» κάθε Εθνικού Δρυμού, όπως ακριβώς συμβαίνει σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε., θεσμός που προτείνεται άλλωστε από σχετική μελέτη.

B. Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλλια Κάλντα)

Ο Εθνικός Δρυμός πιο πολύ γνωστός με τη βλάχικη ονομασία του «Βάλλια Κάλντα» που σημαίνει Ζεστή Κοιλάδα, βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Πίνδου και έχει δυτικό προσανατολισμό. Πρόκειται για μια δασώδη κοιλάδα που περιβάλλεται από τις κορυφές του ορεινού συγκροτήματος Λόγκος, με

υψηλότερη κορυφή το Αυγό (2.177 μ.) και άλλες κορυφές την κορυφογραμμή Μαυροβούνι-Φλέγκα-Αυτιά και το βουνό της Μηλίας (2.100 μ.). Η συνολική ζώνη προστασίας είναι 3.550 Ha ενώ ο πυρήνας του έχει έκταση 3.340 Ha. Η Βάλια Κάλντα αποτελεί λεκάνη απορροής του Αρκουδορέματος που είναι βασικός παραπόταμος του Αώου.

1.9 Ιαματικές πηγές

Στην περιοχή Αμάραντο Κόνιτσας υπάρχουν ατμόλουτρα ενώ στα Καραβάσιλα θειούχα λουτρά τα οποία μερικώς αξιοποιούνται.

1.10 Σπήλαια

Η Ήπειρος και η Κρήτη θεωρούνται ως περιοχές στις οποίες συγκεντρώνονται τα περισσότερα και πιο αξιόλογα σπήλαια της Ελλάδος.

Σε απόσταση μόλις 4 χλμ. από την πόλη των Ιωαννίνων στην Κοινότητα Περάματος βρίσκεται το ομώνυμο σπήλαιο μήκους 2 χλμ. το οποίο θεωρείται ως ένα από τα καλύτερα της Ελλάδος, ενώ στην περιοχή Τζουμέρκων βρίσκεται το σπήλαιο Ανεμότρυπα Πραμάντων, στην Ζίτσα σπήλαιο σταλαγμιτών και φυσικά πολλά άλλα σε ολόκληρο το νομό.

Σπήλαιο Περάματος

Ένα σημαντικό αξιοθέατο της περιοχής με τουριστικό ενδιαφέρον.

Ανακαλύφθηκε στις αρχές του αιώνα και βρίσκεται στο εσωτερικό ενός λόφου, δίπλα στο χωριό Πέραμα. Το 1940 χρησιμοποιήθηκε σαν καταφύγιο λόγω των βομβαρδισμών. Το 1954 γίνεται η πρώτη εξερεύνηση του σπηλαίου από τους σπηλαιολόγους Άννα και Ιωάννη Πετρόχειλο. Εκεί συναντά κανείς πλήθος σταλακτιτών και σταλαγμιτών, πλούτο μορφών και χρωμάτων.

Διαθέτει πολλές ευρύχωρες αίθουσες με μεγάλο σταλακτικό και σταλαγμιτικό διάκοσμο. Η κύρια διαδρομή είναι 850 μ. Τα 'Νούφαρα', οι 'Κάκτοι', τα 'Κυπαρίσσια', οι 'Μέδουσες', ο 'Σταυρός', μοναδικό δημιούργημα της φύσης στον κόσμο, είναι μερικά από τα είδη λιθωμάτων που το στολίζουν.

Ακόμα, στο Ν. Ιωαννίνων υπάρχουν σημαντικά βάραθρα, τα οποία όμως είναι προσιτά μόνο από έμπειρους εξερευνητές. Μεταξύ αυτών διακρίνονται το

βάραθρο στη θέση Προβατίνα (περιοχή μικρού Πάπιγκου), βάθους 407 μ. και κοντά του το σπήλαιο βάραθρο «Χάσμα του Έπους» αποτελούμενο από τρία πηγάδια συνολικού βάθους 451 μ., ενώ στο οροπέδιο της Αστράκας βρίσκονται και άλλα μικρότερα όπως η «Τρύπα της Νύμφης» βάθους 330μ. Συμπερασματικά, ο Ν. Ιωαννίνων μπορεί αντικειμενικά να θεωρηθεί απόλυτα ανταγωνιστικός όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον του, σε σχέση με τις πλέον ανεπτυγμένες στον ορεινό τουρισμό περιφέρειες της Ε.Ε.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΕΑ (S.W.O.T.) ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Πλεονεκτήματα/Ευκαιρίες	Μειονεκτήματα/Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ○ Πληθώρα περιοχών με ποικίλλο και πλούσιο πολιτιστικό τοπίο και φυσικό περιβάλλον, με σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, ιδιαίτερα στις περιοχές των Εθνικών δρυμών, που προσφέρονται για άσκηση φυσιολατρικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. ○ Γεωμορφολογία που προσφέρεται για άσκηση φυσιολατρικών και αθλητικών δραστηριοτήτων. ○ Αναγνώριση από το κράτος και Ο.Τ.Α. της σημασίας του φυσικού περιβάλλοντος για την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. ○ Κοινοτική οικονομική ενίσχυση 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Περιορισμένη τουριστική αξιοποίηση των αγροτοκτηνοτροφικών προϊόντων. ○ Υπερσυγκέντρωση του τουρισμού σε λίγες περιοχές. ○ Μη ελεγχόμενη διακίνηση των τουριστών στο φυσικό περιβάλλον. ○ Έλλειψη οργανισμού αυτόνομης διαχείρισης των Εθνικών δρυμών. ○ Ανεπάρκεια φορέων του Δημοσίου και απουσία των φορέων του Τρίτου Συστήματος, για την προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. ○ Απουσία εξειδικευμένων τουριστικών οδηγών, συνοδών, ξεναγών κ.λ.π. που συμβάλλουν στην

<p>και διευκόλυνση διακρατικών συνεργασιών ανταλλαγής τεχνογνωσίας για προστασία και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Φυσικό περιβάλλον, κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη παραδοσιακών αγροτοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων. 	<p>περιβαλλοντολογική ευαισθητοποίηση των επισκεπτών.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Έλλειψη χαρτών μονοπατιών, ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον από άναρχες εξορμήσεις. ○ Έλλειψη ενημερωτικών εντύπων αναφορικά με προστασία του περιβάλλοντος και συμπεριφορές κατοίκων, επαγγελματιών, επισκεπτών. ○ Έλλειψη παρατηρητηρίου πανίδας. ○ Απουσία γενικά υποδομών και ψυχολογικής προετοιμασίας κατοίκων, για την επερχόμενη τουριστική «εισβολή» μετά την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων (π.χ. ΕΓΝΑΤΙΑ) ○ Εγκατάλειψη της συντριπτικής πλειοψηφίας των ορεινών κυρίως χωριών από τους κατοίκους.
--	--

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το φυσικό περιβάλλον του Ν. Ιωαννίνων, αν και εκ πρώτης όψεως ανταγωνιστικό, παραμένει τουριστικά αναξιοποίητο και από αυτήν τη σκοπιά μη προστατευόμενο, αφού ταυτόχρονα διαπιστώνεται πλήρης σχεδόν απουσία μέτρων πρόληψης και προστασίας του.

Η εγκατάλειψη των χωριών από τους κατοίκους, υστερεί το φυσικό περιβάλλον από τους έννομα ενδιαφερόμενους για την προστασία του, ενώ ταυτόχρονα συνιστά εμπόδιο κάθε προσπάθειας κοινωνικο-οικονομικής αειφόρου ανάπτυξης.

Ενδεχόμενη τουριστική ανάπτυξη των εν λόγω περιοχών, μέσω μετεγκατάστασης από άλλες περιοχές του Νομού, της χώρας ή ακόμη και των κρατών-μελών της Κοινότητας, δεν διασφαλίζει αειφόρο ανάπτυξη, ενώ αναμφισβήτητα πλήττει την τοπική πολιτιστική παράδοση.

Το φυσικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με την πολιτιστική κληρονομιά, αποτελούν συνθήκη απαραίτητη αλλά όχι ικανή για την τουριστική και μάλιστα αειφόρο ανάπτυξη.

2.ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η πολιτιστική κληρονομιά στο Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζεται εξίσου σημαντική με το φυσικό περιβάλλον, αντικατοπτρίζοντας τη μακραίωνη ιστορία των ανθρώπων της περιοχής.

Ο διάσπαρτος ανά τον Ν. Ιωαννίνων πολιτισμικός πλούτος απεικονίζεται απόλυτα στις επόμενες παραγράφους, στις οποίες καταγράφεται ενδεικτικά και ανά περιοχή (κοινότητα).

Πόλη της Τέχνης (Citta d'arte/City of Art)

Στα κράτη- μέλη της Ε.Ε. ολοένα και περισσότερο αυξάνεται το τουριστικό ρεύμα προς τις λεγόμενες Πόλεις Τέχνης. Η πόλη των Ιωαννίνων (συμπεριλαμβανομένου και του νησιού), θα μπορούσε θαυμάσια να χαρακτηριστεί ως πόλη τέχνης, λόγω του πλούτου και της ποικιλίας των πολιτιστικών στοιχείων –όλων των περιόδων- που διαθέτει.

Τη μεταβυζαντινή εποχή, πλούσιοι κάτοικοι της περιοχής εγκατεστημένοι σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και κυρίως στις παραδουνάβιες Ηγεμονίες και τη Ρωσία, με δωρεές τους κτίζουν στον τόπο καταγωγής εκκλησίες, σχολεία, γεφύρια κ.λ.π.

Ορισμένα χωριά (Συρράκο, Καλαρρύτες) αποτελούν σημαντικά εμπορικά εξαγωγικά κέντρα προς την Ευρώπη (Τεργέστη, Λιβόρνο κ.λ.π.). Ακόμα την ίδια περίοδο αναπτύσσεται από τους Καλαρρυτινούς έντονα η τέχνη της αργυροχοΐας. Μετά την καταστροφή του χωριού από τους Τούρκους (1881), οι Καλαρρυτινοί μεταναστεύουν στα Ιόνια Νησιά, αφομοιώνοντας στην τέχνη τους δυτικά στοιχεία.

Σημείωση: ο ιδρυτής του γνωστού διεθνώς οίκου κοσμημάτων BULGARI της Ρώμης κατάγεται από τους Καλαρρύτες.

Ιδιαίτερη αναφορά οφείλεται στους απόδημους Ηπειρώτες Ευεργέτες, μεταξύ των οποίων αναφέρονται ενδεικτικά : αδελφοί Ζωσιμά, Παπάζογλου, Ζώης Καπλάνης, Σίμων Μαρούτσης, Γεώργιος Αβέρωφ, Απόστολος Αρσάκης, Ιωάννης Γεννάδιος, Ιωάννης Δομπόλης, Ευάγγελος και Κωνσταντίνος Ζάππας, Ιωάννης Μπάγκας, αδελφοί Ριζάρη, Σίμων και Γεώργιος Σίνας, Γεώργιος Σταύρου, Νικόλαος Στουρνάρας, Μιχαήλ Τσιτίσας, Γεώργιος Χατζηκώστας κ.α. των οποίων το έργο δεν έχει μόνο τοπική αλλά και εθνική σημασία.

Στα έργα των ανωτέρω περιλαμβάνονται : Ζωσιμαία Σχολή, Νοσοκομείο Χατζηκώστα, Παπαζόγλειος υφαντική σχολή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, Γεννάδιος Βιβλιοθήκη, Αστεροσκοπείο Αθηνών, Σιναία Ακαδημία Αθηνών, Αρσάκειο Παρθεναγωγείο, Ριζάρειος Εκκλησιαστική Σχολή, Εθνική Τράπεζα Αθηνών, Νοσοκομείο Ευαγγελισμός, Ζάππειο Μέγαρο, Μητρόπολη Αθηνών, Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών, Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο κ.α.

ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ-ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑ

Η χειροτεχνία στο Ν. Ιωαννίνων αντικατοπτρίζει ανάγλυφα, την κοινωνικο-οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη της περιοχής. Διαθέτοντας ο τόπος άφθονα, ως πρώτη ύλη, ξύλο και μαλλί, αναπτύχθηκε η ξυλογλυπτική, η υφαντική και η ταπητουργία.

Όλες οι μορφές της χειροτεχνίας ξεκίνησαν αρχικά ως συμπληρωματικές προς την γεωργία και κτηνοτροφία δραστηριότητες, για να καλύψουν αποκλειστικά βασικές ανάγκες των κατοίκων. Στη συνέχεια εξελίχθηκαν σε τεχνικές εξειδικεύσεις, στις οποίες διακρίθηκε ο ανδρικός ή γυναικείος πληθυσμός ορισμένων χωριών, που λόγω της υψηλής καλλιτεχνικής αξίας των προϊόντων τους απέκτησαν φήμη, ταυτίζοντας με αυτά το όνομά τους.

Για την ανάπτυξη ορισμένων ειδών χειροτεχνίας, όπως π.χ. υφαντουργία, πέραν της πρώτης ύλης αποφασιστικό ρόλο έπαιξε η γεινίαση του χωριού με ποτάμια για το πλύσιμο του μαλλιού.

Το φαινόμενο του «Ηπειρώτικου Ταξιδιωτισμού» συνέβαλλε αφενός στην καλλιέργεια της φαντασίας και δημιουργικότητας και αφετέρου στη διευκόλυνση της εμπορίας των χειροτεχνημάτων, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και στα εμπορικά κέντρα της Ευρώπης. Ενδεικτικά αναφέρεται το Μέτσοβο που διακρίνεται για τα υφαντά και τα ξυλόγλυπτα, τη Μηλιά για τα προϊόντα ξυλοτεχνίας, το Συρράκο για την παραγωγή της μάλλινης κάπας κ.α.

Σήμερα, παρά την πρωτοβουλία ορισμένων ιδρυμάτων να ιδρύσουν σε χωριά της περιοχής Σχολές-Εργαστήρια για τη διατήρηση της παράδοσης, η χειροτεχνία φθίνει. Ο μέχρι σήμερα τουρισμός δεν κατάφερε να αναβαθμίσει ποιοτικά τη χειροτεχνία.

Η υψηλή ποιότητα των χειροτεχνημάτων συνεπάγεται υψηλό κόστος, το οποίο δεν ανταποκρίνεται ούτε στο εισόδημα ούτε στην καλλιτεχνική κουλτούρα της συντριπτικής πλειοψηφίας των τουριστών, που σήμερα επισκέπτονται την περιοχή.

Από την άλλη πλευρά, οι ίδιες οι προαναφερθείσες σχολές δεν προσελκύουν πλέον το ενδιαφέρον των νέων της περιοχής. Η μεγάλη διάρκεια σπουδών (τετραετείς), η απομόνωση των χωριών που εδρεύουν οι σχολές, ιδιαίτερα το χειμώνα, σε συνδυασμό με την υποβάθμιση της καλλιτεχνικής αξίας αυτών των προϊόντων-έργων, αποτελούν αντικίνητρα προσέλευσης νέων σπουδαστών.

Εκτός από τα προαναφερθέντα χειροτεχνήματα ο Ν. Ιωαννίνων φημίζεται για την αργυρο-χρυσοχοΐα του, η οποία ήδη αναπτύχθηκε από τα μέσα του 17^{ου} αι. στο χωριό Καλαρρύτες, οι κάτοικοι του οποίου μάλιστα είχαν δημιουργήσει εμπορικούς οίκους σε Τεργέστη και Λιβόρνο. Ένας από αυτούς είναι και ο ιδρυτής του γνωστού οίκου κοσμημάτων BULGARI της Ρώμης.

Οι Καλαρρυτινοί κατασκεύαζαν αντικείμενα οικιακής χρήσης, κοσμήματα, αντικείμενα θρησκευτικής λατρείας κ.α. Με την καταστροφή του χωριού τους το 1881 από τους Τούρκους, εγκαταστάθηκαν στα Ιόνια νησιά και κυρίως στη Ζάκυνθο, από όπου δέχτηκαν και επιρροή της δυτικής τεχνοτροπίας. Αξιόλογοι εξίσου αργυροχόοι υπήρχαν και στα Ιωάννινα.

Η τέχνη της αργυροχοΐας που εξακολουθεί να ασκείται σήμερα, κυρίως στην πόλη των Ιωαννίνων, αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, που οφείλονται κυρίως στο υψηλό κόστος της πρώτης ύλης, στην εισβολή φθηνών προϊόντων από ασιατικές χώρες, αλλά και στην έλλειψη οργάνωσης και συντονισμού για την προβολή και προώθηση προϊόντων από την πλευρά των αργυροχόων.

Είναι αναγκαίο να υπογραμμιστεί ιδιαίτερα η πλήρης ανυπαρξία θέσπισης «Σημάτων Ποιότητας» ή έστω «Σημάτων Προέλευσης» των τοπικών προϊόντων μέσω των οποίων θα διασφαλίζεται η προστασία και η προώθησή τους.

ΑΡΧΑΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Αρχαίο Θέατρο Δωδώνης

Το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης, ένα από τα μεγαλύτερα και πιο καλοδιατηρημένα θέατρα του αρχαίου κόσμου, χωρητικότητας 17.000 θεατών, βρίσκεται 22 χιλιόμετρα νοτίως των Ιωαννίνων.

Τα αρχαιότερα ευρήματά της ανάγονται στην προελλαδική εποχή (2.600-2.000 π.Χ.). Οι κάτοικοί της λατρεύουν την περίοδο εκείνη τη Θεά Γη. Αργότερα οι Έλλοπες, δωρικό φύλο, κατοικούν κατά τη μεσοελλαδική περίοδο την περιοχή της Δωδώνης.

Στα Ομηρικά Έπη, και πιο συγκεκριμένα στην Ιλιάδα, αναφέρονται ως γένος στην υπηρεσία του «Δωδωναίου Δία».

Τον 4ο αι. π.Χ. χτίζεται μικρός ναός, προς τιμή του Δία, και το Πρυτανείο για τους Ιερείς, που ήταν αφιερωμένοι στη λατρεία του πατέρα των θεών και έδιναν τους χρησμούς σε Έλληνες και ξένους προσκυνητές.

Τον 3^ο αι. π.Χ. ο βασιλιάς της Ηπείρου Πύρρος χτίζει νέο μεγάλο ναό του Δία, το ναό του Ηρακλή και το θέατρο. Ο Αιτωλός στρατηγός Δωρίμαχος καταστρέφει το ιερό της Δωδώνης το 319. Χάρη στο Φίλιππο τον Ε' ανοικοδομούνται τα ιερά και το θέατρο. Κατά τη Ρωμαϊκή εποχή το θέατρο μετατρέπεται σε αρένα θηριομαχίας, ενώ κατά τη διάρκεια της Αυτοκρατορίας του Μεγ. Θεοδοσίου το ιερό της Δωδώνης κλείνει, όπως άλλωστε και τα άλλα ιερά της αρχαιότητας.

Με το πέρασμα των αιώνων τα νερά που κατεβαίνουν από τους γύρω λόφους σκεπάζουν τον αρχαιολογικό χώρο. Ωσπου το 1874 πραγματοποιούνται οι πρώτες ανασκαφές από τον Ηπειρώτη πολιτικό Κ. Καραπάνο. Το 1921 οι ανασκαφές θα συνεχιστούν από τον καθηγητή Γ. Σωτηριάδη. Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο αρχαιολόγος Δημ. Ευαγγελίδης με βοηθό τον Σωτήρη Δάκαρη φέρνουν στο φως σπουδαία ευρήματα.

Κάθε καλοκαίρι, στα πλαίσια του φεστιβάλ «Ηπειρωτικά» ξανακούγεται ο λόγος των αρχαίων Ελλήνων δραματουργών. Αρχαίες ελληνικές τραγωδίες ζωντανεύουν ξανά μέσα στο μαγευτικό περιβάλλον του Αρχαίου Θεάτρου.

Πρόσφατα το Υπουργείο Πολιτισμού ανακοίνωσε την επίσπευση όλων των έργων στην αρχαία Δωδώνη, τα οποία περιλαμβάνουν αναβάθμιση του αρχαιολογικού χώρου. Η περιοχή θα συμπεριληφθεί σε όλα τα προγράμματα προβολής, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

ΛΟΙΠΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Βροχοσκεπή ανώτερης παλαιολιθικής εποχής **Κλειδωνιά**

Αρχαιολογικός χώρος στο Λιατοβούνι (νεκροταφείο 10^{ος} – 5^{ος} αιώνας π.Χ.)

Κόνιτσα

Προϊστορικοί κιβωτιόσχημοι τάφοι **Κάτω Μερόπη**

Αρχαιολογικός χώρος, ακρόπολη ελληνοιστικών χρόνων **Νεοχώρι**

Αρχαιολογικός χώρος, οικισμός και νεκροταφείο 11^{ος} – 4^{ος} π.Χ. αιώνας

Μερόπη

Αρχαιολογικός χώρος προϊστορικής εποχής **Παλαιόπυργος**

Αρχαιολογικοί χώροι, ακρόπολη **Ζάλογκο**

Αρχαιολογικός χώρος Δωδώνης (αρχαίο κάστρο) **Μαντείο**

Αρχαιολογικός χώρος (προϊστορικός οικισμός Γούβες) **Μελιγγοί**

Αρχαιολογικός χώρος, ακρόπολη ελληνοιστικής εποχής **Βοτονόσι**

Αρχαιολογικός χώρος (Βροχοσκεπή Ανώτερης Παλαιολιθικής Περιόδου)

Άγιος Μηνάς

Αρχαιολογικός χώρος (Καστράκι, λείψανα τειχών και άλλων μνημείων)

Αρίστη

Αρχαιολογικοί χώροι (θέση Κιτρουάρια) λείψανα αρχαίας ακρόπολης

Μακρίνο

Αρχαιολογικός χώρος (θέση Ραδιό, αρχαίο οχυρό) **Σκαμνέλι**

Αρχαιολογικοί χώροι (ακρόπολη, βροχοσκεπή ανώτερης παλαιολιθικής περιόδου) **Καστρίτσα**

Αρχαιολογικός χώρος (ερείπια ακρόπολης αρχαία Πασσαρών 5^{ος} αι. π.Χ.)

Μεγάλο Γαρδίκι

Αρχαιολογικός χώρος Δουρούτη **Πεδινή**

ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ – ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Στα Ιωάννινα υπάρχουν θαυμάσιες ιστορικές εκκλησίες όπως του Αγίου Αθανασίου (Μητρόπολη), της Αγίας Αικατερίνης, της Αγίας Μαρίας, του Αρχιμανδρείου, του Αγίου Νικολάου και η νεόκτιστη εκκλησία του Νεομάρτυρα Γεωργίου στην πλατεία Πάργης.

Ι. Πληθώρα ιερών ναών και μοναστηριών που χρονολογούνται σε πολλές εκατοντάδες χρόνια, και βρίσκονται διάσπαρτα σε ολόκληρη την έκταση του Ν. Ιωαννίνων. Συγκεκριμένα στις παρακάτω τοποθεσίες : Αηδονοχώρι, Καστανέα, Κλειδωνιά, Κόνιτσα, Μολυβδοσκέπαστο, Δεσποτικό, Παρακάλαμος, Ζίτσα, Κληματιά, Βερενίκη, Καλέντζι, Καλαρρύτες, Μέτσοβο, Αρίστη, Μονοδένδρι, Πάπιγκο, Τσεπέλοβο κ.α.

ΑΛΛΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Τμήμα ιστορικού δρόμου (οδικό δίκτυο Αλή Πασά) **Βαρλαάμ**

Ιστορικοί χώροι (πόλεμος '40) **Καλπάκι**

Μνημείο 150 πεσόντων **Μουτιώτισσα**

Στρατηγείο πολέμου 1912-1913 **Μυροδάφνη**

Προτομή Κατσαντώνη **Πετροβούνι**

Προτομή ποιητή Γεωργίου Κοτζιούλα **Πλατανούσα**

Ερείπια τουρκικού τελωνείου **Ανήλιο**

Οχυρά Μπιζανίου **Μπιζάνι**

Τζαμί Σουλεϊμάν 16^{ος} αι. **Κόνιτσα**

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

Το Κάστρο των Ιωαννίνων χτίστηκε το 528 μ.Χ. επί αυτοκράτορα Ιουστινιανού.

Είναι το πιο παλιό βυζαντινό κάστρο αλλά είναι και σύγχρονο με τα κάστρα του Διδυμότειχου και της Μονεμβασίας. Την εποχή του Αλή Πασά έγινε το μεγάλο διοικητικό κέντρο της τότε τουρκοκρατούμενης Ελλάδας. Η σημερινή του μορφή οφείλεται επίσης στον Αλή ο οποίος ξαναχτίζει το κάστρο το 1815 σχεδόν εκ θεμελίων. Σε αυτό αναπτύχθηκαν τα ελληνικά γράμματα και δίδαξαν οι μεγάλοι δάσκαλοι του γένους. Επίσης οι οπλαρχηγοί Ανδρούτσος, Καραϊσκάκης.

Αποτελείται από 4 τμήματα. Έχει μήκος 1800-2000 μέτρα, πλάτος 10 μ. και αποτελείται από 190-200 στρέμματα. Στην κεντρική πύλη υπήρχε βενετσιάνικο ρολόι, στη Ν.Δ. πλευρά, τετράπλευρος πύργος με την επιγραφή 'Θωμάς' (δηλ. χτίστηκε επί Δεσπ. Θωμά, τον 14^ο αι.). Στην κεντρική του πύλη, οι Τούρκοι κρέμασαν το νεομάρτυρα Γεώργιο, πολιούχο των Ιωαννίνων. Μέσα σε αυτό το ιστορικό κάστρο των Ιωαννίνων πέρασε όλη την πολυτάραχη ζωή του ο μεγάλος τύραννος της Ηπείρου ο Αλή Πασάς.

Άλλα κάστρα στο Ν. Ιωαννίνων:

Κάστρο Τέροβο

Κάστρο Καλέντζι

Κάστρο Κόνιτσα

Θέατρο Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών

Δίπλα ακριβώς από το Τουριστικό Περίπτερο, είναι απομίμηση αρχαίου θεάτρου. Κάθε καλοκαίρι δίνονται παραστάσεις, γίνονται συναυλίες, χοροί, κ.λ.π.

Τουριστικό περίπτερο Εταιρίας Ηπειρωτικών Μελετών

Στα βορειοδυτικά των Ιωαννίνων, πάνω από το εβραϊκό νεκροταφείο, σε ύψωμα με θέα το μεγαλύτερο μέρος της πόλης και της λίμνης. Είναι νεόκτιστο με παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Οι χώροι του είναι διακοσμημένοι σε στυλ παλαιών αρχοντικών με θαυμάσια ξυλογλυπτική τέχνη. Διαθέτει εστιατόριο, καφετέρια, κ.λ.π.

Πάρκο Πυρσινέλλα (Γιαννιώτικο Σαλόι)

Λίγο έξω από την πόλη βρίσκεται το τουριστικό περίπτερο Πυρσινέλλα και το ομώνυμο πάρκο. Υπάρχουν γήπεδα τένις, εστιατόριο και μια μικρή λίμνη στο πίσω μέρος για ιδανική ηρεμία. Στο χώρο στεγάζεται και ο Όμιλος Αντισφαίρισης Ιωαννίνων.

ΠΑΛΙΑ ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ

Τα παλιά αρχοντικά που διασώζονται διάσπαρτα στην πόλη των Ιωαννίνων συνδέουν κατά τον καλύτερο τρόπο, το σήμερα με το χθες, ένα χθες που μετράει δεκαετίες και εκατονταετίες ακόμη. Σε αυτά αποτυπώνονται οι κοινωνικές συνθήκες αλλά και οι διαφορετικές μορφές αρχιτεκτονικής που σε κάθε εποχή διαμορφωνότανε και εφαρμοζότανε.

Η άναρχη οικοδόμηση, κυρίως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κατάστρεψε πολλά από τα σπίτια της πόλης των Ιωαννίνων που ήταν σημεία ανάδειξης της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Διασώθηκαν όμως αρκετά που μπορούν να μας μεταφέρουν στα παλιά ιστορικά Γιάννενα. Τα λιγότερα από αυτά κατοικούνται ακόμη. Τα περισσότερα, ακατοίκητα και αναξιοποίητα, δίνουν μάχη με το χρόνο, ενώ κάποια άλλα ανακαινίστηκαν και χρησιμοποιούνται ως μουσεία κ.λ.π. Μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά αρχοντικά των Ιωαννίνων είναι του Πυρσινέλλα που εξυπηρετεί πολιτιστικές δραστηριότητες του Δήμου Ιωαννιτών και βρίσκεται στην οδό Παπάζογλου, της οδού Κοραή όπου στεγάζεται η Δημοτική Πινακοθήκη, το σπίτι του Δεσπότη (πίσω από το

Εθνικό Στάδιο), τα αρχοντικά των Καππά-Μίσιου-Μωυσή-Τζαβέλα-Κωσταδήμα(κατοικείται)-Γιώτη(κατοικείται) και πολλά άλλα τα οποία μπορεί κανείς να θαυμάσει και μόνο από την εξωτερική τους όψη.

ΜΟΥΣΕΙΑ

Βυζαντινό Μουσείο

Στο πάρκο Ιωαννίνων. Εκτίθενται γλυπτά, νομίσματα, κεραμικά, εικόνες, αργυρά αντικείμενα και άλλα ευρήματα βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου. Λειτουργεί από το 1995. Κατασκευάστηκε στη δεκαετία του '60 ως Βασιλικό Περίπτερο στο χώρο της εσωτερικής ακρόπολης του Κάστρου Ιωαννίνων. Η συλλογή αργυροχοΐας στεγάζεται σε κτίριο της ακρόπολης του 19^{ου} αι. Προβλέπεται η επέκταση του Μουσείου και σε άλλα κτίρια της ακρόπολης. Οι συλλογές που περιλαμβάνει είναι:

- συλλογή παλαιοχριστιανικών και βυζαντινών γλυπτών
- συλλογή ανασκαφικών ευρημάτων από την Άρτα
- συλλογή κεραμικών
- συλλογή βιβλίων και παλαιοτύπων
- συλλογή μεταβυζαντινών εικόνων
- συλλογή αργυροχοΐας

Μουσείο Αργυροχοΐας

Βρίσκεται παραπλεύρως του Βυζαντινού Μουσείου. Σε αυτό εκτίθενται χάλκινα σκεύη, αντικείμενα και κοσμήματα της μικροτεχνίας και αργυροχρυσοχοΐας. Η έκθεση στεγάζεται στο λεγόμενο Θησαυροφυλάκιο.

Λαογραφικό Μουσείο Εταιρίας Ηπειρωτικών Μελετών

Στεγάζεται σε ένα τριώροφο ανακαινισμένο οίκημα της Εταιρίας, στην οδό Μιχαήλ Αγγέλου. Οργανώνεται από την δεκαετία του '80 και εξυπηρετεί λειτουργικά τους επισκέπτες παρουσιάζοντας σπάνιο δείγμα ηπειρωτικής παραδοσιακής τέχνης και άλλα αντικείμενα.

Εθνολογικά μουσεία

Πολεμικό μουσείο Καλπακίου 1940-1941 Καλπάκι

Μουσείο Ελληνικής Ιστορίας Π. Βρέλλη Ιωάννινα

Μουσείο ελληνικής ιστορίας Παύλου Βρέλλη

Ξεκίνησε να λειτουργεί στις 31/7/1995. Πρόκειται για ένα αληθινό θαύμα δημιουργίας, στο οποίο έχει αποτυπωθεί με μεράκι, πάνω σε κέρινα ομοιώματα η ιστορία της Ηπείρου, αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας. Είναι ένα από τα καλύτερα στον κόσμο. Έργο ζωής ενός ανθρώπου, του Παύλου Βρέλλη με διεθνή ακτινοβολία. Μόνος επί 13 χρόνια εργάστηκε ως γλύπτης, αρχιτέκτονας, ενδυματολόγος, εργάτης. Με στήριγμα τη βοήθεια φίλων και παλιών μαθητών του, έδωσε μορφή στον εξωτερικό χώρο του Μουσείου και όψη στο κτιριακό συγκρότημα που στεγάζει το Μουσείο. Διαμόρφωσε τον εσωτερικό χώρο έτσι, ώστε να ζωντανέψει μέσα του με κέρινα ομοιώματα-μεθεματολογία αποκλειστικά και μόνον από την Ελληνική Ιστορία- γεγονότα και μορφές που γνώρισε αυτός ο τόπος.

Μουσείο ελληνικής ιστορίας Αθανασίου Βρέλλη

Κέρινες φιγούρες ταξιδεύουν τον επισκέπτη από την αρχαιότητα μέχρι τη νεότερη ελληνική ιστορία.

Δημοτικό Μουσείο

Στο Τζαμί του Ασλάν Πασά. Περιέχει τοπικές φορεσιές, συλλογές υφαντικής, αργυροχοίας, το δαμασκηνό σπαθί του Καραϊσκάκη, κειμήλια, ξυλόγλυπτα και άλλα ευρήματα. Πριν την είσοδο υπάρχουν τούρκικοι στρατώνες, μισοερειπωμένα λουτρά και άλλα.

Αξιόλογες παρεμβάσεις συντήρησης και ανάδειξης εκτελούνται στο Δημοτικό Μουσείο, αφορώντας κυρίως στην επισκευή της στέγης του τεμένους, την επισκευή της στέγης του κτιρίου, την αντικατάσταση ταβανιών που παρουσιάζουν φθορές, επισκευή λιθοδομής σε σημεία όπου υπάρχουν σοβαρά προβλήματα και τη συντήρηση τμημάτων των λίθινων γκαλντεριμιών. Τα έργα έχουν ξεκινήσει από το Σεπτέμβριο του 2004 και ο συνολικός προϋπολογισμός είναι 150.000 ευρώ.

Αρχαιολογικά μουσεία

Μουσείο Παλαιοανθρωπολογίας και Σπηλαιολογίας Κλειδωνιά

Αρχαιολογικό μουσείο Ιωάννινα

Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

Το μουσείο λειτουργεί για το κοινό από την 1/8/70. Κατασκευάστηκε στο διάστημα 1963-1966. Διαθέτει πέντε αίθουσες και δύο αίθρια. Οι αίθουσες Α, Β, και Γ περιλαμβάνουν αρχαιολογικά ευρήματα από τον ευρύτερο χώρο της Ηπείρου. Η αίθουσα Δ ήταν αφιερωμένη στη βυζαντινή, μεταβυζαντινή και λαϊκή τέχνη μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90, αλλά τώρα παραμένει κλειστή. Τα δύο αίθρια περιλαμβάνουν αρχιτεκτονικά μέλη και επιγραφές από αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής. Η αίθουσα Ε φιλοξενεί προσωρινά έργα Ελλήνων καλλιτεχνών του 19^{ου} και του 20^{ου} αι. Το μουσείο φιλοξενεί επίσης περιοδικές εκθέσεις, ενώ στις δραστηριότητές του συμπεριλαμβάνονται διοργανώσεις διαλέξεων. Οι συλλογές που περιλαμβάνει το μουσείο είναι :

- ευρήματα παλαιολιθικών θέσεων (Κοκκινόπηλος, Ασπροχάλικο, Καστρίτσα)
- ευρήματα ανασκαφών Δωδώνης (ιερό, θέατρο κ.λ.π.)
- ευρήματα ανασκαφών Νεκρομαντείου Αχέροντα (ιερό)
- ευρήματα ανασκαφών Βίτσας (οικισμός και νεκροταφείο)
- θησαυροί Βοτονοσίου, Καταμάχης και Στεφάνης
- ευρήματα ανασκαφών Πανεπιστημιούπολης Δουρούτης (τάφοι)
- ευρήματα ανασκαφών Μερόπης-Παλαιοπύργου Πωγωνίου
- ευρήματα ανασκαφών από το Μιχαλίτσι
- συλλογή νομισμάτων διαφόρων θέσεων και περιόδων
- ευρήματα διαφόρων τόπων

Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη

Στεγάζεται σε ένα κτίριο παλιών λουτρών κοντά στο Δημαρχείο. Περιέχει συλλογή από εκδόσεις τοπικού ενδιαφέροντος, παλιά χειρόγραφα κληροδοτήματα του βυζαντινολόγου Σπύρου Λάμπρου και διάφορα βιβλία του Α. Πάλλη. Η βιβλιοθήκη είναι δανειστική.

Πινακοθήκη Εταιρίας Ηπειρωτικών Μελετών

Με έργα σύγχρονων Ελλήνων ζωγράφων. Στεγάζεται στο κτίριο της εταιρίας στην οδό Παρασκευοπούλου.

Δημοτική Πινακοθήκη

Λειτουργεί στην οδό Πυρσινέλλα. Ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει όλη την ιστορία της νεοελληνικής ζωγραφικής : από τον ακαδημαϊσμό Ζωγράφων της Σχολής του Μονάχου, τον Ιμπρεσιονισμό, τον ανθρωποκεντρισμό μέχρι τη σημερινή γενιά. Συγκαταλέγονται επίσης και έργα χαρακτηριστικής καθώς και γλυπτά.

Στα πλαίσια προτάσεων για τουρισμό και πολιτισμό στην πόλη, μπορούν να οργανωθούν ημερήσιες εκδρομές όπως για παράδειγμα

ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΠΟΛΗΣ

Αρχαιολογικό μουσείο : Ευρήματα από το Μαντείο της Δωδώνης.

Μολύβδινα ελάσματα-Χρησμοί

Βιβλιοθήκη-Πινακοθήκη Ε.Η.Μ. : Ένας θησαυρός τόμων για τον ερευνητή – Οδός Παρασκευοπούλου.

Εργαστήρια ασημικών και ξυλόγλυπτων χειροποίητων αριστουργημάτων : με ιδιαίτερο τοπικό χρώμα

Συνοικία Σιαράβα : με ιδιαίτερο τοπικό χρώμα

Λαογραφικό Μουσείο Ε.Η.Μ. : Οδός Μιχαήλ Αγγέλου-Σπουδαίες Συλλογές

Πανοράματα πόλης και λεκανοπεδίου : Λυγγιάδες (14 χλμ) – Δρίσκος (15 χλμ) – Λόφος Ε.Η.Μ. (600 μέτρα)

Μοναστήρια κοντά στην πόλη : Καστρίτσας - Τσούκας

ΝΗΣΙ ΛΙΜΝΗΣ ΠΑΜΒΩΤΙΔΑΣ

Έξοδος προς την αποβάθρα και με караβάκι στο νησί της λίμνης

Παμβώτιδας : Διάρκεια διαδρομής 7 λεπτά της ώρας

Οικογενειακές Βυζαντινές και Μεταβυζαντινές Μονές-Επιφανείς σχολές μετά το 1550 : Μονή Φιλανθρωπινών-Μονή Αγ. Ιωάννη Προδρόμου-Μονή Αγ. Παντελεήμονος

Γραφικά ταβερνάκια κάτω από θεόρατα αιωνόβια πλατάνια :

Γευσιγνώσια σε караβίδες, κυτρίνο, ποδαράκια βατράχων, τοπικό κρασί και τσίπουρο.

Επιστροφή με караβάκι στο Μύλο : Περίπατος στον παραλίμνιο.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Παλαιά Ζωσιμαία Σχολή: Αρχιτεκτόνημα ακριβές αντίγραφο του Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών.

Δημοτική Πινακοθήκη: Οδός Κοραή

Πλατεία Γυαλί Καφενέ : Με το δικό της έντονο τοπικό χρώμα

Παπαζόγλειος Σχολή, Καπλάνειος Σχολή

Παραδοσιακές Οικίες: Οδός Λόρδου Βύρωνος

Εργαστήρια Ορειχάλκινων και Σιδηρών Χειροποίητων Σκευών και αντικειμένων : Οδός Ανεξαρτησίας και Πάροδοι

Κουρμανιό : Μικρή Γραφική Πλατεία πριν την είσοδο του Κάστρου

Συναγωγή: Μετά την είσοδο στο Κάστρο

Στενά δρομάκια, αυλές σπιτιών με ιδιόζουσα αστική φρουριακή αρχιτεκτονική (17^{ος}, 18^{ος} αι. μ.Χ.): Μέσα στο Κάστρο

Φούρνοι παραδοσιακοί με καύσιμο και ξύλα : Μέσα και έξω από την κεντρική πύλη του Κάστρου

Βυζαντινό Μουσείο-Θησαυροφυλάκιο : Ακρόπολις του Ιτς-Καλέ μέσα στο Κάστρο

Δημοτικό Μουσείο : Μέσα στο Κάστρο

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΕΑ (S.W.O.T.): ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Πλεονεκτήματα/Ευκαιρίες	Μειονεκτήματα/Απειλές
<ul style="list-style-type: none">ο Αξιόλογα πολιτιστικά στοιχεία όλων των εποχών,	<ul style="list-style-type: none">ο Περιορισμένα μέσα και μέτρα προστασίας και συντήρησης

<p>δισπαρμένα σε ολόκληρο το Νομό.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ποικίλλεις πολιτιστικές εκδηλώσεις στην πόλη Ιωαννίνων και σε όλα τα χωριά. ○ Πλούσια παραδοσιακή μουσική και τραγούδια. ○ Πλούσια παραδοσιακή κουζίνα. ○ Κοινοτική οικονομική ενίσχυση και υποστήριξη διακρατικών συνεργασιών προστασίας και διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. ○ Πληθώρα ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας αναφορικά με τον πολιτισμό της περιοχής. ○ Αναγνώριση από την Πολιτεία της σημασίας του πολιτιστικού περιβάλλοντος. ○ Σχετική δραστηριοποίηση τοπικών πολιτιστικών συλλόγων, για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και αναβίωση παραδόσεων. 	<p>της πολιτιστικής κληρονομιάς.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ελάχιστα μέσα τουριστικής προβολής και διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς. ○ Απουσία οργανωμένων τουριστικών περιηγήσεων, ξεναγήσεων κ.λ.π., με εξειδικευμένους ξεναγούς, οδηγούς κ.λ.π. σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μοναστήρια, εκκλησίες, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εργαστήρια παραδοσιακής χειροτεχνίας, χώρους παραδοσιακών αγροτοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων ή χώρους προβιομηχανικής περιόδου (π.χ. νερόμυλους). ○ Ανεπάρκεια ενημερωτικών εντύπων πολιτιστικής κληρονομιάς και πρόσβαση σε αυτή.
---	--

Η έλλειψη οργανωμένων φορέων, με σύγχρονα μέσα, για την αξιοποίηση, προστασία και συντήρηση όλων των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς, περιορίζουν σημαντικά τη συμβολή της στην τουριστική ανάπτυξη, ιδιαίτερα στις λιγότερο γνωστές στο ευρύ κοινό περιοχές του Νομού.

Υπό αυτές τις συνθήκες, το πολιτισμικό περιβάλλον συμβάλλει πολύ περιορισμένα στην τουριστική ανάπτυξη του Νομού, παρά το γεγονός ότι,

μαζί με το φυσικό περιβάλλον, αποτελούν φυσιολογικά τα κύρια στοιχεία προσέλκυσης τουριστών.

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Βόρεια της πόλης των Ιωαννίνων, στη μέση της λίμνης Παμβώτιδας, το Νησί αποτελεί έναν πανέμορφο οικισμό με ξεχωριστή γραφικότητα. Περίπου 100 οικογένειες συγκροτούν ενιαίο οικισμό. Το μήκος του νησιού είναι 800μ. και το πλάτος 500μ., η δε περίμετρος 2.400μ.

Πότε και από ποιους κατοικήθηκε πρώτα το νησί είναι άγνωστο. Εικασίες έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί, αλλά πάντως όχι ιστορικά τεκμηριωμένες. Μία από τις παραδόσεις θέλει τους πρώτους κατοίκους να έρχονται από τη Μάνη. Ήδη όμως από τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο μαρτυρείται οργανωμένη ζωή πάνω στο νησί, με επίκεντρο 8 μοναστηριακά συγκροτήματα.

Στις Μονές και ιδιαίτερα στη Μονή Αγίου Νικολάου των Φιλανθρωπινών διατηρούνται εξαιρετικής τέχνης μεταβυζαντινές τοιχογραφίες. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην παρακάτω Μονή εικονίζονται επτά ολόσωμοι φιλόσοφοι της αρχαιότητας, Πλάτων, Σόλων, Αριστοτέλης, Πλούταρχος, Θουκυδίδης, Απολλώνιος και Χείλων. Η σύνδεση του νησιού με την πόλη των Ιωαννίνων γίνεται με καραβάκια που εκτελούν ημερήσια δρομολόγια ανά μισή ώρα το καλοκαίρι και ανά μία ώρα το χειμώνα. Στο νησί υπάρχουν γραφικά καταστήματα λαϊκής τέχνης και εστιατόρια που σερβίρουν τοπικά παραδοσιακά πιάτα. Πάνω στο νησί βρίσκονται τα εξής επτά αξιόλογα μοναστήρια, μερικά δε από τα οποία ανάδειξαν το νησί σε ένα αξιόλογο ιστορικό χώρο ασκητισμού και μοναχισμού (Μουσείο Αλή Πασά, Μονή Φιλανθρωπινών, Μονή Ντίλιου, Μονή Ελεούσης, Μονή Μεταμόρφωσης Σωτήρος, Μονή Αγίου Παντελεήμωνος, Μονή Προδρόμου

Προβλήματα του Νησιού είναι η επικοινωνία- κυκλοφορία και εναλλακτικές δυνατότητες επίσκεψης. Το ιδιοκτησιακό πρόβλημα. Η δημιουργία χώρου

ελλιμενισμού και καναλιού εξυπηρέτησης διερχομένων. Η προστασία του δάσους, Η δημιουργία εγκαταστάσεων αναψυχής-τουρισμού-αθλητισμού και τα βασικά δίκτυα υποδομής.

Η ανάπτυξη του Νησιού και η αξιοποίηση της λίμνης συνδέονται άμεσα με το παρόν και το μέλλον του λεκανοπεδίου. Η προσφορά και η ποικιλία απασχόλησης στα Ιωάννινα και ο τουρισμός της πόλης καθορίζουν την απασχόληση και το εισόδημα της κοινότητας του Νησιού.

Σήμερα η αλιευτική και τουριστική μονολειτουργία της οικονομίας της κοινότητας δεν εξασφαλίζουν ικανοποιητικό εισόδημα. Η κήρυξη του οικισμού σαν παραδοσιακού προστατεύει το περιβάλλον, αλλά το βάρος της διατήρησης του τοπικού χαρακτήρα είναι δυσβάσταχτο από τους κατοίκους ενώ υπάρχουν και προβλήματα υποδομής εξίσου σημαντικά.

Η αλιεία, ο τουρισμός και η αναψυχή είναι οι κύριοι τομείς που μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του Νησιού. Η περιορισμένη έκταση του Νησιού δεν επιτρέπει την ανάπτυξη γεωργικής παραγωγής. Το δάσος είναι στοιχείο του ιστορικού-φυσικού περιβάλλοντος του χώρου και αποκλείεται η παραγωγική εκμετάλλευσή του.

Η προσφορά τουριστικών καταλυμάτων περιορίζεται σε ενοικιαζόμενα δωμάτια με σύγχρονες υπηρεσίες σε μικρές μονάδες, με έντονα παραδοσιακό χαρακτήρα και επίπλωση. Ανασταλτικός παράγοντας για τουριστικά καταλύματα είναι η περιορισμένη δυνατότητα επικοινωνίας του Νησιού με την υπόλοιπη περιοχή. Παραμένει μικρή η δυνατότητα δημιουργίας καταλυμάτων στον οικισμό του Νησιού γιατί δεν υπάρχουν ελεύθεροι χώροι και οι περιορισμοί της οικοδόμησης κάνουν προβληματική την απόσβεση των επενδύσεων.

Κάτω από τις σημερινές συνθήκες παραμένει μόνο η περίπτωση μετασκευής παλαιών κατοικιών σε τουριστικά καταλύματα. Παραμένουν όμως για μελέτη η περίπτωση χρηματοδότησης προγράμματος μικρής κλίμακας από τον Ε.Ο.Τ. ή άλλο φορέα και η δημιουργία μικρών μονάδων σε άλλο σημείο του Νησιού

με διπλή λειτουργία (ξενώνες για μελετητές, σπουδαστές ή ναυταθλητές την μία περίοδο και τουριστικά καταλύματα την άλλη). Η συγκοινωνία της λίμνης προσφέρει εισόδημα και απασχόληση στους κατοίκους, Η λύση των προβλημάτων της (ελλιμενισμός πλοιαρίων, καταλληλότερη αποβάθρα, σημείο αποβίβασης και στο νότιο μέρος του Νησιού) μπορεί να την κάνει αποδοτικότερη. Η λειτουργία της συνδέεται με την εξυπηρέτηση του οικισμού καθώς και με ένα πρόγραμμα διαφόρων επιλογών επίσκεψης του Νησιού με την απαραίτητη υποδομή (δύο σημεία αποβίβασης, περιμετρικός δρόμος).

Οι τουριστικές υπηρεσίες παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης αν συνδυαστούν με την αναψυχή του πληθυσμού των Ιωαννίνων και τη δημιουργία ναυταθλητικών εγκαταστάσεων στο Νησί που παράλληλα με αυτές του Ναυτικού Ομίλου Ιωαννίνων και το ολυμπιακό κανάλι θα δημιουργούσαν ένα πλήρες δίκτυο στη λίμνη. Η αξιοποίηση των μοναστηριών με δημιουργία βυζαντινού μουσείου, πολιτιστικού κέντρου κ.α. θα μπορούσαν συνδυασμένα να προσθέσουν ενδιαφέρον στην επίσκεψη του Νησιού ή ακόμα την παραμονή ερευνητών σε κατάλληλους χώρους.

Η συνδυασμένη και προγραμματισμένη ανάπτυξη και του νότιου τμήματος του Νησιού για την εξυπηρέτηση των παραπάνω λειτουργιών μπορεί να συνδέσει αμεσότερα τις λειτουργίες του με την πόλη. Η δημιουργία νέου δεύτερου οικισμού στον μόνο κατάλληλο αυτό χώρο πρέπει να αποκλειστεί. Πρώτον γιατί ο σημερινός οικισμός έχει την ουσιαστική συνοχή της γειτονιάς και είναι πιθανόν μια επέκταση ασυνεχής να μην αφομοιωθεί. Δεύτερον, γιατί αν καταληφθεί ο μοναδικός αυτός πεδινός χώρος για οικιστική χρήση περιορίζονται αυτόματα στο ελάχιστο όλες οι άλλες δυνατότητες ανάπτυξης και σαν συνέπεια η ουσιαστική σύνδεση και συμβολή του Νησιού στην ανάπτυξη της πόλης και της περιοχής.

Η σταθερότητα που παρουσιάζει ο πληθυσμός δεν είναι στοιχείο οικονομικής ευρωστίας της κοινότητας. Η απασχόληση των κατοίκων εξασφαλίζεται από την πόλη και οι απασχολήσεις της λίμνης λειτουργούν σα συμπληρωματικές μόνο, ενώ ο τουρισμός δεν απασχολεί μόνο ντόπιους. Μόνο η εξέλιξη ενός αναπτυξιακού σχεδίου θα εξυγιάνει την τοπική οικονομία

Τα σημερινά προβλήματα, οι δυνατότητες και οι περιορισμοί της ανάπτυξης στην περιοχή του Νησιού οδηγούν σε δύο προτάσεις για το σχέδιο ανάπτυξης.

Σύμφωνα με την πρώτη, η περιοχή διατηρεί έντονα τη φυσιογνωμία του παραδισιακού παραδοσιακού χώρου και οικισμού. Αξιοποιούνται με ελάχιστες επεμβάσεις τα μνημεία και η επίσκεψή τους. Η σύνδεση με την πόλη τονώνεται αλλά το Νησί δεν δέχεται λειτουργίες της πόλης. Συμμετέχει στη ζωή της ευρύτερης περιοχής της, προσφέροντας ένα χώρο προστατευμένο που αναπτύχθηκε με αρμονία και συνοχή του ανθρώπινου παράγοντα. Ο πληθυσμός σταθεροποιείται στα σημερινά επίπεδα αλλά σε μέρος του αναζητά απασχόληση στην πόλη και το λεκανοπέδιο.

Η δεύτερη λύση εντάσσει την περιοχή οργανικότερα στην πόλη εξασφαλίζοντας όμως με νέες λειτουργίες και ένταση των παλαιών την απασχόληση και το εισόδημα των κατοίκων πάνω στο Νησί. Στην περίπτωση αυτή το Νησί δέχεται λειτουργίες αναψυχής της πόλης και συμμετέχει ενεργά στην επέκταση της μέσης διάρκειας διανυκτέρευσης των επισκεπτών στα Ιωάννινα. Συνδέεται αμεσότερα με τις τουριστικές λειτουργίες της παραλίμνιας περιοχής και εξασφαλίζει το ανθρώπινο δυναμικό και τα τεχνητά μέσα της αλιευτικής αξιοποίησης της λίμνης.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΜΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟΙ

Η εγκατάλειψη από τους κατοίκους κυρίως των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, που συνόδευσε την μεταπολεμική «βιομηχανική» ανάπτυξη της χώρας μας, είχε ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση όλων των λειτουργιών, παραγωγικών δραστηριοτήτων, αλλά και κοινωνικών εκδηλώσεων του ελληνικού χωριού και γενικότερα της ελληνικής υπαίθρου.

Για αρκετές δεκαετίες, οι κάτοικοι των αστικών κέντρων –καταγόμενοι στην συντριπτική τους πλειοψηφία από την ύπαιθρο- απεχθάνονταν κάθε είδους παραδοσιακού αγροτικού/κτηνοτροφικού προϊόντος, χειροτεχνήματος ή

ακόμη και πολιτιστικής εκδήλωσης. Με άλλα λόγια διαμορφώθηκε ένα κλίμα παρακμής του παραδοσιακού πολιτισμού.

Η συμπεριφορά αυτή είχε ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, την εισβολή ξένων προϊόντων αλλά και ενός ξενόφερτου τρόπου ζωής ακόμη και στα χωριά, που δεν αποτελούσε τη φυσιολογική μετεξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.

Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις περιορισμένες δυνατότητες μηχανοκαλλιέργειας και αύξησης της αγροτικής παραγωγικότητας ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές αποτέλεσε ένα ακόμη πλήγμα, σε βάρος της κοινωνικο-οικονομικής ζωής του χωριού.

Από τη δεκαετία του '90 παρατηρείται μια έντονη μεταστροφή στη συμπεριφορά των κατοίκων των πόλεων, που αρχίζουν να νοσταλγούν τη φυσιολογική ζωή του χωριού και την παράδοση του τόπου καταγωγής τους. Οι νέες γενιές των ανθρώπων που γεννήθηκαν και ζουν στα αστικά κέντρα, κατά μείζονα λόγο, αναζητούν ολοένα και περισσότερο την ποιότητα μέσα από την άθληση, φυσιολατρία υγιεινή διατροφή και οτιδήποτε μπορεί να τους απαλλάξει –έστω και προσωρινά– από το άγχος και τη μόλυνση της ζωής των πόλεων.

Η τάση επιστροφής στη φυσική ζωή και η αναζήτηση μιας ισορροπίας μεταξύ ανθρώπου, περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής δεν αποτελεί ελληνικό φαινόμενο, αλλά έχει ήδη ξεκινήσει στις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, αμέσως μετά τη βιομηχανική κρίση της δεκαετίας του '70, μεταφερόμενη τριάντα χρόνια αργότερα σε μας αρχικά ως μόδα, για να λάβει ενδεχομένως στη συνέχεια, τις ορθολογικές διαστάσεις και μορφή της.

Έτσι, σήμερα επανέρχονται σταδιακά με πρωτοβουλία κυρίως των τοπικών πολιτιστικών συλλόγων, οι τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, αναβαθμίζονται τα τοπικά ελληνικά αγροτικά/κτηνοτροφικά προϊόντα, επισκευάζονται τα καλντερίμια και οι πηγές του χωριού, συντηρούνται οι βυζαντινές εκκλησίες και τα μοναστήρια με χρηματοδότηση της Ε.Ε.

Στο σημείο αυτό γεννιέται το ερώτημα, εάν αυτή η τάση θα καταλήξει σε μία πραγματική αναβίωση της ζωής του χωριού και κατά συνέπεια στην κοινωνικο-οικονομική του ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής των

ντόπιων, ή θα αποτελέσει μια σκηνοθετημένη αναπαράσταση της ζωής του χωριού αποκλειστικά για τουριστικούς λόγους που μακροπρόθεσμα θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στις τοπικές κοινωνίες και μόνο βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη.

Οι αρνητικές επιπτώσεις από το μαζικό τουρισμό που προαναφέρθηκαν και σημειώθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις περιφερειών της Ευρώπης και του Νότου, συμπεριλαμβανομένων περιοχών της Ελλάδας, πρέπει να προβληματίσουν σοβαρά, όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη του Ν. Ιωαννίνων και γενικότερα της Ηπείρου, που διανύουν τα πρώτα τους βήματα και κατά συνέπεια έχουν ακόμα περιθώρια να σχεδιάσουν μια στρατηγική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης, αποφεύγοντας τα σφάλματα που διεπράχθησαν στο παρελθόν σε άλλες περιοχές.

Ο τουρίστας (Έλληνας ή αλλοδαπός) που θα αποφασίσει να επισκεφθεί μια ορεινή και απομακρυσμένη περιοχή όπως ο Ν. Ιωαννίνων, πέραν της επιθυμίας να βρεθεί κοντά στη φύση, θέλει να γνωρίσει τον τρόπο ζωής, τα ήθη, έθιμα και τις παραδόσεις των ντόπιων, να κουβεντιάσει μαζί τους, να ανταλλάξει απόψεις και εμπειρίες, να δοκιμάσει και να αγοράσει τοπικά προϊόντα και χειροτεχνήματα, να γευτεί την τοπική παραδοσιακή κουζίνα τους. Αναζητεί με άλλα λόγια να ζήσει κοντά τους ένα διαφορετικό τρόπο ζωής από αυτόν της πόλης όπου ζει ή ακόμη και από αυτόν του χωριού της καταγωγής τους. Αναζητεί την ανθρώπινη επικοινωνία και τη γνησιότητα που δεν του προσφέρει ούτε η μεγάλη πόλη, ούτε όμως και ο μαζικός τουρισμός.

Από την πλευρά των ντόπιων, ο τουρισμός πρέπει να αποτελέσει μια εκσυγχρονισμένη μορφή της παραδοσιακής φιλοξενίας, μέσω της οποίας θα ενισχυθεί αποφασιστικά το αγροτικό εισόδημα, θα βελτιωθεί η ποιότητα ζωής, θα αναβαθμιστούν οι κύριες παραδοσιακές δραστηριότητες χωρίς να αλλοιωθεί ο τρόπος ζωής και το περιβάλλον –φυσικό και πολιτιστικό- το οποίο ζουν.

Υπό αυτές και μόνο τις συνθήκες, ο τουρισμός θεωρείται ευεργετικός για τους επισκέπτες, για τους ντόπιους και φυσικά για το φυσικό περιβάλλον και πολιτιστική κληρονομιά, που αποτελούν την κύρια πηγή έλξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στην πόλη των Ιωαννίνων ως διοικητικό, οικονομικό, επιχειρηματικό και πολιτιστικό κέντρο του Νομού και της Περιφέρειας Ηπείρου, αναπτύσσονται όλοι οι τομείς της τριτογενούς παραγωγής.

Στις υπόλοιπες περιοχές του Νομού, κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει το εμπόριο των τοπικών αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, ενώ σε ορισμένες από αυτές αρχίζει να αποκτά ιδιαίτερη σημασία ο τουρισμός, συμπαρασύροντας ανοδικά ορισμένους υποτομείς του εμπορίου όπως π.χ. το εμπόριο προϊόντων καλλιτεχνικής βιοτεχνίας.

Ακόμα, στις ίδιες τουριστικές περιοχές, (συμπεριλαμβανόμενης και της πόλης των Ιωαννίνων) ορισμένες πολιτιστικές, αθλητικές κ.λ.π. δραστηριότητες, επιβάλλεται να αποκτήσουν οικονομική διάσταση, χωρίς να αλλοιωθούν τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά τους.

Η σημερινή αλλά και μελλοντική τουριστική ανάπτυξη εντοπίζεται σε δύο χώρους: στην περιοχή του αστικού κέντρου των Ιωαννίνων, και στις υπόλοιπες περιοχές του Νομού, οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν γενικά ως "ορεινός χώρος".

Φυσιολατρικός, οικολογικός, χιονοδρομικός, πολιτιστικός-ιστορικός, εκπαιδευτικός-συνεδριακός, θερμαλιστικός, αθλητικός, αγροτουρισμός και

τουρισμός περιπέτειας είναι οι μορφές που έχουν ήδη αρχίσει να αναπτύσσονται και εμφανίζουν ευνοϊκές προοπτικές.

Στην πόλη των Ιωαννίνων, παρουσιάζονται σχετικά υψηλές μέσες ετήσιες πληρότητες την τελευταία πενταετία, αλλά χαμηλή μέση διάρκεια παραμονής. Στις εορταστικές περιόδους και τον Απρίλιο-Σεπτέμβριο, εμφανίζονται φαινόμενα αιχμής, ενώ η σχετική υποδομή, συμπληρώθηκε πρόσφατα με νέες μονάδες υψηλής κατηγορίας (Epirus Palace, Hotel Du Lac). Σε ότι αφορά τον εσωτερικό τουρισμό, οι μήνες Ιούλιος-Οκτώβριος συνήθως επιφυλάσσουν ικανοποιητικά αποτελέσματα, παρά τα προβλήματα που όντως υπάρχουν (κόστος μετακίνησης και διαμονής).

Ο μέσος όρος διανυκτέρευσης είναι 2,5 ημέρες. Οι δυνατότητες για αύξηση της διάρκειας παραμονής είναι περιορισμένες. Ουσιαστικά, η πόλη λειτουργεί ως κέντρο για εξορμήσεις σε άλλες κοντινές περιοχές, ως ενδιάμεσος σταθμός διερχόμενων τουριστών με ειδικά ενδιαφέροντα, ως κέντρο επαγγελματικού και συνεδριακού τουρισμού και ως συμπληρωματική «δεξαμενή» καταλυμάτων για τους επισκέπτες που δεν επιτυγχάνουν να εξασφαλίσουν διαμονή σε άλλες περιοχές του Νομού.

Τόσο το φυσικό όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον του Νομού έχουν διατηρήσει μια σπάνια και εμφανή «αρμονική ισορροπία». Οι τοπικές παραδόσεις παραμένουν ζωντανές και η ανάπτυξη της τουριστικής υποδομής και των συναφών υπηρεσιών ακολουθεί σήμερα τα σύγχρονα πρότυπα αειφορίας.

Σημειώνεται ότι όλοι οι τοπικοί φορείς που εμπλέκονται στην προβολή του τουριστικού προϊόντος του νομού, έχουν χρησιμοποιήσει και σύγχρονες τεχνολογίες πληροφόρησης. Η πόλη και ο νομός είναι μια μεγάλη πρόκληση. Όλες οι εκφάνσεις των ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι πρόσφορες.

Από τα παραπάνω δεδομένα, εξάγεται το συμπέρασμα ότι στην περιοχή του αστικού κέντρου της πόλης είναι αναγκαίο να δοθεί ώθηση στις εξής τουριστικές μορφές :

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ (ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ)

Ο Ν. Ιωαννίνων εντυπωσιάζει για την ποικιλία των πολιτιστικών εκδηλώσεων, οι οποίες κάθε χρόνο πραγματοποιούνται σε όλα τα χωριά, τις κωμοπόλεις και φυσικά στην πόλη των Ιωαννίνων.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Στην πόλη των Ιωαννίνων λαμβάνουν χώρα ανά τακτά χρονικά διαστήματα ποικίλες εκδηλώσεις πολιτιστικού χαρακτήρα, οι οποίες θα μπορούσαν να σταθούν αφορμή για την προσέλευση επισκεπτών στην περιοχή. Οι σημαντικότερες είναι οι εξής :

- Αποκριάτικες εκδηλώσεις («τζαμάλες», φωτιές που ανάβονται σε κάθε γειτονιά της πόλης τη δεύτερη Κυριακή της Αποκριάς)
- 17 Ιανουαρίου (θρησκευτική εκδήλωση, λιτανεία πολιούχου της πόλης των Ιωαννίνων Νεομάρτυρα Γεωργίου)
- «Ηπειρωτικά» (θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, εκθέσεις ζωγραφικής, γλυπτικής, αγιογραφίας κ.α.) το καλοκαίρι.
- Εθνικές εορτές (παρελάσεις, ομιλίες, δεξιώσεις)
- Φοκλορικό Φεστιβάλ το καλοκαίρι.
- Μουσικές και χορευτικές εκδηλώσεις καθόλη τη διάρκεια του έτους, οργανωμένες από ποικίλους φορείς.
- Εκθέσεις ζωγραφικής, γλυπτικής, αγιογραφίας, φωτογραφίας κ.λ.π. σε διάφορους χώρους και αίθουσες οργανωμένες από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.
- Συνεστιάσεις και χοροί Συλλόγων με ζωντανή μουσική στην αρχή κάθε έτους.

Πρόκειται για θρησκευτικές εορτές, για πανηγύρια, για γλέντια και αποκριάτικες εορτές, που επιδιώκουν να αναβιώσουν τα έθιμα κάθε περιοχής και να συνδέσουν το παρελθόν με το σήμερα.

Ακόμη, σε ορισμένα χωριά που φημίζονται για τα αγροτικά προϊόντα τους, διοργανώνονται γιορτές όπως π.χ. «η γιορτή κρασιού» στη Ζίτσα, «η γιορτή της πέστροφας» στην Κλειδωνιά και στη Βουλιάστρα, «η γιορτή του τσίπουρου» στο Μολυβδοσκέπαστο κ.α. ενώ άλλες διακρίνονται για την πρωτοτυπία τους όπως π.χ. «η ημέρα των γερόντων» (Απόκριες) στο Ασβεστοχώρι.

Ορισμένες εκδηλώσεις έχουν έντονο κοινωνικό-πολιτιστικό χαρακτήρα όπως π.χ. «το αντάμωμα των βλάχων» στο Μέτσοβο ή «η συνάντηση των Σαρακατσάνων» στο Γυφτόκαμπο (Σκαμνέλι).

Τέλος, στις κωμοπόλεις Μέτσοβο και Κόνιτσα αλλά κυρίως στην πόλη των Ιωαννίνων διοργανώνονται συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας, αγιογραφίας κ.λ.π., με πρωτοβουλία τοπικών πολιτιστικών φορέων από τους οποίους ξεχωρίζουν η Εταιρία Ηπειρωτικών Μελετών, το Πνευματικών Κέντρο Ιωαννίνων, Μετσόβου και Κόνιτσας αντίστοιχα, το Λύκειο Ελληνίδων, το Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα και φυσικά το Εθνικό Θέατρο με τις παραστάσεις του στο Αρχαίο θέατρο της Δωδώνης.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις –με εξαίρεση τις θεατρικές παραστάσεις στο αρχαίο θέατρο της Δωδώνης-, απευθύνονται κυρίως στο ελληνικό κοινό (μόνιμους ή μη κατοίκους). Οι αλλοδαποί τουρίστες δεν ενημερώνονται για αυτές αφού στα διάφορα τουριστικά ενημερωτικά έντυπα δεν προβάλλεται ούτε περιλαμβάνεται το ετήσιο πρόγραμμα των πολιτιστικών εκδηλώσεων του Ν. Ιωαννίνων.

Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι, οι εν λόγω εκδηλώσεις αποτελούν αποδεδειγμένα σημαντικό στοιχείο τουριστικής προσέλκυσης, η ελλιπής ενημέρωση των τουριστών έχει αρνητικές επιπτώσεις τόσο στον όγκο του τουριστικού ρεύματος, όσο και στη διάρκεια παραμονής των τουριστών στην περιοχή και στη διασπορά τους στα διάφορα χωριά όπου λαμβάνουν χώρα οι πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Η ανωτέρω αδυναμία δεν αντισταθμίζεται, αλλά τουναντίον διευρύνεται λόγω της ανυπαρξίας εξειδικευμένων και έμπειρων "cultural operators", οι οποίοι θα ενημέρωναν τους τουρίστες.

ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΑΓΟΥΝ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η Εταιρία Ηπειρωτικών Μελετών ιδρύθηκε τη δεκαετία του '60 και συνεχίζει έως σήμερα την πνευματική και πολιτιστική της δραστηριότητα («Δωδωναία», «Ηπειρωτικά»). Η Ιερά Μητρόπολις Ιωαννίνων διεκδικεί σημαντικό ρόλο και στην πολιτιστική κίνηση της πόλης, ενώ το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Ιωαννιτών προσπαθεί να δώσει το στίγμα μιας πόλης με σύγχρονες πολιτιστικές αναζητήσεις, διατηρώντας παράλληλα τμήματα παραδοσιακού και κλασσικού χορού, Ωδείο και Εικαστικό Εργαστήρι. Μικρότεροι φορείς, όπως η Ηπειρωτική Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών και άλλοι, συμπληρώνουν την εικόνα της πνευματικής και καλλιτεχνικής κίνησης, ενώ οι εθνοτοπικοί σύλλογοι, ηπειρώτικοι και μη, (Κρητών, Αιτωλοακαρνανών κ.λ.π.) εκφράζουν το πολιτισμικό μωσαϊκό των ομάδων που εγκαταστάθηκαν στα Γιάννινα από την ενδοχώρα και όχι μόνο. Εθνοτοπικοί σύλλογοι όπως εκείνοι των Καλαρρυτιών, των Συρρακιωτών, των Σουλιωτών, των Ζαγορισίων κ.λ.π. πασχίζουν να παίξουν ένα ρόλο ευρύτερο στα πολιτιστικά της πόλης με τη διοργάνωση κεντρικών εκδηλώσεων, φεστιβάλ κ.λ.π.

Από την άλλη, διάφορα περιοδικά, συνήθως θνησιγενή, κάνουν την εμφάνισή τους φιλοδοξώντας να εκφράσουν τις πνευματικές και καλλιτεχνικές αναζητήσεις της τοπικής κοινωνίας. Το θέατρο με το ΔΗ.ΠΕ.Θ.Ι., το Θ.Ε.Η. και τις «Μορφές» έχει τη δική του παρουσία στη ζωή της πόλης, το ίδιο και ο κινηματογράφος με τις ιδιωτικές αίθουσες που υπάρχουν. Οι διάφοροι χώροι τέχνης, γκαλερί κ.λ.π., μαζί με τις διαθέσιμες για εκθέσεις δημόσιες αίθουσες, δίνουν και αυτές το δικό τους παρόν στα καλλιτεχνικά πράγματα, όπως και μικρότεροι σύλλογοι και ομάδες.

Το Κέντρο Μελέτης Ηπειρωτικής και Βαλκανικής Μουσικής Παράδοσης έχει ως στόχο τη δραστηριοποίηση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, μέσω του

Εθνικού Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων, δίνοντας ιδιαίτερα σημασία στη συνεργασία του Ηπειρωτικού – Ελλαδικού χώρου με τις χώρες των Βαλκανίων. Το Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων είναι το μεγαλύτερο πρόγραμμα που έχει γίνει ποτέ στην Ελλάδα για την πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειας. Πρόκειται για ένα ενιαίο οργανωτικά πρόγραμμα δράσης, κεντρικά καθοδηγούμενο από το Υπουργείο Πολιτισμού, που έχει σκοπό να ενισχύσει την πολιτιστική δραστηριότητα και υποδομή στην ελληνική περιφέρεια, συμβάλλοντας ταυτόχρονα και στην ανάπτυξη μιας άλλης ποιότητας τουρισμού, του πολιτιστικού τουρισμού.

Ο χαρακτήρας του Κέντρου είναι τόσο επιστημονικός – ερευνητικός, όσο και φεστιβαλικός – εκπαιδευτικός.

Συμπερασματικά, ενώ η πολιτιστική ζωή παρουσιάζεται σχετικά πλούσια, υπάρχει έλλειψη εντόπιας πολιτιστικής παραγωγής και λείπουν οι θεσμοί, οι υποδομές αλλά κυρίως το κοινωνικό εκείνο πλαίσιο που θα ευνοούσαν μια αυτόνομη πολιτιστική ζωή, την ανάπτυξη ενός νέου «ηπειρωτισμού» στο χώρο των γραμμάτων και των τεχνών.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η πόλη των Ιωαννίνων και η ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου και ολόκληρου του Νομού αποτελούν αναμφισβήτητα γόνιμο πεδίο για την ανάπτυξη του λεγόμενου «πολιτιστικού τουρισμού», την προσέλκυση δηλαδή αριθμού επισκεπτών, οι οποίοι εκδηλώνουν κοινά ενδιαφέροντα, άμεσα σχετιζόμενα με την πολιτιστική δραστηριότητα του τουριστικού προορισμού.

Ο πολιτιστικός τουρισμός γενικότερα, δεν πρέπει να ασχολείται μόνο με την καλλιτεχνική και πολιτιστική κληρονομιά μιας περιοχής αλλά και με τη σύγχρονη δημιουργικότητά της. Όσοι περιηγούνται μια περιοχή με κύριο σκοπό την επίσκεψη πολιτιστικών χώρων (μνημεία, μουσεία, αίθουσες τέχνης, κ.λ.π.), τείνουν κατά κανόνα να έλθουν σε μεγαλύτερη επαφή με τον

τοπικό πληθυσμό και να δείξουν μεγαλύτερη ανοχή και κατανόηση για τα τοπικά χαρακτηριστικά και τις συνήθειες.

Τουρίστες του είδους αυτού είναι , πιθανόν, περισσότερο ευαίσθητοι σε περιβαλλοντικά θέματα, δίνουν το καλό παράδειγμα και βοηθούν τους εντόπιους να αποκτήσουν μεγαλύτερη συνείδηση της αξίας του κόσμου που τους περιβάλλει.

Ο πολιτιστικός τουρισμός τονώνει τη δημιουργικότητα, ενώ παράλληλα υπόκειται λιγότερο σε εποχιακές διακυμάνσεις. Χώροι με μικρότερο πληθυσμό παρέχουν μεγαλύτερη απόλαυση. Μια εκτεταμένη τουριστική περίοδος αποφέρει μεγαλύτερο εισόδημα στους οργανωτές και τους τόπους υποδοχής. Ταξίδια εκτός εποχής είναι φθηνότερα και έχουν μεγαλύτερη απήχηση στα ασθενέστερα οικονομικώς μέλη της κοινωνίας.

Τα Γιάννενα σήμερα είναι το κέντρο μιας ευρύτερης περιφέρειας και από την άποψη του πολιτισμού, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι είναι μια αυτοδύναμη πολιτιστικά πόλη, διότι τα νέα δεδομένα έχουν οδηγήσει όχι απλώς σε μία εξάρτηση τις περιφερειακές πόλεις από την πρωτεύουσα, αλλά και σε μία υποταγή σε μηχανισμούς και κέντρα παραγωγής και προβολής πολιτιστικών προϊόντων και προτύπων, διεθνείς και ανεξέλεγκτους, γεγονός που αποδυναμώνει σημαντικά τη γηγενή πολιτιστική δραστηριότητα αλλά κυρίως τις δομές εκείνες που παράγουν και στηρίζουν αυτόνομες πολιτισμικές διεργασίες. Υπάρχουν φυσικά στα Γιάννενα αρκετοί και αξιόλογοι πολιτιστικοί φορείς, ωστόσο φαίνεται ότι οι λειτουργίες τους αφορούν περισσότερο τη διαχείριση παρά την πρωτογενή πολιτιστική παραγωγή.

Παρακάτω παρατίθενται τα αποτελέσματα S.W.O.T. ανάλυσης που αναφέρεται στην εκμετάλλευση της τουριστικής κληρονομιάς του Νομού Ιωαννίνων, με στόχο την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού:

Πλεονεκτήματα/ευκαιρίες	Αδυναμίες/απειλές
Παρουσία πυκνού δικτύου αξιόλογων οικισμών και προστατευμένων	Μη ισόρροπη τουριστική αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου,

περιοχών.	περιορισμός της σε λίγες περιοχές.
Σημαντικά, σε έκταση και βαθμό διατήρησης, έργα υποδομής παλαιότερων εποχών.	Έλλειψη διασύνδεσης ολοκληρωμένων δικτύων τουρισμού – αναψυχής.
Τοπία που δημιουργήθηκαν από παραδοσιακές αγροτικές δραστηριότητες και περιβάλλουν τους οικισμούς.	Ελλείψεις στην αποκατάσταση ιστορικών κέντρων και παραδοσιακών οικισμών.
Μεγάλος πλούτος αρχαιοτήτων και μνημείων του νεότερου, πιο πρόσφατου, πολιτιστικού παρελθόντος. (μοναστήρια, εξωκλήσια).	Έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη δραστηριοτήτων στις δυσπρόσιτες περιοχές.
Πλούσιες παραδόσεις και έθιμα.	
Οργανώσεις αποδήμων με σημαντική δραστηριότητα.	Υποβάθμιση του περιβάλλοντος από σύγχρονα έργα υποδομής, των οποίων ο σχεδιασμός και η εκτέλεση δεν εναρμονίζεται με το ευαίσθητο ορεινό τοπίο.
Παραδοσιακή ειδίκευση σε συγκεκριμένα επαγγέλματα.	Κίνδυνος αλλοίωσης των τοπίων από τον περιορισμό ή την επέκταση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Απαιτείται συνεκτική δράση για την αντιμετώπιση των αναγκών εκείνων που επισκέπτονται, ανεξαρτήτως εποχής, μνημεία, μουσεία και έργα τέχνης, δηλαδή αυξημένη διαφήμιση, ανύψωση της εικόνας του πολιτιστικού τουρισμού, κίνητρα για τους ταξιδιωτικούς πράκτορες, προστασία των τουριστικών χώρων από τη σύληση. Ιδιαίτερως η Κοινότητα, οι κυβερνήσεις και οι τοπικές αρχές χρειάζεται να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην :

α) προστασία, προαγωγή και πλήρη χρήση των ιστορικών και πολιτιστικών χώρων και μνημείων, καθώς και χώρων φυσικής καλλονής (στους οποίους περιλαμβάνονται άλση αναψυχής, αθλητικά κέντρα κ.λ.π.).

β) οργάνωση και προβολή πολιτιστικών γεγονότων και προγραμμάτων αναψυχής.

γ) προβολή εκτός Ευρώπης της εικόνας την Ηπείρου ως πολιτιστικού προορισμού, τόσο αρχαίου όσο και σύγχρονου.

Στις βασικές αναπτυξιακές κατευθύνσεις της Περιφέρειας Ηπείρου εντάσσεται η προστασία και ανάδειξη τόσο του πλουσιότατου ιστορικού και παραδοσιακού αποθέματος, όσο και των φυσικών τοπίων και πόρων της. Η δημιουργία ενός πλέγματος πολιτιστικών πυρήνων διεθνούς εμβέλειας θα αποτελέσει σημαντικό προωθητικό παράγοντα στην ανάπτυξη της Περιφέρειας Ηπείρου, και κατά προέκταση της πόλης των Ιωαννίνων.

Η ανάδειξη των πιο πάνω στοιχείων σε περιφερειακό-διαπεριφερειακό επίπεδο σε συνδυασμό με τις κλιματολογικές συνθήκες, έχουν ήδη αναδείξει τον τουρισμό ως κυρίαρχη δραστηριότητα με πληθώρα περαιτέρω ανάπτυξης του, θα διευρύνουν όμως τα πεδία άσκησης τουριστικής ανάπτυξης που για τη δυτική Ελλάδα προσφέρονται σε ιδιαίτερα υψηλό βαθμό.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ (ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ)

Οι δράσεις που αφορούν επαγγελματικές, επιχειρηματικές και επιστημονικές συναντήσεις περιορίζονται κυρίως στην πόλη των Ιωαννίνων και στο Μέτσοβο, που διαθέτουν την απαραίτητη για το σκοπό αυτό υποδομή (πλήρως εξοπλισμένες αίθουσες συνεδριακών εκδηλώσεων).

Η παρουσία του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων συμβάλλει σημαντικά στη διοργάνωση επιστημονικών ημερίδων, συμποσίων, διαλέξεων κ.λ.π., ενώ η γειτνίαση του Νομού με την Αλβανία προσφέρεται για διακρατικές επαγγελματικές και επιχειρηματικές συναντήσεις. Στο Μέτσοβο λόγω της δικαιολογημένης φήμης του –σε εθνικό επίπεδο- ως πρωτοπόρου στον ορεινό τουρισμό κωμόπολης, διοργανώνονται συχνά, μεταξύ άλλων, συναντήσεις σε

εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, με θέματα που αφορούν τον ορεινό τουρισμό, το περιβάλλον, τον αγροτουρισμό κ.λ.π.

Ελάχιστες είναι οι εμπορικές εκθέσεις που διοργανώνονται με στόχο την προβολή και προώθηση τοπικών αγροτικών/κτηνοτροφικών προϊόντων, αλλά και προϊόντων καλλιτεχνικής βιοτεχνίας όπως αργυροχοΐας, ξυλογλυπτικής, υφαντικής κ.λ.π., παρά το γεγονός ότι ο Ν. Ιωαννίνων διαθέτει αξιόλογα ανταγωνιστικά προϊόντα.

Η πόλη των Ιωαννίνων και σε ορισμένα χωριά, με παράδοση είτε σε αγροτικά/κτηνοτροφικά προϊόντα είτε σε χειροτεχνήματα, θα μπορούσαν να αποτελέσουν Κέντρα Εκθέσεων και Προβολής αντίστοιχων ευρωπαϊκών προϊόντων ορεινών περιοχών της Ε.Ε.

Η ύπαρξη του Πανεπιστημίου βάζει τα θεμέλια για τη διοργάνωση συνεδρίων, συνόδων, ημερίδων. Επιπροσθέτως, τα συνεδριακά κέντρα των νέων μεγάλων τουριστικών μονάδων της πόλης αποτελούν βασική υποδομή για τη διεξαγωγή συνεδρίων. Η ύπαρξη αεροδρομίου στην πόλη των Ιωαννίνων είναι σημαντικός παράγοντας για την προσέλκυση διεθνών συνεδρίων.

Η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού αναμφισβήτητα θα αποκόμιζε σημαντικά οφέλη για την περιοχή. Ο συνεδριακός τουρισμός παρουσιάζει γενικά μικρότερο βαθμό εποχικότητας από τον τουρισμό συνολικά, καθώς και εποχική συμπληρωματικότητα με τη μεγάλη μάζα του γενικού τουρισμού. Περίοδος αιχμής της συνεδριακής κίνησης στην Ελλάδα είναι το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου (με περισσότερο από 40%). Ακολουθεί το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου (με 35% περίπου) και το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου (με 15% περίπου). Η κίνηση το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου είναι χαμηλή, με μερίδιο συγκρίσιμο με εκείνο του γενικού τουρισμού.

Η μέση ημερήσια δαπάνη ανά συνεδριακό επισκέπτη εμφανίζεται πολλαπλάσια του αντίστοιχου μεγέθους για το γενικό τουρισμό (έως και δεκαπλάσια). Επειδή όμως η μέση διάρκεια παραμονής των συνεδριακών επισκεπτών τοποθετείται μεταξύ 4 και 5 ημερών και είναι γενικά βραχύτερη

από ότι συμβαίνει με τον γενικό τουρισμό, η μέση δαπάνη ανά συνεδριακό επισκέπτη εξακολουθεί μεν να είναι υψηλότερη, σε σύγκριση με το γενικό τουρισμό, αλλά σε μικρότερο βαθμό (διπλάσια έως τετραπλάσια).

Για τις μεγαλύτερες εκδηλώσεις, το μέσο μέγεθος των συνεδριακών εκδηλώσεων από άποψη αριθμού συνέδρων διαμορφώνεται διεθνώς μεταξύ 500 και 1000 ατόμων. Το μέσο μέγεθος των συνεδρίων στην Ελλάδα υπολείπεται κατά πολύ του διεθνούς μέσου όρου και δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 170 άτομα. Αυτό φαίνεται να συνδέεται και με τη σχετικά περιορισμένη προσφορά συνεδριακών χώρων μεγάλης χωρητικότητας καθώς επίσης και με το γενικά χαμηλό βαθμό ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού στη χώρα.

Η συμμετοχή σε συνέδριο τείνει να δημιουργήσει πρόσθετη ζήτηση γενικών τουριστικών υπηρεσιών, με τρόπους όπως η επιμήκυνση της διαμονής του συνέδρου, η ταυτόχρονη επίσκεψη από συνοδούς του συνέδρου (συζύγου, τέκνων κ.λ.π.), για σκοπούς γενικού τουρισμού κ.α.

Η συμβολή στην ανάπτυξη του τουριστικού τομέα από την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού μπορεί να αποβεί πολύ μεγαλύτερη από ότι κανείς θα μπορούσε εκ πρώτης όψεως να συμπεράνει, κρίνοντας μόνο από τους αριθμούς των επισκεπτών, για τους εξής κύρια λόγους :

Η μέση δαπάνη ανά συνεδριακό επισκέπτη είναι αρκετά μεγαλύτερη από τον μέσο επισκέπτη, αυξάνοντας έτσι το οικονομικό αντικείμενο, το οποίο και ενδιαφέρει περισσότερο. Ο συνεδριακός τουρισμός μπορεί να μην αναμένεται να επηρεάσει εντυπωσιακά τη συνολική τουριστική κίνηση, ο σχετικά μικρός αριθμός πρόσθετων επισκεπτών μπορεί να αυξήσει σε ανάλογη ή και μεγαλύτερη έκταση τους βαθμούς πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων που επωφελοούνται από τη συνεδριακή κίνηση.

Λόγω και της δομής του κόστους των ξενοδοχειακών μονάδων η βελτίωση αυτή της πληρότητας μπορεί να έχει κρίσιμη σημασία για τα οικονομικά τους αποτελέσματα και την οικονομική τους υγεία. Με τη σειρά της η ενίσχυση της οικονομικής ευρωστίας των οικονομικών μονάδων του τομέα επηρεάζει και τις προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξής του και την αποδοτικότητά του.

Συμπερασματικά, οι συνεδριακές εκδηλώσεις οδηγούν σε πολύ σημαντική δευτερογενή αύξηση της τουριστικής κίνησης. Η σχετικά περιορισμένη εσωτερική ζήτηση για συνεδριακές υπηρεσίες, που συνδέεται με το σχετικά χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας και με την έλλειψη μεγάλων επιχειρήσεων, η σχετικά μεγάλη απόσταση της πόλης των Ιωαννίνων από τα μεγάλα κέντρα, από τα οποία προέρχεται το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης και η –όχι πάντοτε ευμενής- εντύπωση που δημιουργεί η γενικότερη εικόνα της περιοχής στους οργανωτές για την ποιότητα των υπηρεσιών που μπορεί να αναμένουν, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι θα χρειαστούν αρκετά μεγάλες προσπάθειες για την περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου. Από το άλλο μέρος, τα περιθώρια για ανάπτυξη είναι αρκετά μεγάλα, ακριβώς επειδή η έως τώρα πρόοδος υπήρξε περιορισμένη.

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, η οικιστική δομή και ακόμη οι κατεξοχήν οικονομικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο Ν. Ιωαννίνων, προσδιορίζουν απόλυτα τη μορφή του τουρισμού, που μπορεί να ευδοκιμήσει ανταγωνιστικά στην περιοχή.

Πρόκειται για τον τουρισμό της υπαίθρου (rural tourism) και ειδικότερα για τον ορεινό τουρισμό ή ακριβέστερα για τον ορεινό αγροτουρισμό. Αυτή ακριβώς η μορφή τουρισμού, θα έδινε –πέραν της ποσοτικής αύξησης- τη δυνατότητα αφενός διασποράς του τουριστικού ρεύματος σε ολόκληρη την περιοχή του Ν. Ιωαννίνων και αφετέρου της ανάπτυξης όλων των παραδοσιακών παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιοχής, ώστε από κοινού να διασφαλίσουν ένα ικανοποιητικό εισόδημα στον αγρότη, να επιτύχουν την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και να καταπολεμήσουν την ανεργία που μαστίζει την Ήπειρο.

Με δεδομένο τον ορεινό αγροτουρισμό ως την πλέον κατάλληλη τουριστική μορφή για το Ν. Ιωαννίνων, αυτόματα προσδιορίζεται το ελάχιστο των προδιαγραφών που οφείλουν να ικανοποιούν τα καταλύματα και όχι μόνο,

προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των αγροτουριστών όπως αυτές έχουν σήμερα διαμορφωθεί από τον ανταγωνισμό σε Εθνικό και Κοινοτικό επίπεδο.

Το είδος ζωής που επιβάλλει ο ρυθμός της μεγάλης πόλης, η μόλυνση του περιβάλλοντος και το άγχος, εξανάγκασαν τον άνθρωπο να ασχοληθεί πιο σοβαρά με τη φυσική του κατάσταση και επομένως να προσπαθήσει να κάνει μια πιο έξυπνη χρήση του ελεύθερου χρόνου του, σε ένα φυσικό περιβάλλον. Αυτό υπήρξε κυρίως το έναυσμα από τις αρχές της δεκαετίας του '70 για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, ως και όλων των μορφών τουρισμού υπαίθρου και του οικολογικού τουρισμού στην Ευρώπη.

Στην Ελλάδα, ο αγροτουρισμός μόλις τώρα διανύει τα πρώτα του βήματα. Η παρατηρούμενη καθυστέρηση της χώρας μας έναντι των άλλων χωρών της Ε.Ε., έχει άμεση σχέση με το χρόνο βιομηχανικής της ανάπτυξης και της αστικοποίησης. Τα αστικά κέντρα στην Ελλάδα διογκώθηκαν εντυπωσιακά και μάλλον παθολογικά κατά τη μεταπολεμική περίοδο, με ταυτόχρονη εγκατάλειψη της υπαίθρου.

Δυστυχώς η τουριστική προσφορά στο σύνολό της, συμπεριλαμβανομένων των καταλυμάτων του Ν. Ιωαννίνων, δεν ανταποκρίνεται απόλυτα στις απαιτήσεις του αγροτουρισμού, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί σε Κοινοτικό επίπεδο.

Στο Ν. Ιωαννίνων ο τουρισμός αρχίζει ουσιαστικά να γίνεται γνωστός αφότου αναβιώνει η ζωή του χωριού στο Μέτσοβο, με και μετά από τις παρεμβάσεις των Ιδρυμάτων του Βαρώνου Μιχαήλ Τσοσίτσα, Ευάγγελου Αβέρωφ-Τσοσίτσα, Γιάννη Αβέρωφ και του Δήμου του Μετσόβου, που δημιούργησαν την απαραίτητη για το σκοπό αυτό ολοκληρωμένη υποδομή, για να ακολουθήσουν στη συνέχεια επενδύσεις ντόπιων επιχειρηματιών, που μετατρέπουν τα σπίτια τους σε τουριστικά καταλύματα, διατηρώντας την παραδοσιακή αρχιτεκτονική τους.

Το παράδειγμα του Μετσόβου ακολουθούν αργότερα τα Ζαγοροχώρια και η Κόνιτσα, επωφελούμενοι όπως και το Μέτσοβο από τις ευνοϊκές συγκυρίες που έχουν πλέον διαμορφωθεί στην Ελλάδα, για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού και από τις οικονομικές ενισχύσεις Κοινοτικών κονδυλίων.

Ο αγροτουρισμός έχει χαρακτηριστεί ως μοχλός ολιστικής ανάπτυξης της υπαίθρου, και είναι προφανές το γεγονός ότι η περιοχή των Ιωαννίνων διαθέτει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξή του. Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, η οποία έχει ως στόχους :

- Να συμβάλει ώστε ο επισκέπτης να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του τόπου αυτού.

- Να φέρει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες θα μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τον ενθουσιασμό της περιήγησης, της γνώσης, της ανακάλυψης.

- Να κινητοποιήσει τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου.

Ο σωστά σχεδιασμένος και καλά οργανωμένος αγροτουρισμός έχει καταδειχθεί ότι αποτελεί ένα από τα αποτελεσματικότερα εργαλεία για την μακροπρόθεσμη διατήρηση της ταυτότητας ενός τόπου. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι σε αυτής της μορφής την τουριστική ανάπτυξη, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας περιοχής αποτελούν πλέον τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά που στηρίζονται στη διατήρηση και ανάδειξη των τοπικών ιδιαιτεροτήτων της.

Σε επιχειρηματικό επίπεδο, ο αγροτουρισμός αποτελεί το συνδετικό κρίκο του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα με τον τριτογενή. Δηλαδή της παραγωγής γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της μεταποίησης με την παροχή υπηρεσιών και τον τουρισμό. Κατ'αυτόν τον τρόπο δημιουργεί,

στηρίζει και τονώνει την τοπική αγορά, παρέχοντας νέες θέσεις εργασίας, ένα συμπληρωματικό εισόδημα στις αγροτικές οικογένειες και συγκρατώντας τον πληθυσμό στην ύπαιθρο.

Οι κατηγορίες των επιχειρήσεων που εντάσσονται στον αγροτουρισμό είναι : Αγροτουριστικά καταλύματα, πρατήρια/εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων, αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής, τουριστικά γραφεία που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, αγροκτήματα, επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων, εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια διαδικασία που προωθεί μια μορφή ταξιδιού με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση, βασισμένη στη γνωριμία του με την τοπική κουλτούρα, ιστορία και καθημερινότητα. Μια συνολική εμπειρία κατά την οποία ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με τον ντόπιο τρόπο ζωής και συνδυάζει την αναψυχή με την ενημέρωση και ευαισθητοποίησή του για τα κοινωνικά, ιστορικά, περιβαλλοντικά θέματα.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Από απόψεως γενικών υποδομών, η περιοχή υστερεί έναντι των ανταγωνιστριών περιοχών κατά τρόπο πολυσδιάστατο (δρόμοι, εμποτεία). Η συγκριτική θέση της Ηπείρου από απόψεως ειδικών υποδομών είναι άκρως απογοητευτική. Με εξαίρεση ίσως την υποδομή συνεδριακού τουρισμού, σε καμία από τις μείζουσες ειδικές μορφές τουρισμού δεν έχουν δημιουργηθεί υποδομές ικανές να δημιουργήσουν κινητικότητα. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τα Ιωάννινα και την ευρύτερη περιοχή από τους άλλους ανταγωνιστικούς προορισμούς είναι η απόστασή από τις κύριες πηγές προελεύσεως.

Τα στοιχεία, πράγματι, αποκαλύπτουν ύπαρξη αρνητικής συσχέτισεως μεταξύ αερομεταφερόμενων τουριστών και ποσοστού χειμερινού τουρισμού. Απόσταση και κόστος διακινήσεως, σε συνδυασμό με διάρκεια διακοπών,

φαίνεται να προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό το σχετικό μέγεθος του χειμερινού τουρισμού στην πόλη των Ιωαννίνων.

Το είδος των τουριστικών δραστηριοτήτων που, καταρχήν, θα μπορούσε να βοηθήσει στη βελτίωση του εποχιακού προτύπου του αλλοδαπού τουρισμού δεν έχει μελετηθεί στην έκταση και το βάθος που ενδείκνυται, ούτε από την πολιτεία ούτε από τους ιδιωτικούς φορείς. Η αποξένωση της τουριστικής Ηπείρου από τις περιοχές προελεύσεως έχει σωρευτικά αρνητικά αποτελέσματα, διότι παύει να λειτουργεί η διαφημιστική ανακύκλωση που συντελείται μέσω των επισκεπτών.

Παρά το γεγονός ότι η περιοχή υστερεί δραματικώς σε ειδικές υποδομές, θεωρείται ότι η απουσία αυτή δεν αποτελεί το κύριο αίτιο για το अपαράδεκτα μικρό μέγεθος του χειμερινού τουρισμού. Τα χαρακτηριστικά των αλλοδαπών χειμερινών τουριστών (ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, προτιμήσεις), σε συνδυασμό με το πολύ μικρό μέγεθος ελαστικότητας ζήτησεως του χειμερινού τουριστικού προϊόντος, ρίχνει φως όχι μόνο στην κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει η διαφήμιση του χειμερινού τουρισμού, αλλά και στον χαρακτήρα των υποδομών που πρέπει να είναι διαθέσιμος.

Το γενικό συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει η χώρα στον τουριστικό τομέα, δεν σημαίνει ότι το διαθέτει και για κάθε ειδική μορφή τουρισμού, εξεταζόμενη υπό το πρίσμα κύριου κριτηρίου προσελκύσεως. Ο χειμερινός τουρισμός αποτελεί σε πολύ υψηλό ποσοστό τουρισμό επαγγελματικό και αναψυχής, όχι όμως τουρισμό διακοπών, λόγω της εποχικής διαστάσεως κοινωνικών θεσμών, όπως είναι το σχολικό έτος και οι ετήσιες άδειες από την εργασία.

Το δυνητικό χειμερινό τουριστικό πλήθος αποτελείται 1) από τους απόμαχους της εργασίας, μισθωτούς και επαγγελματίες, 2) από τους αυξανόμενης ποσοτικώς σημασίας χρήστες του Σαββατοκύριακου και γενικότερα των βραχείας διάρκειας ταξιδιών αναψυχής και 3) από τους πραγματοποιούντες επαγγελματικά ταξίδια.

Η απόσταση της πόλης των Ιωαννίνων από τις μείζονες προελεύσεις είναι μεγάλη και ως εκ τούτου δαπανηρή για βραχείας διάρκειας διακοπές όπως είναι το Σαββατοκύριακο. Έχει διαπιστωθεί θετική συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους χειμερινού τουρισμού και οδικώς μεταφερόμενων τουριστών.

Αναγκαία η επικέντρωση στην τρίτη ηλικία, η οποία διαθέτει και χρόνο και οικονομική άνεση. Η ηλικία όμως αυτή έχει και τη μεγαλύτερη ευαισθησία στην ποιότητα, γεγονός που οδηγεί στην ανάγκη αναβάθμισης όλου του φάσματος των τουριστικών υπηρεσιών. Οι χειμερινοί αυτοί επισκέπτες είναι κατά βάση περιηγητές. Το χαρακτηριστικό αυτό πρέπει να προσδιορίσει και την όλη οργάνωση υποδομής τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ (ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ)

Στην πόλη των Ιωαννίνων κυρίως λειτουργούν αθλητικοί σύλλογοι οι οποίοι καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα αθλημάτων, από τον κλασικό αθλητισμό μέχρι την ποδηλασία και τη σκοποβολή, απευθυνόμενοι στα μέλη τους (κατοίκους της πόλης ή της ευρύτερης περιοχής).

Οι τοπικοί αθλητικοί σύλλογοι ελάχιστα ή καθόλου αποβλέπουν στην ικανοποίηση των αναγκών των τουριστών, που καλύπτονται από ελάχιστους ιδιωτικούς φορείς, οι οποίοι προωθούν με ίδια μέσα προβολής τις δραστηριότητές τους.

Το φυσικό περιβάλλον του Ν. Ιωαννίνων, σύμφωνα με την εμπειρία άλλων ορεινών περιοχών της Ε.Ε. με τα ίδια χαρακτηριστικά, προσφέρεται υπό προϋποθέσεις, για τα ακόλουθα, κατά κατηγορία, αθλήματα :

1. Σπορ του αέρα (αλεξιπτωτισμός, ανεμόπλανο, παραπέντε, paraglide, deltaplano)
2. Σπορ του νερού (canyoning, canoe kayak, rafting, ερασιτεχνική αλιεία. Ναυτικό σκι, κωπηλασία και surf).

3. Σπορ του εδάφους (ορειβασία, αθλητική αναρρίχηση, τουριστική ποδηλασία, ιππασία, trekking (πεζοπορία ή mountain bike), προσανατολισμός (orienteeing), πατινάζ, σκι, πατίνια, τένις, σπηλαιολογία, τοξοβολία, ring-ronq).

Από την πληθώρα των παραπάνω, σήμερα στον Ν. Ιωαννίνων προσφέρονται ελάχιστα στους τουρίστες και αυτά χάρη στην πρωτοβουλία μόνο τεσσάρων ιδιωτικών επιχειρήσεων και του χιονοδρομικού κέντρου του Δήμου Μετσόβου.

Η λίμνη των Ιωαννίνων και τα ποτάμια του Νομού αποτελούν σημαντικό πόλο έλξης των φίλων των θαλάσσιων σπορ. Στα νερά της λίμνης είναι δυνατόν να ασχοληθεί ο τουρίστας με την κωπηλασία, την ιστιοπλοΐα, το θαλάσσιο σκι. Στη λίμνη πραγματοποιούνται κάθε χρόνο εθνικοί και διεθνείς κωπηλατικοί αγώνες. Το κωπηλατοδρόμιο, ένα έργο που έχει εξαγγελθεί πολλές φορές αλλά ουδέποτε υλοποιήθηκε, μπορεί τώρα να πάρει «σάρκα και οστά» με τη διαδικασία της αυτοχρηματοδότησης. Τα Ιωάννινα διαθέτουν αυτή τη στιγμή, ως περιοχή, έναν υγρό στίβο που αποτελεί πρώτη επιλογή σχεδόν όλων των ομοσπονδιών κωπηλασίας. Θα πρέπει να εξεταστούν όλες οι προτεινόμενες θέσεις, να γίνουν όλες οι μελέτες βιωσιμότητας, διότι πρόκειται όχι μόνο για ένα αθλητικό έργο, αλλά για ένα έργο με πολυποικιλότητα από πλευράς ενέργειας και δράσεων. Η δημιουργία του κωπηλατοδρομίου δεν είναι απλώς μια αθλητική υποδομή η οποία θα πρέπει να δημιουργηθεί στην περιοχή των Ιωαννίνων, αλλά μια υποδομή η οποία μπορεί να συνεισφέρει συνολικά στην ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Η πλήρης ανάπτυξη όλων των σπορ και η εξωστρέφεια των τοπικών αθλητικών συλλόγων θα είχε ευεργετικές επιπτώσεις, όχι μόνο στον τουρισμό, αλλά και στην ψυχοσωματική διάπλαση των κατοίκων, ιδιαίτερα των νέων, ενώ για ορισμένους από αυτούς ο αθλητισμός θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο επιτυχούς επαγγελματικής σταδιοδρομίας, πέραν των γνωστών και καθιερωμένων επαγγελμάτων, προσφέροντας τις εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρίες τους στην υπηρεσία του τουρισμού ως συνοδοί, ξεναγοί, εκπαιδευτές κ.λ.π.

Η μέχρι σήμερα επιτυχία και οι ευαίωνες προοπτικές των ελάχιστων ιδιωτικών επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών τουριστικής υποστήριξης στον τομέα των σπορ που προαναφέρθηκαν και όσων άλλων λειτουργούν σε άλλες ορεινές περιοχές της Ελλάδος, παρά τα πενιχρά μέσα που διαθέτουν, αποδεικνύει τη βιωσιμότητά τους και την αναγκαιότητα ενός ολοκληρωμένου επιχειρησιακού σχεδιασμού του υπό εξέταση τομέα αθλητικών δραστηριοτήτων για τουριστικούς σκοπούς.

Ακόμη, τονίζεται ότι για ορισμένες από τις προαναφερθείσες αθλητικές δραστηριότητες όπως π.χ. τοξοβολία, δεν απαιτούνται ιδιαίτερα δαπανηρές επενδύσεις σε υποδομή, ενώ ευνοούνται περιοχές των οποίων το φυσικό περιβάλλον δεν προσφέρεται για άσκηση άλλων αθλημάτων.

Ορισμένα σπορ όπως π.χ. πεζοπορία, mountain bike, τουριστική ποδηλασία κ.λ.π. παρέχουν τη δυνατότητα στο μεν τουρίστα να γνωρίσει περισσότερες περιοχές ενός νομού, στις δε επιμέρους περιοχές να επωφεληθούν από τον τουρισμό, ανάλογα με τις δυνατότητες που καθεμιά από αυτές διαθέτει.

Τέλος, οι επαγγελματίες οδηγοί, συνοδοί, εκπαιδευτές κ.λ.π. των περισσότερων σπορ που έχουν άμεση σχέση με τη φύση, επιτελούν –πέραν του αθλητισμού-σημαντικότατο κοινωνικό έργο, γιατί καλλιεργούν τους συμμετέχοντες –υπό την επίβλεψη και την καθοδήγησή τους- την αγάπη και το σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον, συμβάλλοντας έτσι ενεργά στην αειφόρο ανάπτυξη.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στο πλαίσιο του θεματικού τουρισμού, ο οποίος στην Ευρώπη ολοένα και περισσότερο διευρύνεται, ο θρησκευτικός τουρισμός κατέχει σημαντική θέση, γιατί πέραν της θρησκευτικής διάστασης, έχει να επιδείξει αριστουργήματα ύψιστης αρχιτεκτονικής και καλλιτεχνικής αξίας.

Άλλωστε, οι προσκυνητές όπως και οι περιηγητές υπήρξαν οι πρωτοπόροι του τουρισμού.

Ο Ν. Ιωαννίνων, με τις δεκάδες διάσπαρτες σε ολόκληρη την περιοχή βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια που διαθέτει, προσφέρεται για την ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού, υπό την προϋπόθεση ότι θα δημιουργηθεί ο κατάλληλος για το σκοπό αυτό μηχανισμός υποστήριξης, όπως ενημερωτικά έντυπα, διαφημιστική προβολή, διοργάνωση επισκέψεων, βιβλιογραφία, ξενάγηση κ.λ.π.

Η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων σε ολόκληρο το Νομό δίνει την ευκαιρία να αναδειχτούν χωριά τα οποία παραμένουν ακόμα άγνωστα και υποβαθμισμένα γιατί είναι εκτός τουριστικών περιοχών.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η παρατηρούμενη ολοένα πιο έντονα τάση επιστροφής του ανθρώπου στη φύση, επηρέασε θετικά και αναβάθμισε παλιές ξεχασμένες για χρόνια θεραπευτικές πρακτικές. Τα θεραπευτικά βότανα αποκτούν και πάλι αξία, τα καλλυντικά από φυτά κερδίζουν συνεχώς το αγοραστικό κοινό, ενώ τα ιαματικά λουτρά με πρωτοπόρο την Ελβετία, ξαναβρίσκουν την παλιά τους αίγλη.

Ακόμη και σε αυτόν τον τομέα, ο Ν. Ιωαννίνων έχει δυνατότητες ανάπτυξης, υπό την προϋπόθεση ότι οι όποιες υποδομές δημιουργηθούν θα ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί από το διεθνή ανταγωνισμό. Στην αντίθετη περίπτωση, η όποια επένδυση δημιουργίας υποδομών είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Για παράδειγμα, στον 21^ο αιώνα δεν είναι δυνατόν να υπάρξει τουριστική αξιοποίηση των ιαματικών λουτρών στα Καραβάσιλα Κόνιτσας, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι προδιαγραφές από τις πλέον ανεπτυγμένες στον τομέα αυτό περιοχές της Ευρώπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών (87% περίπου) του Νομού, έχει προορισμό την πόλη των Ιωαννίνων και τα περίχωρα (κυρίως Πέραμα). Δυστυχώς, τα στατιστικά στοιχεία δεν επιτρέπουν την κατανομή μεταξύ τουριστών και αυτών που επισκέπτονται την πόλη για επαγγελματικούς ή άλλους λόγους.

Από την εξέταση των στοιχείων των κατεχοχών τουριστικών περιοχών του Νομού, διαπιστώνεται ότι τον κύριο όγκο του τουριστικού ρεύματος συγκεντρώνει το Μέτσοβο (9,66%), ενώ το υπόλοιπο διαμοιράζεται εξίσου (1,66%) μεταξύ Ζαγοροχωρίων και Κόνιτσας.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΤΟ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ – ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

ΕΤΟΣ 2001

	ΑΦΙΞΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	16.432	943	17.375
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	14.324	830	15.154
ΜΑΡΤΙΟΣ	18.277	902	19.179
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	17.061	4.331	21.392
ΜΑΪΟΣ	19.567	4.793	24.360
ΙΟΥΝΙΟΣ	19.188	4.979	24.167
ΙΟΥΛΙΟΣ	21.371	5.951	27.322

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	27.301	8.648	35.949
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	22.588	5.298	27.886
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	20.194	3.306	23.500
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	18.813	1.334	20.147
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	14.656	917	15.573
ΣΥΝΟΛΟ	229.772	41.406	271.178

	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ	ΔΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	33.423	1.944	35.367
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	28.527	1.490	30.017
ΜΑΡΤΙΟΣ	33.430	1.505	34.935
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	30.536	6.471	37.007
ΜΑΪΟΣ	35.862	7.265	43.127
ΙΟΥΝΙΟΣ	36.710	8.234	44.944
ΙΟΥΛΙΟΣ	37.683	9.507	47.190
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	45.507	14.243	59.750
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	39.810	9.939	49.749
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	37.857	7.561	45.418
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	35.439	3.227	38.666
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	31.905	1.878	33.783
ΣΥΝΟΛΟ	426.689	73.264	499.953

ΕΤΟΣ 2002

	ΑΦΙΞΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	19.763	922	20.685
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	16.925	790	17.715
ΜΑΡΤΙΟΣ	22.732	916	23.648
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	21.349	2.376	23.725
ΜΑΪΟΣ	18.563	3.927	22.490
ΙΟΥΝΙΟΣ	18.391	4.028	22.419
ΙΟΥΛΙΟΣ	19.532	4.935	24.467
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	24.305	7.406	31.711
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	21.206	5.515	26.721
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	17.384	3.194	20.578
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	15.937	1.522	17.459
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	17.764	896	18.660
ΣΥΝΟΛΟ	233.881	36.427	270.308

	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	37.422	1.832	39.254
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	33.814	1.576	35.381
ΜΑΡΤΙΟΣ	39.857	2.057	41.914
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	39.511	4.156	43.667
ΜΑΪΟΣ	36.002	5.506	41.508
ΙΟΥΝΙΟΣ	34.402	6.647	41.049
ΙΟΥΛΙΟΣ	37.042	8.581	45.623
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	47.824	10.930	58.750

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	34.909	2.040	36.949
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	32.481	5.110	37.591
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	33.616	3.850	37.466
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	36.707	1.575	38.282
ΣΥΝΟΛΟ	443.587	53.860	497.447

ΑΦΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ
1997	344.603	786.946	48%
1998	363.173	836.902	49%
1999	383.105	875.712	49%
2000	442.210	976.137	51%
2001	452.425	1.004.010	52%

Για την περίοδο μάλιστα Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2000 και 2001 πραγματοποιήθηκαν στην Περιφέρεια αφίξεις 442.210 και 452.425 αντίστοιχα, παρατηρήθηκε δηλαδή μια αύξηση στις αφίξεις της τάξης του 2,3%.

Ανάλογα, στις διανυκτερεύσεις σημειώθηκε αύξηση σε ποσοστό 2,8%, με 976.257 διανυκτερεύσεις το 2000 και 1.004.010 το έτος 2001.

Η αυξητική τάση, έστω και μικρή, δείχνει πως η Περιφέρεια μπορεί να προσφέρει ιδιαίτερα στον επιλεκτικό τουρίστα δυνατότητες αναψυχής που σχετίζονται με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Ωστόσο οι περισσότερες διανυκτερεύσεις πραγματοποιούνται στο Νομό Ιωαννίνων και μάλιστα μέσα στην πόλη. Το γεγονός αυτό οφείλεται κατά μεγάλο ποσοστό στην εύκολη προσπελασιμότητα λόγω της ύπαρξης του αεροδρομίου.

Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό συμμετοχής των διανυκτερεύσεων του Νομού Ιωαννίνων σε σχέση με το ποσοστό διανυκτερεύσεων της Περιφέρειας, ανήλθε για το 1999 στο 50,95. Ακολουθεί ο Νομός Πρεβέζης με 261.115 διανυκτερεύσεις και ποσοστό 29,8%.

ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΤΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΔΙΑΝ/ΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1998	36.672	58.507
1999	31.292	52.005
2000	38.877	64.622
2001	42.232	73.314

Από τις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών στο Νομό Ιωαννίνων για το 2001, το 89,5% πραγματοποιείται στην πόλη των Ιωαννίνων. Οι διανυκτερεύσεις κατά εθνικότητα έχουν την ακόλουθη σειρά : οι Γερμανοί είναι πρώτοι με 13,8%, οι Γάλλοι και οι Άγγλοι με 6,1%, ενώ ακολουθούν οι Ολλανδοί με 4,8%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΟΥ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Από τα στοιχεία του Ε.Ο.Τ. προκύπτει ότι ο Ν. Ιωαννίνων διαθέτει συνολικά 60 ξενοδοχειακές μονάδες, που αντιπροσωπεύουν 1.461 δωμάτια και 2.774 κλίνες.

Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των μονάδων ανήκει στη Β' ή Γ' κατηγορία, που από κοινού αποτελούν το 81% του συνόλου των ξενοδοχείων. Πρόκειται για μικρές μονάδες, οι οποίες κατά μέσο όρο διαθέτουν 24,3 δωμάτια, με μεγαλύτερη δυναμικότητα τα ξενοδοχεία της Γ' κατηγορίας (28,6) και μικρότερη εκείνα της Ε' κατηγορίας (8,6).

Το 1/3 και πλέον των ξενοδοχείων του Νομού λειτουργούν στην πόλη των Ιωαννίνων, αντιπροσωπεύοντας το 60% του συνολικού αριθμού των δωματίων και σχεδόν ανάλογο ποσοστό κλινών. Το γεγονός αυτό δικαιολογείται λαμβάνοντας υπόψη ότι, η πρωτεύουσα του Νομού αποτελεί διοικητικό, οικονομικό, επιχειρηματικό, πολιτιστικό αλλά και πανεπιστημιακό κέντρο για ολόκληρη την Περιφέρεια της Ηπείρου.

Η μέση δυναμικότητα σε δωμάτια, στις πολυπληθέστερες Β και Γ κατηγορίες ξενοδοχείων στην πόλη των Ιωαννίνων, είναι 68 και 41,8 δωμάτια, αντίστοιχα, γεγονός που τα κατατάσσει στα μεσαίου μεγέθους ξενοδοχεία.

Οι υπόλοιπες ξενοδοχειακές μονάδες συγκεντρώνονται στις τρεις κατεχοχόν σήμερα τουριστικές περιοχές του Νομού : Μέτσοβο, Κόνιτσα και Ζαγοροχώρια. Πρόκειται για μικρές και πολύ μικρές μονάδες, που ανήκουν κατά πλειοψηφία στις Β και Γ κατηγορίες ξενοδοχείων.

Τη μεγαλύτερη δυναμικότητα σε δωμάτια συγκεντρώνουν τα ξενοδοχεία του Μετσόβου, ενώ ακολουθούν κατά σειρά, εκείνα των Ζαγοροχωρίων και της Κόνιτσας. Η μικρή δυναμικότητα των ξενοδοχειακών μονάδων, ιδιαίτερα στο Ζαγόρι και στην Κόνιτσα, δημιουργεί πρόβλημα στην εξυπηρέτηση ακόμη και μικρών ομάδων (20 ατόμων) τουριστών.

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, συμπεραίνεται ότι ο Ν. Ιωαννίνων γενικά υστερεί –ποσοτικά και ποιοτικά- σε ξενοδοχειακά καταλύματα. Ακόμη παρατηρείται υπερσυγκέντρωση των ξενοδοχειακών μονάδων –πέραν της πόλης των Ιωαννίνων- στο Μέτσοβο, ενώ πολύ μικρότερη στα Ζαγοροχώρια και στην Κόνιτσα. Επίσης, εντυπωσιάζει το γεγονός ότι οι υπόλοιπες περιοχές του Νομού στερούνται παντελώς ξενοδοχειακών καταλυμάτων και κατά συνέπεια δυνατότητας φιλοξενίας. Υπογραμμίζεται ότι το σύνολο των ξενοδοχειακών μονάδων, ως επιχειρήσεις κατατάσσονται στις μικρές, διαθέτοντας αριθμό εργαζομένων μικρότερο των 50 ατόμων. Σημειώνεται ότι, με εξαίρεση το Μέτσοβο, η δημιουργία των τουριστικών υποδομών σε καταλύματα εμφανίζεται για μεν τα Ζαγοροχώρια από τη δεκαετία του '80, για δε την Κόνιτσα τη δεκαετία του '90.

Στο Ν. Ιωαννίνων λειτουργούν 125 επιχειρήσεις ενοικιαζόμενων δωματίων, που αντιπροσωπεύουν 640 δωμάτια και 1.450 κλίνες. Οι εν λόγω επιχειρήσεις διαθέτουν κατά μέσο όρο, πέντε δωμάτια περίπου και ανήκουν κατά πλειοψηφία στη Β' κατηγορία. Οι περισσότερες επιχειρήσεις αυτής της μορφής λειτουργούν διάσπαρτες στα Ζαγοροχώρια (53), ακολουθεί η Κόνιτσα (28) και τέλος το Μέτσοβο (9).

Προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των 310 κοινοτήτων του Νομού δε διαθέτει ούτε ξενοδοχεία, ούτε ενοικιαζόμενα δωμάτια, σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές του Ε.Ο.Τ., οι οποίες δεν είναι μεν αξιόπιστες, αλλά οπωσδήποτε δίνουν μια εικόνα της όλης υποδομής σε καταλύματα η οποία κάθε άλλο παρά ικανοποιητική μπορεί να θεωρηθεί, για μια περιοχή με τον πλούτο σε φυσικό περιβάλλον και πολιτιστική κληρονομιά όπως ο Ν. Ιωαννίνων.

Η σύνθεση του τουριστικού ρεύματος που καταλύει τα ξενοδοχεία είναι 15% αλλοδαποί και 85% Έλληνες.

Σε ολόκληρο το Νομό, υπάρχει μία μόνο επιχείρηση camping δίπλα στη λίμνη Παμβώτιδα, η «Λιμνοπούλα», που διαθέτει μόνο χώρους ενοικίασης. Όσον αφορά στους παραδοσιακούς ξενώνες, αντιπροσωπεύουν το 25% περίπου του συνόλου των καταλυμάτων, τα οποία ανέρχονται στις 200 μονάδες περίπου σε ολόκληρο το Ν. Ιωαννίνων.

Η πόλη των Ιωαννίνων διαθέτει συνολικά 25 ξενοδοχειακές μονάδες, εκ των οποίων οι τρεις κατατάσσονται στην κατηγορία Α' ή πολυτελείας. Όσον αφορά στα υπόλοιπα ξενοδοχεία της πόλης, ανήκουν στην πλειοψηφία τους στη Γ' κατηγορία, όπως διαφαίνεται άλλωστε και από τον πίνακα που παρατίθεται εν συνεχεία.

ΟΝΟΜΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ
EPIRUS PALACE	A	54	116
DU LAC	A	129	290
THE CASTLE	A	9	18
CAMARES	B	9	19
XENIA	B	60	120
PALLADION	B	135	242
ALEXIOS	C	92	160
ASTORIA	C	16	30
BRETANIA	C	23	43
VYZANTION	C	104	200
GALAXIAS	C	38	72
GIANNENA HOUSE	C	16	31
DIONI	C	44	74
EGNATIA	C	52	96

EL GRECO	C	36	68
ESPERIA	C	35	59
KING PYRROS	C	23	40
MITROPOLIS	C	16	33
OLYMPIC	C	44	84
TOURIST	C	32	55
HERMES	D	33	54
PARADISE	D	22	39
PARIS	D	15	30
AGAPI	E	9	20
FILIRA	C	5	9

ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ 1998-2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
ΣΥΝΟΛΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΕΙΔΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ	74	79	86	86	116	109
ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ	1502	1774	1823	1823	3475	1999

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ	3493	3666	3772	3772	6930	4116
----------------	------	------	------	------	------	------

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ 2001

ΝΟΜΟΙ	ΑΑ ΚΑΤΗ Γ.	Α ΚΑΤΗΓ.	Β ΚΑΤΗΓ.	Γ ΚΑΤΗΓ.	Δ+Ε ΚΑΤΗΓ.	ΣΥΝΟΛ Ο
ΑΡΤΑΣ	-	2	-	9	2	13
ΘΕΣΠΡΩΤΙ Α	-	3	12	16	10	41
ΙΩΑΝΝΙΝΩ Ν	2	5	19	50	10	86
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	-	1	10	38	13	62
ΣΥΝΟΛΟ	2	10	41	113	35	202

ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 1998-2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
ΣΥΝΟΛΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΕΙΔΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ	188	193	206	206	238	250
ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ	4435	4828	5006	5006	6654	5387
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΛΙΝΩΝ	12751	12851	12726	12726	16102	14658

ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ ΚΛΙΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ 2001

ΝΟΜΟΙ	ΑΑ ΚΛΙΝΕ Σ	Α ΚΛΙΝΕ Σ	Β ΚΛΙΝΕ Σ	Γ ΚΛΙΝΕ Σ	Δ+Ε ΚΛΙΝΕ Σ	ΣΥΝΟΛ Ο	ΑΝΑΛΟΓΙ Α
ΑΡΤΑΣ	-	38	-	318	40	630	4,8%
ΘΕΣΠΡ.	-	363	808	769	335	2275	23,1%
ΙΩΑΝΝΙ Ν	147	352	744	2089	262	3594	36,1%
ΠΡΕΒΕΖ Α	-	43	1397	1636	483	3559	36,0%
ΣΥΝΟΛ Ο	147	876	2949	4812	1120	10452	
ΑΝΑΛΟ Γ	1,2%	8,9%	29,9%	48,7%	11,3%	100%	

Από τη συγκριτική ανάλυση των παραπάνω διαπιστώνεται ότι το 29,9% της προσφοράς της Περιφέρειας Ηπείρου ανήκει στη Β' τάξη, γεγονός που επισημοποιεί την προσπάθεια ποιοτικής βελτίωσης των καταλυμάτων υποδοχής τουριστών της Περιφέρειας. Ποσοστό ικανοποιητικό εφόσον ολοένα αυξάνονται οι απαιτήσεις των τουριστών για αύξηση του επιπέδου παροχής υπηρεσιών.

Όπως φαίνεται επίσης στον πίνακα ποσοστό 10,1% ανήκει στην τάξη πολυτελείας και Α κατηγορίας, γεγονός που σχετίζεται άμεσα με την πραγματοποίηση συνεδρίων, συμβάλλοντας στην καλύτερη κατανομή και μέγιστη πληρότητα όλων των καταλυμάτων. Η συμβολή δε των άλλων καταλυμάτων πλην της Γ' τάξης (Δ' και Ε' κατηγορίας), παραμένει απλά βοηθητική.

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΣΤΟ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οι ξενοδοχειακές μονάδες του Νομού γίνονται αποδέκτες και υφίστανται δυσμενείς συνέπειες που προκύπτουν από την έλλειψη βασικών στρατηγικών στόχων τουριστικής ανάπτυξης και περιορισμένων μέσων για την επίτευξή τους, τόσο από την πλευρά της Πολιτείας, όσο και του ίδιου του κλάδου των ξενοδοχείων. Ο κλάδος δε διαθέτει ένα ισχυρό συλλογικό όργανο, το οποίο να περιλαμβάνει ως μέλη όλα τα ξενοδοχεία σε τοπικό, νομαρχιακό ή περιφερειακό επίπεδο.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ξενοδοχειακών μονάδων ανήκει στην κατηγορία των πολύ μικρών επιχειρήσεων, των οποίων ο ιδιοκτήτης μετεξελίχθηκε σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα από αγρότης, κτηνοτρόφος κ.λ.π., σε μικροεπιχειρηματία ξενοδόχο πλήρους απασχόλησης, χωρίς να έχει –δικαιολογημένα- καταφέρει να αποκτήσει επιχειρηματική και ειδικότερα ξενοδοχειακή κουλτούρα, αφού μάλιστα δεν έτυχε μιας συστηματικής για το σκοπό αυτό επιμόρφωσης.

Το φυσικό περιβάλλον και η πολιτιστική κληρονομιά του Ν. Ιωαννίνων, από μόνα τους δεν αποτελούν πανάκεια και δεν αντισταθμίζουν τα διαπιστωθέντα μειονεκτήματα. Αντίθετα, η άναρχη τουριστική ανάπτυξη μπορεί να επιφέρει ανεπανόρθωτες ζημίες στους μη αναπαραγόμενους πόρους και να λειτουργήσει ως τροχοπέδη στην εξέλιξη του όλου τουριστικού συστήματος.

Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ

Η απόσταση του Ν. Ιωαννίνων από τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και το μέτριο επίπεδο συγκοινωνιακό δίκτυο, αποτελούν μειονεκτήματα για τον πελάτη σε χρόνο, άνεση, κόστος τα οποία δεν λαμβάνονται υπόψη από τους επιχειρηματίες ξενοδόχους στη διαμόρφωση των τιμών των παρεχόμενων ξενοδοχειακών υπηρεσιών.

Οι ευρισκόμενες εντός της πόλης των Ιωαννίνων ξενοδοχειακές μονάδες, με ελάχιστες εξαιρέσεις στις οποίες περιλαμβάνονται δύο νεόδμητα μεγάλα

ξενοδοχεία (HOTEL DU LAC, HOTEL EPIRUS PALACE), έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν για να καλύψουν τις απαιτήσεις των τουριστών που επισκέπτονται την πόλη για επαγγελματικούς κυρίως λόγους και κατά συνέπεια δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των τουριστών ορεινών περιοχών, που θέλουν να συνδυάσουν τις πλήρεις ξενοδοχειακές υπηρεσίες, χωρίς να υστερήσουν σε πολιτισμικές, φυσιολατρικές και αθλητικές δραστηριότητες.

Η πλειοψηφία των ξενοδοχείων βρίσκεται εντός της πόλης και υφίστανται τις δυσμενείς συνέπειες της μόλυνσης του περιβάλλοντος, ηχορύπανσης κ.λ.π. Οι ξενοδοχειακές μονάδες των τουριστικών περιοχών του Ν. Ιωαννίνων, ευρισκόμενες ως επί το πλείστον εντός των αντίστοιχων χωριών, δε διασφαλίζουν πάντα την αναγκαία για τον φιλοξενούμενο πελάτη ηρεμία. Ο εν λόγω μάλιστα παράγων, αν και βασικός, υποβαθμίζεται με αποτέλεσμα η ηχορύπανση και μόλυνση του περιβάλλοντος να σημειώνουν αύξηση, ανάλογη του μεγέθους της τουριστικής κίνησης που παρουσιάζεται στις αντίστοιχες τουριστικές περιοχές, μεγαλύτερη στο Μέτσοβο, μικρότερη στις υπόλοιπες. Πρόκειται για φαινόμενο το οποίο μπορεί σήμερα να μην ενοχλεί ιδιαίτερα τους Έλληνες επισκέπτες, που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών, αλλά σύντομα θα αποτελέσει σοβαρό μειονέκτημα, εάν μάλιστα δεν προβλεφθούν και ληφθούν έγκαιρα μέτρα για την αντιμετώπισή του, όπως π.χ. δημιουργία χώρων parking εκτός των χωριών.

Γενικά, ως προς τον παράγοντα τοποθεσία, τα μεν ξενοδοχεία της πόλης δεν είναι ανταγωνιστικά και τα δε ξενοδοχεία των χωριών παραμένουν μεν επί του παρόντος ανταγωνιστικά, αλλά αφού η παράμετρος ηρεμία υποβαθμίζεται από ξενοδόχους και πελάτες, με την αύξηση του τουριστικού ρεύματος και την υπερσυγκέντρωση σε ορισμένες χρονικές περιόδους, το εν λόγω πλεονέκτημα θα παύσει να ισχύει.

-ΠΑΡΟΧΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Όσον αφορά στην παραδοσιακή κουζίνα (πρωινό, γεύμα ή δείπνο), αποσπασματικά προσφέρεται και προβάλλεται στα ξενοδοχεία των χωριών

και καθόλου σε αυτά της πόλης των Ιωαννίνων. Σε μια εποχή διεθνούς έξαρσης της μεσογειακής διατροφής, η παραδοσιακή ηπειρώτικη κουζίνα και τα τοπικά αγροτο-κτηνοτροφικά προϊόντα οφείλουν να αποτελούν ένα από τα κύρια στοιχεία προσέλκυσης των τουριστών.

Τα ξενοδοχεία του Ν. Ιωαννίνων και μόνο όσα βρίσκονται εκτός της πόλης αποσπασματικά και σχεδόν ερασιτεχνικά, παρέχουν υπηρεσίες απασχόλησης του ελεύθερου χρόνου των πελατών τους, με αποτέλεσμα ο μέσος όρος παραμονής να μην ξεπερνά στην καλύτερη περίπτωση τις 2 ημέρες. Το εύρος των εν λόγω δραστηριοτήτων απασχόλησης των τουριστών απαιτεί εξειδικευμένα ανά δραστηριότητα άτομα, ικανά να σχεδιάσουν, να διοργανώσουν και να υλοποιήσουν εξορμήσεις, προβλέποντας τα ενδιαφέροντα των τουριστών και πείθοντάς τους για τα οφέλη που θα αποκομίσουν συμμετέχοντας.

Ακόμη, οι επισκέπτες ορεινών κυρίως περιοχών, έχουν διαφορετικά φυσιολατρικά, αθλητικά κ.λ.π. ενδιαφέροντα, τα οποία για να ικανοποιηθούν χρειάζονται την υποστήριξη εξειδικευμένων ανά αντικείμενο ντόπιων επαγγελματιών, οι οποίοι έχοντας τις απαραίτητες γνώσεις, την εμπειρία της τοπικής πραγματικότητας και τον τεχνικό εξοπλισμό, αποτελούν τον αναγκαίο «σύντροφο» των επισκεπτών.

Στον τομέα αυτό η περιοχή του Ν. Ιωαννίνων υστερεί σοβαρά. Πιο συγκεκριμένα στον πολιτιστικό τομέα εντοπίστηκε σε ολόκληρο το νομό μόνο ένας ξεναγός μουσείων, αρχαιολογικών χώρων κ.λ.π., του οποίου μάλιστα η ύπαρξη δεν αναφέρεται ούτε στα ενημερωτικά τουριστικά έντυπα, ούτε το όνομά του είναι γνωστό στους αρμόδιους υπαλλήλους των καταλυμάτων. Στους τομείς της φυσιολατρίας και των σπορ (εξαιρείται το χειμερινό σκι), υπάρχουν τέσσερεις μόνο ιδιωτικές επιχειρήσεις, που έχουν ως αντικείμενο την παροχή αυτού του είδους τουριστικών υπηρεσιών, ενώ μόνο μία ή δύο από αυτές αναφέρονται σε ορισμένα ενημερωτικά τουριστικά έντυπα, πέραν των διαφημιστικών εντύπων των ίδιων των επιχειρήσεων.

Κατά συνέπεια, παρουσιάζεται στην περιοχή έντονα η ανάγκη δημιουργίας των εξειδικευμένων επαγγελματικών φυσιογνωμιών παροχής τουριστικών υπηρεσιών απασχόλησης του ελεύθερου χρόνου των τουριστών, στον πολιτιστικό, φυσιολατρικό και αθλητικό τομέα αντίστοιχα, οι οποίοι μόνοι τους ή και σε συνεργασία με τους υπάρχοντες συλλόγους ανά τομέα, θα επωμιστούν το έργο του σχεδιασμού, της διοργάνωσης, της προβολής και της υλοποίησης περιηγητικών, εκδρομικών κ.λ.π. τουριστικών προγραμμάτων.

ΤΙΜΕΣ

Το τουριστικό ρεύμα στο Ν. Ιωαννίνων προσελκύεται σε ορισμένες χρονικές περιόδους (εορταστικά τριήμερα, Χριστούγεννα, Πάσχα και καλοκαιρινούς μήνες Ιούλιο-Αύγουστο), όπου μάλιστα οι τιμές αυξάνουν ευκαιριακά και συχνά υπερβολικά, ανάλογα με τη ζήτηση –εφόσον δεν είναι προκαθορισμένες- παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ξενοδοχείων λειτουργεί σε 12μηνιαία βάση.

Ορθολογικά, για τις υπόλοιπες περιόδους θα αναμενόταν η εφαρμογή μιας πολιτικής εκπτώσεων επί των τιμών και άλλων κινήτρων (π.χ. διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων κ.λ.π.) για την προσέλκυση των τουριστών.

Παρόλα αυτά, διαπιστώνεται ότι καταβάλλονται ελάχιστες και αυτές σε ατομικό επιχειρηματικό επίπεδο προσπάθειες προσέλκυσης τουριστών στις «νεκρές περιόδους», κυρίως μέσω μικρών γραφείων ταξιδίων, ενώ φυσικά απουσιάζει εντελώς μια συλλογική πολιτική εκπτώσεων, είτε για πολυμελείς οικογένειες, είτε για πολυήμερες εβδομαδιαίες διακοπές Ω; αποτέλεσμα, οι τιμές όλων των τύπων καταλυμάτων του Ν. Ιωαννίνων συμπεριλαμβανομένων των ξενοδοχείων, δεν είναι ανταγωνιστικές.

Το φαινόμενο αυτό οφείλεται μεταξύ άλλων στην χαμηλή μέση ετήσια πληρότητα και μέση διάρκεια παραμονής, για την ανατροπή των οποίων διαπιστώνεται ότι δεν καταβάλλεται καμία ιδιαίτερα σοβαρή προσπάθεια, γεγονός που δημιουργεί ερωτηματικά.

Η μόνη εύλογη απάντηση που μπορεί να δοθεί είναι ότι οι ιδιοκτήτες των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων στα τουριστικά χωριά του Ν. Ιωαννίνων μέχρι πρότινος, ως επί το πλείστον αγρότες, κτηνοτρόφοι και μικροεπαγγελματίες, αισθάνονται απόλυτα ικανοποιημένοι αφού έχουν διασφαλίσει πολλαπλάσια έσοδα, με μικρότερο χρόνο απασχόλησης και υπό καλύτερες συνθήκες εργασίας.

Σκόπιμο θα ήταν να αναφερθεί η απουσία αναγραφής των τιμών των ξενοδοχείων από όλα τα ενημερωτικά έντυπα που εκδίδονται με φροντίδα των αρμοδίων τοπικών αρχών και του Ε.Ο.Τ.

Σε κανένα πληροφοριακό έντυπο του Ν. Ιωαννίνων δεν αναφέρονται οι τιμές των καταλυμάτων ή έστω οι ελάχιστες-μέγιστες τιμές ανά κατηγορία, γεγονός που δυσχεραίνει την επιλογή του ενδιαφερόμενου τουρίστα.

Οι τιμές οι οποίες επιβάλλει υποχρεωτικά ο Ε.Ο.Τ. να δηλώνουν τα καταλύματα (ξενοδοχεία-ενοικιαζόμενα δωμάτια) ως και ο τιμοκατάλογος ο οποίος συντάσσεται βάσει αυτών από τον Ε.Ο.Τ. και διατίθεται από τον ίδιο ή από την Τουριστική Αστυνομία, αφορούν μόνο τις ελάχιστες τιμές, με τη δικαιολογία την προστασία των ξενοδόχων από τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Επειδή στην πράξη κανένα κατάλυμα δεν δηλώνει τις πραγματικές τιμές που κάθε φορά προγραμματίζει να εφαρμόσει για το επόμενο έτος, δημιουργείται ανταγωνισμός σε επίπεδα ανώτερα των δηλωθέντων. Έτσι, δε διασφαλίζεται ούτε ο κλάδος από τον αθέμιτο ανταγωνισμό, ούτε όμως και ο πελάτης, ο οποίος δε γνωρίζει, έγκαιρα και έγκυρα, το κόστος, ώστε να αποφασίσει για τον προορισμό των διακοπών του.

Ακόμη, οι εν λόγω ελάχιστες τιμές –κατά τον Ε.Ο.Τ.- διαφοροποιούνται ετησίως σε 3 περιόδους: ανώτερη-μέση-κατώτερη, όμως στην πράξη ούτε αυτές τηρούνται. Στο Ν. Ιωαννίνων και συγκεκριμένα στις τουριστικές περιοχές, οι περίοδοι αιχμής είναι τα διάφορα εορταστικά τριήμερα, οι εορτές των Χριστουγέννων, του Πάσχα, οι καλοκαιρινοί μήνες Ιούλιος και Αύγουστος, ενώ για το Μέτσοβο που διαθέτει χιονοδρομικό κέντρο προστίθενται τα

χειμερινά σαββατοκύριακα. Ακριβώς σε αυτές τις περιόδους και μόνο, οι τιμές αυξάνουν ανάλογα με την κίνηση.

Η κατ'αυτόν τον τρόπο διαμόρφωση περιόδων και τιμών ανάλογα με την τοπική ζήτηση είναι μεν λογική, εφόσον θα αναφερόταν έγκαιρα στους επίσημους τιμοκαταλόγους, κάτι που στην πράξη δε γίνεται.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, δημιουργείται στην τουριστική αγορά σύγχυση, από την οποία επωφελούνται ορισμένοι, αλλά τελικά ο κλάδος των καταλυμάτων και γενικότερα ο τουρισμός, αναμφισβήτητα χάνουν σε ανταγωνιστικότητα. Ο τουρίστας, ιδιαίτερα ο αλλοδαπός, επιλέγει τελικά προορισμό και κατάλυμα για τα οποία έχει πλήρη πληροφόρηση και έχει πειστεί ότι τα αναγραφόμενα στοιχεία ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Το μοναδικό έντυπο στο οποίο αναγράφονται οι τιμές αλλά και οι παρεχόμενες από κάθε ξενοδοχείο υπηρεσίες, θεωρούμενο σχετικά πλήρες, είναι ο κατάλογος ξενοδοχείων που εκδίδει –όχι πάντα έγκαιρα- το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, για χρήση των γραφείων ταξιδίων και tour operators και φυσικά δεν είναι προσιτό στο μεμονωμένο τουρίστα. Ακόμη, σχετικά λεπτομερή στοιχεία όσον αφορά παρεχόμενες υπηρεσίες –χωρίς όμως να αναγράφονται τιμές- εντοπίστηκαν σε ιδιωτικές τουριστικές εκδόσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται όπως είναι φυσικό μόνο οι διαφημιζόμενες επιχειρήσεις.

Στο Ν. Ιωαννίνων και σε όλη την Ελλάδα οι διάφοροι τύποι καταλυμάτων που εμφανίζονται στα επίσημα ενημερωτικά έντυπα (Ε.Ο.Τ., Ο.Τ.Α. κ.λ.π.) έχουν ομαδοποιηθεί σε 2 μόνο κατηγορίες : ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια. Η περιορισμένη σε εύρος αυτή κατάταξη, οπωσδήποτε δεν ικανοποιεί τις ποικίλες απαιτήσεις των τουριστών, ούτε όμως ανταποκρίνεται απόλυτα στην πραγματικότητα.

ΥΠΟΔΟΜΗ

Τα περισσότερα ξενοδοχεία διαθέτουν κεντρική θέρμανση, τηλέφωνο, μπαρ και προσφέρουν πρωινό. Πολύ λιγότερα διαθέτουν εστιατόριο, αίθουσα

τηλεόρασης και επιτραπέζιων παιχνιδιών. Τα δωμάτια στην πλειοψηφία τους διαθέτουν μπάνιο ή ντους, W.C. ενώ πολύ λιγότερα τηλεόραση, ράδιο, τηλέφωνο και κανένα τζάκι ή σόμπα καυσόξυλου.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Το προσωπικό υποδοχής συνήθως γνωρίζει ξένες γλώσσες, το υπόλοιπο συμμετείχε σε επιμορφωτικά σεμινάρια ενώ δεν είναι γνωστό εάν συμμετείχαν σε ανάλογα σεμινάρια και οι ιδιοκτήτες, γεγονός που θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ξενοδοχειακών μονάδων των λεγόμενων τουριστικών περιοχών του Ν. Ιωαννίνων ανήκει στην κατηγορία των πολύ μικρών επιχειρήσεων (αριθμός απασχολούμενων μικρότερος των 10 ατόμων), οικογενειακού χαρακτήρα και διευθύνεται από ένα άτομο της οικογένειας με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση στην επιχείρηση.

Η προσέλκυση των πελατών από τις περισσότερες ξενοδοχειακές μονάδες πραγματοποιείται κυρίως μέσω παλαιών πελατών και λιγότερο μέσω γραφείων ταξιδίων ή διαφήμισης.

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΟΥ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Την τελευταία διετία, στο ξενοδοχειακό δυναμικό του Νομού προστεθήκαν δύο μεγάλα, συγκριτικά με τα υπόλοιπα, ξενοδοχεία : το Hotel Du Lac και το Hotel Epirus Palace.

Τα εν λόγω ξενοδοχεία, λόγω δυναμικότητας, μπορούν και πρέπει να αποτελέσουν τη «λοκομοτίβα» του εκσυγχρονισμού του τουριστικού ρεύματος του Νομού σε νέες βάσεις, συμβάλλοντας αποφασιστικά στη διαμόρφωση της ταυτότητας του τουρισμού της περιοχής.

Με άλλα λόγια, πρέπει να αποτελέσουν το πρότυπο αξιοποίησης και αναβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς και των παραδοσιακών παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιοχής, μέσα από υπηρεσίες υψηλής ποιότητας όπως μενού με τοπικά προϊόντα και παραδοσιακές συνταγές, απασχόληση ελεύθερου χρόνου πελατών για

παντός τύπου εκδηλώσεις στην περιοχή, εφαρμογή πολιτικής κινήτρων (εκπτώσεις) για νεκρές περιόδους, παιδιά, άτομα με ειδικές ανάγκες, πολυήμερες διακοπές κ.λ.π.

Τα θετικά αποτελέσματα από την εφαρμογή μιας σωστής επιχειρηματικής πολιτικής θα αποτελέσουν πρότυπο προς μίμηση άλλων μικρότερων ξενοδοχειακών μονάδων της ευρύτερης περιοχής.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΤΣΟΒΟ

Το Μέτσοβο αποτελεί το πρώτο και το πιο σημαντικό –ποσοτικά και ποιοτικά- μέχρι σήμερα, κέντρο προσέλκυσης τουριστών στο Ν. Ιωαννίνων. Έχοντας ήδη ωριμάσει διανύοντας τα πρώτα βήματα και διαθέτοντας την απαραίτητη υποδομή, επιβάλλεται πλέον να προχωρήσει στο επόμενο στάδιο εκσυγχρονισμού του, στα πρότυπα των τουριστικά ανεπτυγμένων ορεινών περιοχών της Ε.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η ορεινή γεωμορφολογία του Ν. Ιωαννίνων, ο μεγάλος αριθμός διάσπαρτων Κοινοτήτων και οικισμών σε συνδυασμό με τις δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες, καθιστούν τη διασύνδεση (οδική/αεροπορική) της περιοχής με την υπόλοιπη Ελλάδα και Ευρώπη προβληματική. Το γεγονός αυτό επιβαρύνεται περαιτέρω λόγω της ανεπάρκειας της υπάρχουσας οδικής υποδομής και της ανυπαρξίας σιδηροδρομικού δικτύου.

Η απομόνωση του Ν. Ιωαννίνων θα λυθεί με τη δημιουργία της «Εγνατίας Οδού» και της κατασκευής κάθετου οδικού άξονα Κακαβιά-Ρίου, του εκσυγχρονισμού του αεροδρομίου των Ιωαννίνων και φυσικά της βελτίωσης, επέκτασης και συντήρησης του εσωτερικού οδικού δικτύου, ιδιαίτερα των ορεινών χωριών.

Η συγκοινωνιακή υποδομή αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό μειονέκτημα για την τουριστική ανάπτυξη του Ν. Ιωαννίνων μέχρις ότου ολοκληρωθούν τα μεγάλα έργα.

Τεράστιο είναι το έλλειμμα στις οδικές υποδομές του Νομού Ιωαννίνων, γεγονός που έχει δυσμενείς επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης. Οι εθνικοί δρόμοι, σχεδιασμένοι προ πολλών δεκαετιών, δέχονται σήμερα τεράστιο κυκλοφοριακό φόρτο χωρίς να μπορούν να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες της νέας εποχής.

Οι καθυστερήσεις στην εκτέλεση της Εγνατίας Οδού και του Δυτικού Άξονα ήταν μεγάλες, ενώ το εσωτερικό – επαρχιακό δίκτυο του Νομού Ιωαννίνων

είναι τριτοκοσμικό, και η κατάστασή του έγινε ακόμα χειρότερη με τα αλληπάλληλα κύματα κακοκαιρίας των τελευταίων ετών.

Το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων του Π.Ε.Π. αλλά και μεγάλο τμήμα των χρημάτων που διαχειρίζονται οι Νομάρχες διατίθεται στον τομέα των οδικών υποδομών. Αυτό και μόνο το στοιχείο είναι αρκετό για να αποδείξει την τραγική κατάσταση που επικρατεί στην Ήπειρο και το μέγεθος του προβλήματος το οποίο βέβαια έχει ποικίλες συνέπειες.

Κρίσιμης σημασίας είναι η αναβάθμιση του εσωτερικού δικτύου, κυρίως στο Νομό Ιωαννίνων, αφού μόνο έτσι θα υπάρξει άρση στην εσωτερική απομόνωση που βιώνουν σήμερα ολόκληρες περιοχές. Ο εκσυγχρονισμός των οδικών υποδομών σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των αεροπορικών συνδέσεων και την ανάπτυξη του Αδριατικού Διαδρόμου, αποτελούν βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της περιοχής.

Με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων, αναμφισβήτητα θα σημειωθεί «εισβολή» στην περιοχή του Ν. Ιωαννίνων, κυρίως από αλλοδαπούς τουρίστες για μια τόσο ενδιαφέρουσα, παρθένα, όσο και άγνωστη για αυτούς περιφέρεια της Ε.Ε.

Ακριβώς για αυτό το λόγο και για να μην υπάρξουν δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και στην πολιτιστική κληρονομιά από τα κύματα των Ελλήνων και αλλοδαπών τουριστών, θα πρέπει έγκαιρα να δημιουργηθεί η απαραίτητη υποδομή, αλλά κυρίως η ορθολογική τουριστική οργάνωση, ώστε ο τουρισμός να αποτελέσει πηγή αιεφόρου ανάπτυξης διεσπαρμένης μάλιστα σε ολόκληρο το Νομό και όχι περιοριστικά σε ορισμένα τμήματά του.

Η πενταετία που απομένει μέχρι την προβλεπόμενη τουριστική έκρηξη στο Ν. Ιωαννίνων και στην Ήπειρο γενικότερα με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων πρέπει να αξιοποιηθεί

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΕΑ (S.W.O.T.) : ΥΠΟΔΟΜΕΣ (ΠΛΗΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ)

Πλεονεκτήματα/Ευκαιρίες	Μειονεκτήματα/Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ○ Οι αδυναμίες των συγκοινωνιών, ευνόησαν τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος εις βάρος όμως της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης. ○ Η Κοινοτική οικονομική ενίσχυση και μεταφορά τεχνογνωσίας μέσω διακρατικών συνεργασιών, αποτελεί μοναδική ευκαιρία για το Ν. Ιωαννίνων και την Ήπειρο. ○ Ικανοποιητική τηλεπικοινωνιακή υποδομή και υπηρεσίες, με τάση συνεχούς βελτίωσης. ○ Άριστη ιατρικο-υγειονομική περίθαλψη στην πόλη των Ιωαννίνων και σχεδόν ικανοποιητική σε όσα χωριά διαθέτουν Υγειονομικό Κέντρο. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Η οδική και αεροπορική συγκοινωνία υστερεί τραγικά, απομονώνοντας το Ν. Ιωαννίνων από την υπόλοιπη χώρα και την Ευρώπη. ○ Με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων στην ευρύτερη περιοχή, υπάρχει ο κίνδυνος – υπό τις παρούσες συνθήκες λοιπών υποδομών και κυρίως οργάνωσης- της εισβολής άναρχου τουριστικού ρεύματος (κυρίως αλλοδαπών) και επομένως ασφυκτικής πίεσης του φυσικού περιβάλλοντος και πολιτισμικής κληρονομιάς. ○ Έλλειψη ιδιωτών-ιατρών και Υγειονομικών Κέντρων στη συντριπτική πλειοψηφία των χωριών.

Η αδυναμία του Ν. Ιωαννίνων να παράσχει υπηρεσίες πληροφόρησης και απασχόλησης ελεύθερου χρόνου τουριστών, οφείλεται κατά κύριο λόγο η μικρή προσέλκυση και διάρκεια παραμονής, η περιορισμένη διασπορά του τουριστικού ρεύματος σε ολόκληρο το Νομό και καθ'όλη τη διάρκεια του έτους

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Όσον αφορά στις αεροπορικές συγκοινωνίες, η πόλη των Ιωαννίνων εξυπηρετείται από το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων. Για την Αθήνα εκτελούνται καθημερινά δύο πτήσεις καθ'όλη τη διάρκεια του έτους. Διάρκεια πτήσης 45'. Για τη Θεσσαλονίκη υπάρχουν 5 πτήσεις την εβδομάδα το χειμώνα και κάθε μέρα το καλοκαίρι. Διάρκεια πτήσης 35'. Το αεροδρόμιο απέχει 4 χλμ. από το κέντρο της πόλης.

Είναι γεγονός ότι το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων δεν εξασφαλίζει ασφαλή προσέγγιση με όλες τις καιρικές συνθήκες, ενώ αναμένεται σύνταξη μελέτης από την ΥΠΑ για αναμόρφωση, εκσυγχρονισμό και επέκταση διαδρόμου, μετά την παράδοση της οποίας θα γίνει δημοπράτηση. Η μελέτη αφορά συγκεκριμένα στην επέκταση του αεροσταθμού στα 10.000 τ.μ. ώστε να εξυπηρετεί άνετα και χωρίς το παραμικρό πρόβλημα 500 επιβάτες ανά ώρα. Παράλληλα, θα γίνει επέκταση του χώρου στάθμευσης ώστε να μπορούν να εξυπηρετούνται ταυτόχρονα πέντε αεροσκάφη μεγάλου τύπου.

Ο διάδρομος προσγείωσης και απογείωσης είναι ένας από τους καλύτερους της χώρας με μήκος που ξεπερνά τα 2.400 τ.μ. Με τα συμπληρωματικά έργα, το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων θα είναι ένα από τα πλέον σύγχρονα και ικανά να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες. Εκτιμάται ότι η αποπεράτωση των έργων θα γίνει στο τέλος του 2006.

Για λόγους καθαρά τεχνικούς και όχι οικονομικούς, κλείνει οριστικά το θέμα τοποθέτησης ILS στο αεροδρόμιο των Ιωαννίνων. Όλες οι μελέτες που έγιναν από ειδικούς, με τελευταία τη μελέτη των Νορβηγών, κατέδειξαν ότι δεν μπορεί να τοποθετηθεί σύστημα τυφλής προσγείωσης στο αεροδρόμιο της πόλης εξαιτίας της γεωμορφολογίας.

Πρόκειται για έργο σημαντικό, το οποίο θα συμβάλλει καθοριστικά στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και την άρση της απομόνωσής της. Τα οφέλη για τα Ιωάννινα είναι πολλαπλά ενώ το έργο πέραν των άλλων συμβάλλει στη βελτίωση των αερομεταφορών από και προς την Αλβανία, τα

Βαλκάνια γενικότερα, αλλά και την επικοινωνία με το εσωτερικό και τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

ΥΔΡΟΠΛΑΝΟ

Τα τακτικά δρομολόγια με υδροπλάνα ξεκίνησαν τον Ιούλιο 2005 μεταξύ Ιωαννίνων-Κέρκυρας. Το υδροπλάνο είναι 19-θέσιο. Σύμφωνα με το πρόγραμμα των πτήσεων που έχει δοθεί στη δημοσιότητα από την εταιρεία AirSea Lines, κάθε Δευτέρα, Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή, γίνονται δύο πτήσεις καθημερινά στη γραμμή Ιωαννίνων-Κέρκυρας και αντίστροφα, ενώ κάθε Σαββατοκύριακο διενεργείται ένα δρομολόγιο.

Οι πτήσεις των υδροπλάνων γίνονται από τη λίμνη των Ιωαννίνων στην περιοχή του Περάματος, όπου υπάρχει και ειδική εξέδρα για την εξυπηρέτηση των επιβατών. Οι τιμές των εισιτηρίων είναι 60 ευρώ για απλή διαδρομή Ιωάννινα-Κέρκυρα και 100 ευρώ μετ'επιστροφής, ενώ για τη διαδρομή Παξοί-Κέρκυρα-Ιωάννινα οι τιμές είναι 95 ευρώ για απλή και 160 ευρώ μετ'επιστροφής. Η διαδρομή μεταξύ Ιωαννίνων και Κέρκυρας καλύπτεται σε περίπου 25 λεπτά.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΕΛΛΑΔΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ

Όπως είναι γνωστό, στη χώρα μας μέσω της βελτίωσης των οδικών δικτύων μεταφορών και του σιδηροδρόμου, επιχειρείται να δημιουργηθούν δύο διευρωπαϊκής εμβέλειας χωρικοί άξονες ανάπτυξης : ο δυτικός άξονας ή Ιόνια οδός, και ο βορειοελλαδικός μέσω της Εγνατίας οδού. Οι δύο αυτοί άξονες, έχουν ως σημείο σύγκλισης τη Θεσσαλονίκη. Τα άκρα των αξόνων αυτών θα αναπτυχθούν ως κόμβοι θαλάσσιων μεταφορών (Πάτρα, Ηγουμενίτσα και

Αλεξανδρούπολη). Είναι σαφές ότι οι άξονες αυτοί εξυπηρετούν τις διεθνείς μεταφορές, αλλά σε εθνικό – περιφερειακό επίπεδο είναι ασύμπτωτοι. Έτσι, ο κίνδυνος είναι να ενισχυθεί το δίπολο Αθήνας-Θεσσαλονίκης και όχι οι περιφερειακοί πόλοι της χώρας. Ενόψει του κινδύνου αυτού θα βελτιωθούν τα χερσαία οδικά δίκτυα της δυτικής Ελλάδας μέσω της γέφυρας Ρίου-Αντίρριου και ενός νέου οδικού άξονα, του αποκαλούμενου «Ιόνιου οδικού άξονα» από Κακαβιά μέχρι Καλαμάτα. Με τον οδικό αυτό άξονα και τη συζητούμενη κατασκευή σιδηροδρομικών γραμμών Ηγουμενίτσας-Ιωαννίνων-Καλαμπάκας και Ιωαννίνων-Αντίρριου, γίνεται σαφές ότι δημιουργούνται σοβαρές προϋποθέσεις μιας χωρικής σύνδεσης των δύο βασικών αξόνων ανάπτυξης. Ασφαλώς ενισχύονται έμμεσα και τα Ιωάννινα.

ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ

Η Εγνατία Οδός αποτελεί μια από τις βασικές προτεραιότητες των Διευρωπαϊκών Δικτύων, καθώς σχεδιάστηκε και υλοποιείται ως η σημαντικότερη επένδυση σε υποδομές μεταφορών για τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και την ανάπτυξη του βορειοελλαδικού χώρου, και ευρύτερα της νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Οι επιδράσεις του άξονα (αναπτυξιακές, χωροταξικές, περιβαλλοντικές, συγκοινωνιακές), αφορούν παραμέτρους όπως :

- συνοχή του βορειοελλαδικού χώρου και μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων,
- ανταγωνιστικότητα και προσπελασιμότητα των περιφερειών και των αστικών κέντρων,
- πρόσβαση σε αγορές προϊόντων και υπηρεσίες,
- διάρθρωση δικτύου των οικισμών,
- ανάπτυξη συστήματος μεταφορών, συγκοινωνιακής υποδομής και λειτουργίας οδικού δικτύου,
- προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού αναμένεται το 2008. Ήδη η σήραγγα της Δωδώνης και το τμήμα Ιωάννινα-Ηγουμενίτσα παραδόθηκε τον Ιούνιο 2005.

Εντός του 2002 δόθηκαν στην κυκλοφορία τα πρώτα 25 χλμ. στην Ήπειρο. Εντός του 2004 δόθηκαν 10 χλμ. στην Ήπειρο (από την Ηγουμενίτσα ως το Νεοχώρι). Τον Ιούλιο 2005 δόθηκαν 4 χλμ. στο τμήμα Σήραγγα Δωδώνης-Πεδινή. Σε εξέλιξη βρίσκεται η κατασκευή άλλων 161 χλμ., τα οποία πρόκειται να ολοκληρωθούν μέσα στο πλαίσιο του Γ' Κ.Π.Σ. και αφορούν κυρίως την Ήπειρο (65 χλμ.)

Σε εθνικό επίπεδο, η Εγνατία οδός αποτελεί τη ραχοκοκαλιά του συστήματος μεταφορών της Βόρειας Ελλάδας, βγάζοντας από την απομόνωση την Ήπειρο, τη δυτική Μακεδονία και τη Θράκη. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Εγνατία οδός λειτουργεί συγχρόνως ως συλλεκτήριο οδικός άξονας των μεταφορών της Βαλκανικής και της Ν.Α. Ευρώπης. Η Εγνατία οδός όμως δεν αποτελεί μόνο έναν σημαντικό άξονα μεταφορών, αλλά αναμένεται να παίξει έναν πολύ ευρύτερο αναπτυξιακό ρόλο ως άξονας διασύνδεσης της χώρας με τις χώρες της Βαλκανικής και της Μαύρης Θάλασσας. Για το σκοπό αυτό άλλωστε αντιμετωπίζεται ενταγμένη στο πλαίσιο του σχεδιασμού του ευρύτερου ολοκληρωμένου συστήματος συνδυασμένων μεταφορών της χώρας αλλά και των διευρωπαϊκών και πανευρωπαϊκών αξόνων.

Η Εγνατία οδός τροφοδοτείται από εννέα κάθετους άξονες που τη συνδέουν με πέντε λιμάνια και έξι αεροδρόμια. Τέσσερις από τους άξονες αυτούς, αποτελούν συνέχεια Πανευρωπαϊκών Διαδρόμων.

ΙΟΝΙΑ ΟΔΟΣ – ΔΥΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ

ΟΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Είναι σαφές ότι η έκταση της Ιονίας οδού και η ανάπτυξη της σιδηροδρομικής γραμμής στη Δυτική Ελλάδα θα δημιουργήσει έναν ολοκληρωμένο άξονα ανάπτυξης της Δυτικής Ελλάδας με σαφείς προοπτικές εξωστρέφειας για όλες τις εντασσόμενες ηπειρωτικές προοπτικές. Σε γενικές γραμμές, οι αναπτυξιακές και χωροταξικές επιπτώσεις από τη λειτουργία του Δυτικού Άξονα, συμπεριλαμβανομένης και της ζεύξης Ρίου-Αντίρριου, είναι οι εξής :

1. Δημιουργία νέου Αναπτυξιακού Άξονα στη Δυτική Ακτή της χώρας, με την αξιοποίηση της γεινίασης με τη Δυτική Ευρώπη και τις δυνατότητες επέκτασής του στα Δυτικά Βαλκάνια.
2. Κλαδική αναδιάρθρωση με την προσέλκυση νέων δυναμικών κλάδων κατά μήκος του άξονα (βιομηχανικών επιχειρήσεων, διαμετακομιστικού εμπορίου, συνδυασμένων μεταφορών, παραγωγικών υπηρεσιών, τουρισμού). Στην ίδια κατεύθυνση αναμένεται η ενίσχυση υπηρεσιών νέου τύπου, όπως τα κέντρα διαμετακόμισης, τα κέντρα εμπορίου-αναψυχής, οι εκθεσιακοί χώροι κ.λ.π., εκτός των αστικών περιοχών σε αποστάσεις που έως τώρα ήταν ανέφικτες.
3. Επέκταση της τουριστικής και παραθεριστικής δραστηριότητας σε «νέες» περιοχές, που έως σήμερα ήταν εκτός εμβέλειας λόγω χρόνου μετακίνησης.
4. Ενίσχυση του ρόλου της Ηγουμενίτσας ως Πύλης και Κέντρου Συνδυασμένων Μεταφορών.
5. Ισορροπη ανάπτυξη των παράκτιων, αγροτικών, ορεινών και παραμεθόριων περιοχών της Δυτικής Ακτής της χώρας.
6. Τέλος, η Ζεύξη Ρίου-Αντίρριου ως τμήμα του Δυτικού Άξονα έχει καθοριστική επίδραση στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας. Επιτρέπει τη φυσική και οικονομική ενοποίηση της Δυτικής Πελοποννήσου, της Στερεάς Ελλάδας και της Ηπείρου, μειώνοντας σημαντικά το χρόνο ταξιδιού από και προς την Ήπειρο.

Ειδικότερα, η οριστική αλλαγή τοπίου με την άρση της γεωφυσικής απομόνωσης της Ηπείρου είναι το αναμφισβήτητο συνδυασμένο αποτέλεσμα του Δυτικού Άξονα και της Ζεύξης Ρίου-Αντίρριου. Ο μειωμένος χρόνος (μείωση χρόνου στη διαδρομή Πάτρα-Ιωάννινα κατά 45%), η ασφάλεια και η άνεση στη μετακίνηση, ο τερματισμός της αβεβαιότητας λόγω καιρικών συνθηκών, είναι οι παράγοντες που επηρεάζονται άμεσα από τα έργα αυτά. Η ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής των περιφερειών της Ηπείρου και η δυνατότητα αξιοποίησης του νέου λιμένα Ηγουμενίτσας ως δυτικής πύλης της χώρας, θα παίξουν καταλυτικό ρόλο στους αναπτυξιακούς ρυθμούς των περιοχών διέλευσης του δυτικού άξονα.

Διόλου αμελητέες δεν είναι οι νέες δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης των παρακείμενων ορεινών και παραλίμνιων περιοχών, η αξιοποίηση των οποίων απαιτεί συνοδευτικές επενδύσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ

Από τουριστικής πλευράς, δεν έχουν γίνει αρκετές επενδύσεις σε εκτεταμένες διαφημιστικές εκστρατείες προβολής της Ηπείρου στο εξωτερικό. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, έγινε με προχειρότητα και λανθασμένες επιλογές που δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Οι αφίσες του Ε.Ο.Τ. δεν εξέπεμπαν μηνύματα και οι περισσότερες στρέφονταν προς την αρχαία μας κληρονομιά. Τα γραφεία τουρισμού του εξωτερικού υπολειπόμενα. Σε διεθνή σαλόνια διακοπών στο εξωτερικό, το ελληνικό τουριστικό περίπτερο ήταν υποβαθμισμένο, με χρώμα μάλλον ανατολίτικο παρά ελληνικό. Εξέλιπε δε σε αυτά η παραδοσιακή φιλοξενία, ενώ τα φυλλάδια που διανέμονταν ήταν της περασμένης δεκαετίας και κατευθύνονταν σε ελάχιστους επιλεγμένους προορισμούς.

Όσον αφορά στα ογκώδη διαφημιστικά έντυπα των μεγάλων ευρωπαϊκών tour operators, η Ήπειρος ήταν σε αυτά παντελώς απύσχα. Στην έγκαιρη και σοβαρή προετοιμασία και στο σχεδιασμό υπήρχε υστέρηση. Και αυτή η υστέρηση ήταν ακόμη μεγαλύτερη για την Ήπειρο, αφού δεν φαινόταν σε κανένα χάρτη σαν τουριστικός προορισμός, ούτε καν για χειμερινές διακοπές. Δε δόθηκε λοιπόν η ποτέ η ευκαιρία στην Ήπειρο να φανεί στη διεθνή τουριστική αγορά, να δείξει την ανεπανάληπτη ενδοχώρα της, τη μοναδική χλωρίδα και πανίδα της, την πλούσια πολιτιστική παράδοση, σε αντίθεση με τις ανταγωνίστριες περιοχές άλλων χωρών με το ίδιο γεωφυσικό μέγεθος οι οποίες τυγχάνουν έξυπνης και εύστοχης προβολής.

Είναι λοιπόν αναγκαίο, να προβληθεί σωστά η μοναδικότητα της Ηπείρου και να ληφθούν πρωτοβουλίες για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αγροτουρισμού, ιαματικού, συνεδριακού, αθλητικού,

εκκλησιαστικού, κ.λ.π. και παράλληλα να αξιοποιηθούν οι πηγές θερμομεταλλικών νερών και ο θεραπευτικός τουρισμός. Φυσικά, απαιτείται και παράλληλη αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, επένδυση στον ποιοτικό τουρισμό και αναβάθμιση της τουριστικής παιδείας στο επίπεδο των ευρωπαϊκών σχολών.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε όλες τις τουριστικά ανεπτυγμένες χώρες, την τουριστική προβολή και ενημέρωση των ενδιαφερόμενων επισκεπτών έχουν επωμιστεί γραφεία τουριστικής πληροφόρησης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συντονισμένα μεταξύ τους, στο πλαίσιο ενός ευρύτατα επαναλαμβανόμενου ετήσιου διαφημιστικού σχεδιασμού και προώθησης του τουριστικού προϊόντος.

Πιο συγκεκριμένα, σε εθνικό επίπεδο παρέχονται γενικές πληροφορίες για κάθε περιφέρεια της χώρας, που επιτρέπουν στον ενδιαφερόμενο να επιλέξει ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του, την περίοδο των διακοπών του, τις οικονομικές του δυνατότητες κ.λ.π., ε συνδυασμό με τις πληροφορίες που έχει για άλλες χώρες, την περιφέρεια που ικανοποιεί καλύτερα τις απαιτήσεις και τις δυνατότητές του. Έχοντας ο τουρίστας επιλέξει κατ' αρχήν την Περιφέρεια της αρεσκείας του, στη συνέχεια παραπέμπεται από το ίδιο το γενικό ενημερωτικό έντυπο στην αναζήτηση πληροφοριών σε επίπεδο Νομού, για να καταλήξει κατά τον ίδιο τρόπο στην περιοχή ή και μεμονωμένο χωριό.

Οι εν λόγω πληροφορίες ξεκινούν από γενικές, για να καταλήξουν στις πιο αναλυτικές και εξειδικευμένες, ανά περιοχή και ανά τομέα δραστηριοτήτων (πολιτιστικές, φυσιολατρικές, αθλητικές) απασχόλησης του ελεύθερου χρόνου των επισκεπτών.

Όσον αφορά τη χώρα μας, η τουριστική προβολή του Ν. Ιωαννίνων πραγματοποιείται μέσω ενός μοναδικού γενικού εντύπου έκδοσης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, το οποίο διανέμεται από τα γραφεία του Ε.Ο.Τ. στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Τα διάφορα ελάχιστα ενημερωτικά έντυπα που κατά καιρούς εκδίδονται είτε από τους Δήμους του Νομού (Μέτσοβο, Κόνιτσα κ.λ.π.), είτε από ιδιωτικές επιχειρήσεις π.χ. ECO Experience, Robinson κ.λ.π., δεν διατίθενται από τα γραφεία του Ε.Ο.Τ.

Το Σεπτέμβριο του 1998, η Εταιρία Τουριστικής Ανάπτυξης του Δήμου Ιωαννίνων, εξέδωσε μια σειρά εντύπων : prospectus, posters, τρίπτυχα και κάρτες σε πέντε γλώσσες τα οποία δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις των τουριστών, ιδιαίτερα των αλλοδαπών, όπως αυτές σήμερα διαμορφώνονται από τον ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, στον σημαντικό τομέα καταλύματα, στα εν λόγω έντυπα περιλαμβάνονται μόνο ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια χωρίς όμως να δίνονται οι απαραίτητες πληροφορίες όπως: τάξη τιμών ανά περίοδο, παρεχόμενες υπηρεσίες, ούτε καν ο αριθμός του φαξ. Υπογραμμίζεται ακόμη ότι τα έντυπα δεν διανέμονται από τα γραφεία του Ε.Ο.Τ. της Αθήνας.

Το κόστος της τουριστικής διαφημιστικής προβολής μιας περιοχής, για τις μικρές επιχειρήσεις οι οποίες εμπλέκονται στην τουριστική βιομηχανία είναι απαγορευτικό. Κατά συνέπεια το Κράτος ή οι Ο.Τ.Α. είναι υποχρεωμένοι να επωμιστούν αναγκαστικά το κόστος του σχεδιασμού, παραγωγής και προώθησης του τουριστικού προϊόντος, με σύγχρονες μεθόδους και μέσα, αφού προηγουμένως διερευνήσουν και προσδιορίσουν την αγορά στην οποία απευθύνονται. Τέλος υπογραμμίζεται ότι πλην της Ένωσης Ξενοδόχων του Ν. Ιωαννίνων, δεν υπάρχει άλλος συλλογικός φορέας όπως π.χ. Ένωση Ξενοδόχων ή ιδιοκτητών ενοικιαζόμενων δωματίων Μετσόβου, Ζαγορίου κ.λ.π., οι οποίοι θα μπορούσαν να συνδράμουν και να συμπληρώσουν τις όποιες προσπάθειες του Ε.Ο.Τ. Το έργο αυτών εναλλακτικά θα μπορούσαν να αναλάβουν οι διάφορες δημοτικές αναπτυξιακές εταιρίες, οι οποίες όμως – πλην του Δήμου Ιωαννιτών- δε φαίνεται να έχουν μέχρι σήμερα ασχοληθεί.

ΠΡΟΤΑΣΗ : Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΗΠΕΙΡΟΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Πολλές εκατοντάδες χιλιάδες απόδημοι Έλληνες του εξωτερικού προτιμούν προορισμούς εκτός Ελλάδας για τις διακοπές τους. Ένα μεγάλο μέρος αυτών θα μπορούσαν, με κατάλληλη καμπάνια, να στραφούν προς τη χώρα μας. Οι φορείς της τουριστικής ανάπτυξης και όπου είναι δυνατόν η Περιφέρεια, η Νομαρχία, οι Δήμοι, αλλά και μεμονωμένα ή από κοινού να καλούν σε τακτά χρονικά διαστήματα δημοσιογράφους του τουριστικού ρεπορτάζ για να γνωρίσουν από κοντά την Ήπειρο. Το ίδιο μπορεί να κάνουν και τα γραφεία του Ε.Ο.Τ. με ανάλογο τρόπο. Επιπλέον, να ενισχυθεί η επικοινωνιακή πολιτική της Ηπείρου και να δοθεί έμφαση στον εξωτερικό και εσωτερικό τουρισμό. Να κατατεθούν προτάσεις με πειστικά επιχειρήματα σε μεγάλους toug-operators να συγκαταλέγουν στα έντυπά τους την Ήπειρο. Ηπειρωτικοί φορείς τουρισμού να παίρνουν μέρος –κάτω από την ομπρέλα του Ε.Ο.Τ. για να αποφεύγεται κατακερματισμός των δυνάμεων- σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις με καλαίσθητα, σύγχρονα και πολύγλωσσα διαφημιστικά φυλλάδια επί ίσοις όροις με άλλες περιφέρειες. Να υπάρχει στενή και ανελλιπή συνεργασία των γραφείων του Ε.Ο.Τ. σε όλο τον κόσμο με το ελληνικό, όπου υπάρχει, στοιχείο.

Οι χιλιάδες εκδηλώσεις των ομογενών που οργανώνονται κάθε χρόνο είναι χρήσιμος τρόπος προβολής της Ελλάδας και του τουρισμού. Τα γραφεία του Ε.Ο.Τ. να επιδιώκουν τα ίδια να «εκμεταλλευτούν» τις ευκαιρίες μικτών εκδηλώσεων και τον φιλελληνισμό για να προβάλουν τον ελληνικό τουρισμό. Οι εθνοτοπικοί φορείς μπορούν να βοηθήσουν στη γενική προσπάθεια όταν πρόκειται για προβολή των ιδιαίτερων περιοχών τους, όπως στην προκειμένη περίπτωση στην Ήπειρο. Τα γραφεία του Ε.Ο.Τ. και όχι μόνο να διατηρούν στενές σχέσεις και με τους χιλιάδες Έλληνες αλλά και ξένους εστιάτορες που προωθούν την ελληνική κουζίνα, τα ελληνικά προϊόντα. Από ένα ελληνικό εστιατόριο αρχίζει πολλές φορές η αναζήτηση του τόπου διακοπών και ο Έλληνας αυτοβούλως παίζει το ρόλο του ένθερμου διαφημιστή της χώρας μας. (Για παράδειγμα στις Βρυξέλλες μόνο υπάρχουν σήμερα 300 ελληνικά εστιατόρια). Τα γραφεία του Ε.Ο.Τ. να συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις εκφάνσεις και δημιουργικές πρωτοβουλίες του απόδημου ελληνισμού (συλλόγων, κοινοτήτων και λοιπών φορέων) και να μη μένουν αμέτοχοι θεατές των εξελίξεων. Τα εκατομμύρια των Ελλήνων με τις διασυνδέσεις και

γνωριμίες σε όλες τις ιεραρχίες των οργανισμών, επιχειρήσεων και κυβερνήσεων που έχουν σε κάθε χώρα, μπορούν να προβάλουν ακόμα περισσότερο την Ήπειρο και γενικά τη χώρα μας μέσω διεθνών πολιτιστικών εκδηλώσεων, ειδικών συμποσίων, ειδικών ημερίδων αλλά και στην καθημερινότητα στον τόπο δουλειάς τους, στο Πανεπιστήμιο, κ.λ.π. Οι επισκέψεις και οι ανταλλαγές μουσικοχορευτικών συγκροτημάτων ενδυναμώνουν τους δεσμούς με άλλες χώρες και προωθούν επίσης τον πολιτισμό και τον τουρισμό μας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο Ν. Ιωαννίνων διαθέτει πλουσιοπάροχα και μάλιστα διάσπαρτα σε ολόκληρη την περιοχή, τους αναγκαίους μη αναπαραγόμενους πόρους, που μπορούν – υπό ορισμένες προϋποθέσεις- να του διασφαλίσουν αειφόρο τουριστική , και κατ' επέκταση κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Οι παραγωγικές δραστηριότητες που παραδοσιακά αναπτύσσονται στο Νομό, με προϊόντα υψηλής ποιότητας, ενισχύουν την ως άνω διαπίστωση.

Το γεγονός ότι ο Ν. Ιωαννίνων αποτελεί ήδη διοικητικό, πολιτιστικό και οικονομικό κέντρο ολόκληρης της Ηπείρου, καθιστά το έργο της τουριστικής του ανάπτυξης επιβεβλημένο, γιατί μπορεί και οφείλει να αποτελέσει και στον τομέα του τουρισμού, το μοντέλο για τους υπόλοιπους νομούς της Περιφέρειας, στο πλαίσιο ενός επιχειρησιακού σχεδίου αρμονικής ανάπτυξης θαλάσσιου και ορεινού τουρισμού.

Η παθολογική πληθυσμιακή ανάπτυξη της πόλης των Ιωαννίνων και περιχώρων, με ταυτόχρονη εγκατάλειψη της πλειοψηφίας των υπολοίπων Δήμων, αποτελεί –σε μικρογραφία- αντιγραφή της λανθασμένης ανάπτυξης της Αθήνας, με τα γνωστά κοινωνικοοικονομικά και περιβαλλοντολογικά προβλήματα που δημιούργησε. Σε αυτά, στην περίπτωση του Ν. Ιωαννίνων ως παραμεθορίου περιοχής, προστίθενται εθνικά προβλήματα.

Η τουριστική ανάπτυξη –όπως πραγματοποιείται- ελάχιστων περιοχών (Μέτσοβο, Ζαγόρια, Κόνιτσα, Τζουμέρκα) και η υπερσυγκέντρωση σε αυτές του τουριστικού ρεύματος, δεν αποτελεί την ορθολογική λύση του προβλήματος, ούτε για τις ίδιες αλλά ούτε και για το Νομό.

Οι κάτοικοι των προαναφερθέντων τουριστικών περιοχών, εγκαταλείποντας σταδιακά, χάριν του τουρισμού, τις παραδοσιακές τους δραστηριότητες, συμβάλλουν –εν αγνοία τους- στην υποβάθμιση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτουν. Η «σκηνοθετημένη» αντί της φυσικής ζωής του χωριού, μόνο βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα οφέλη μπορεί να επιφέρει.

Οι υπόλοιπες μη τουριστικές περιοχές του Ν. Ιωαννίνων, αν και διαθέτουν αξιοποιήσιμους μη αναπαραγόμενους πόρους, εγκαταλείπονται από τους κατοίκους με ραγδαίους ρυθμούς, έτσι ώστε για ορισμένες από αυτές, οποιεσδήποτε διορθωτικές παρεμβάσεις να είναι πλέον αποτελεσματικές.

Η χαμηλή μέση ετήσια πληρότητα των καταλυμάτων στις τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές του Ν. Ιωαννίνων, σε συνδυασμό με τον εξίσου χαμηλό μέσο όρο παραμονής των τουριστών, επιβάλλει τη διερεύνηση του φαινομένου, με τη συνδρομή της ευρωπαϊκής τεχνογνωσίας.

Μπορεί πάντως ήδη να λεχθεί ότι, η τουριστική βιομηχανία ή το τουριστικό σύστημα του Ν. Ιωαννίνων, σε αντίθεση με άλλες τουριστικά ανεπτυγμένες ορεινές περιοχές της Ε.Ε., δεν αναπτύσσεται στη βάση ενός πλήρους μελετημένου και ολοκληρωμένου μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου επιχειρησιακού σχεδιασμού.

Ακόμη, διαπιστώνονται αξιόπαινες επιμέρους δράσεις, οι οποίες όμως ως αποσπασματικές και μη ενταγμένες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης, αποδεικνύονται αναποτελεσματικές.

Τα μεγάλα έργα υποδομής τα οποία βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη στο Ν. Ιωαννίνων, δεν αποτελούν πανάκεια για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, εάν δεν συνοδεύονται ή ακριβέστερα εάν δεν έχουν προηγηθεί άλλες επιμέρους ουσιαστικές δράσεις υποστήριξης.

Ο Ν. Ιωαννίνων χαρακτηρίζεται ως περιοχή η οποία κατεξοχήν προσφέρεται για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού και οικολογικού τουρισμού. Παρόλα

αυτά, διαπιστώνεται ότι ο Ν. Ιωαννίνων δεν έχει αποκτήσει μέχρι σήμερα αγροτουριστική ταυτότητα, ίσως γιατί υποτιμήθηκε ο ρόλος και η αξία των αγροκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων ως πηγή τοπικής ανάπτυξης και ευμάρειας από τους κατοίκους.

Εάν οι τοπικοί φορείς (Περιφέρεια, Νομαρχία, Δήμοι, Επιμελητήρια κ.λ.π.) κατά βάθος δεν πιστεύουν και κατ' επέκταση δεν πείθουν τους κατοίκους, ότι τα παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής, οι παραδόσεις, τα ήθη και έθιμα κ.λ.π. αποτελούν για τους ίδιους πολύτιμη κληρονομιά, για την οποία πρέπει να είναι υπερήφανοι και να σέβονται, τότε είναι σχεδόν αδύνατον να προσποιηθούν και να πείσουν για την αξία τους, τον τουρίστα.

Τα εκατομμύρια των Ευρωπαίων τουριστών, αναζητούν ανά την Ευρώπη και τον κόσμο, το γνήσιο, το αυθεντικό, το διαφορετικό που κάθε περιοχή διαθέτει. Ακριβώς αυτή η διαφοροποίηση και ποικιλία αποτελούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Ν. Ιωαννίνων, έναντι των άλλων ανταγωνιστικών προορισμών

Επίσης, οφείλεται μία αναφορά στον τομέα της ανεργίας ιδιαίτερα των νέων, που μαστίζει το Ν. Ιωαννίνων και την Ήπειρο γενικότερα. Στο θέμα αυτό διαπιστώνεται από τη μία πλευρά ανεργία και από την άλλη έλλειψη υπηρεσιών υποστήριξης του τουρισμού (οδηγοί, ξεναγοί, συνοδοί κ.λ.π.), που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην απασχόληση και ανάπτυξη.

Δυστυχώς προς αυτήν την κατεύθυνση έχουν πραγματοποιηθεί και συνεχώς πραγματοποιούνται σεμινάρια, που όμως δεν έχουν μέχρι τώρα δώσει πρακτικά αποτελέσματα και κατά συνέπεια εκ των πραγμάτων πρέπει να θεωρηθεί ότι απέτυχαν είτε για ενδογενείς παράγοντες, είτε γιατί δεν εντάχθηκαν στο πλαίσιο ενός γενικότερου επιχειρησιακού σχεδιασμού, όπου να προβλέπεται η κατοχύρωση και καταξίωση των νέων επαγγελματικών εξειδικεύσεων, όπως ακριβώς συμβαίνει σε όλες τις ανεπτυγμένες τουριστικά χώρες της Ε.Ε. Τα σεμινάρια δεν αποτελούν αυτοσκοπό, ούτε έμμεση επιδότηση της ανεργίας, γιατί τότε θα αποτελούσαν «μπούμερανγκ» για τους νέους-ανέργους, καθιστώντας τους χρόνια ανεπάγγελτους.

Το σύνολο σχεδόν των εμπλεκόμενων στην τουριστική βιομηχανία του Ν. Ιωαννίνων παραγωγικών μονάδων (ξενοδοχεία, εστιατόρια, βιοτεχνίες, γραφεία ταξιδίων κ.λ.π.) ανήκουν στις μικρές μέχρι και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Το γεγονός ότι οι προαναφερθείσες κατηγορίες επιχειρήσεων καταλαμβάνουν ταυτόχρονα σημαντικό ποσοστό και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε., είναι πολύ θετικό γιατί ευαισθητοποίησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη λήψη πληθώρας υπέρ αυτών των δραστηριοτήτων.

Παρόλα αυτά, οι ελληνικές μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αδυνατούν συχνά να επωφεληθούν των εν λόγω κοινοτικών μέτρων λόγω ελλιπούς πληροφόρησης και περιορισμένων ικανοτήτων των επιχειρηματιών να ανταποκριθούν στις γραφειοκρατικές διαδικασίες διατύπωσης των προτάσεών τους.

Το γεγονός αυτό αναδεικνύει την τεράστια σημασία του ρόλου των φορέων του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α., κ.λ.π, οι οποίοι έχουν επωμιστεί το έργο της πληροφόρησης, ενημέρωσης και γενικότερα υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Από την άλλη πλευρά, οι ίδιες οι τοπικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι πολύ μικρές, οφείλουν να συστήσουν κλαδικές ενώσεις σε τοπικό, νομαρχιακό και περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να συντονίσουν δράσεις που αποβλέπουν σε κοινούς στόχους, όπως η πρόσβαση στις πηγές πληροφόρησης, προβολή των προϊόντων/υπηρεσιών τους, θέσπιση σημάτων προέλευσης ή/και ποιότητας κ.λ.π.

Για παράδειγμα, οι παραγωγοί παραδοσιακών τοπικών αγροκτηνοτροφικών προϊόντων και χειροτεχνημάτων (π.χ. ξυλόγλυπτα) του Ν. Ιωαννίνων, σε αντίθεση με αντίστοιχες ορεινές περιοχές της Ε.Ε., δεν έχουν συστήσει τοπικούς κλαδικούς φορείς, με αποτέλεσμα να υστερούν τόσο σε πληροφόρηση, όσο και σε μέσα πρόσβασης στην αγορά.

Ο Ν. Ιωαννίνων και γενικότερα η Ήπειρος, αποτελεί κλασική περίπτωση ορεινής απομακρυσμένης περιοχής, όπου η περιορισμένη σε έκταση και κατατμημένη σε μικρά μερίδια γης, επιβάλλει την καλλιέργεια οικολογικών αγροτικών προϊόντων και την ανάπτυξη του αγροτικού και οικολογικού τουρισμού.

Καθίσταται σαφές ότι προκειμένου να υπάρξει αειφόρος τουριστική ανάπτυξη, θα πρέπει αυτή να συνοδεύεται από μία συνεχή και αειφόρο διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, στις οποίες ο τουρισμός θεωρείται συχνά ως «εφαλτήριο» ανάπτυξης (π.χ. Ν. Ιωαννίνων)

Στο Ν. Ιωαννίνων ο τουρισμός περιορίζεται στο Μέτσοβο, Ζαγόρι, Κόνιτσα και φυσικά στην πόλη των Ιωαννίνων. Η τουριστική ανάπτυξη του Ν Ιωαννίνων δεν μπορεί –ελλείψει υποδομής- σήμερα, αλλά ούτε και συμφέρει στο μέλλον, να προσανατολιστεί στο μαζικό τουρισμό. Άλλωστε οι Ευρωπαίοι τουρίστες έχουν αρχίσει να προτιμούν να διοργανώνουν από μόνοι τους τις διακοπές τους, αποφεύγοντας τους tour-operators.

Οι κάτοικοι των τουριστικών περιοχών του Ν. Ιωαννίνων χρειάζονται –όσο ακόμα υπάρχει καιρός- ενημέρωση για να αποτελέσουν το πρότυπο των υπόλοιπων ορεινών περιοχών της Ελλάδας, προτού εισβάλει αχαλίνωτα το τουριστικό ρεύμα, με την ολοκλήρωση των υπό εξέλιξη μεγάλων τεχνικών έργων στην Περιφέρεια Ηπείρου.

Ανακεφαλαιώνοντας, τα βασικά σημεία και οι προτεραιότητες που είναι απαραίτητο να τεθούν για την περιοχή των Ιωαννίνων αλλά και ολόκληρη την περιφέρεια Ηπείρου είναι συνοπτικά:

Προτεραιότητα πρώτη, το περιβάλλον και ο φυσικός πλούτος-η ανάδειξη των οικοσυστημάτων και των προστατευόμενων περιοχών (δέλτα Καλαμά , λίμνη Παμβώτιδα, Αμβρακικός)- η προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας-η ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων και ο εμπλουτισμός τους.

Προτεραιότητα δεύτερη, η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς-των αρχαιολογικών χώρων Γιτάνης-Πασσαρώνας, του αρχαίου θεάτρου της Δωδώνης, των βυζαντινών μνημείων, πέτρινων γεφυριών, αναστύλωση παραδοσιακών κτιρίων, ανάπτυξη παραδοσιακών οικισμών, τοπικές τέχνες. Προτεραιότητα τρίτη η νέα ώθηση στα έργα υποδομής. Το ηπειρωτικό τμήμα της Εγνατίας Οδού και η σύνδεσή της μέσω τοπικών κάθετων αξόνων με την ενδοχώρα της Ηπείρου και τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Ο δυτικός σιδηροδρομικός άξονας (Ηγουμενίτσα-Ιωάννινα-Καλαμπάκα και Ιωάννινα-Αντίρριο). Η σύνδεση με το δίκτυο φυσικού αερίου (ελληνοϊταλικός αγωγός). Η Β' φάση του νέου λιμένα Ηγουμενίτσας (δυτική πύλη χώρας) και το εμπορευματικό κέντρο Θεσπρωτίας. Το επαρχιακό οδικό δίκτυο που βρίσκεται σε απαράδεκτη κατάσταση.

Προτεραιότητα τέταρτη η πλήρης ενεργοποίηση του Γ' Π.Ε.Π. Ηπείρου και των προγραμμάτων διασυνοριακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας.

Παράλληλα σχεδιάζεται ήδη και η δομή και το περιεχόμενο του Δ' Κ.Π.Σ. για την Ήπειρο.

Προτεραιότητα πέμπτη η κατάλληλα προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες της Ηπείρου ενεργοποίηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στα πλαίσια της νέας πολιτικής για τη στήριξη του τοπικού τουρισμού και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΛΕΤΕΣ

- 1)Μελέτη ολοκληρωμένου προγράμματος ανάπτυξης ορεινών όγκων Ηπείρου – ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε. 1997
- 2)Μελέτη επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης αγροτουρισμού στην Περιφέρεια της Ηπείρου – Περιφέρεια Ηπείρου 1997
- 3)Περιγραφική μελέτη της τουριστικής υποδομής και κίνησης στο Νομό Ιωαννίνων – ΕΛΚΕΠΑ 1991
- 4)Συνοπτικό σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης 2000-2006 – Πλαίσιο αναπτυξιακών προτεραιοτήτων για την Ήπειρο – Περιφέρεια Ηπείρου – Απρίλιος 1998
- 5)Σύγχρονη Πολιτιστική Γεωγραφία Νομού Ιωαννίνων – Νομαρχία Ιωαννίνων 1998
- 6)Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός – Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων 1998
- 7)ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ –Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2000-2006
- 8)Πρόταση για την τουριστική προβολή του Νομού Ιωαννίνων – Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Νομού Ιωαννίνων 1996
- 9)Διαχρονική Εξέλιξη της τουριστικής κίνησης της Περιφέρειας Ηπείρου 1997-2001, Συσχέτιση με τα εθνικά και περιφερειακά μεγέθη – Σ. Σταύρου, Δν/ση Τουρισμού Ηπείρου, 2002
- 10)Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, Περιφέρεια Ηπείρου 2003
- 11)Ενίσχυση Ανταγωνιστικότητας των τουριστικών ΜΜΕ, Κέντρο Υποδοχής Επενδυτών Νομού Ιωαννίνων, Αναπτυξιακή Εταιρία Ήπειρος Α.Ε. 2003

ΒΙΒΛΙΑ-ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΟΔΗΓΟΙ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- 1)ΙΩΑΝΝΙΝΑ – Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης Ιωαννίνων 1998
- 2)Λίστα Ξενοδοχείων και ενοικιαζόμενων δωματίων Ν. Ιωαννίνων – Ε.Ο.Τ. 2006
- 3)Περιηγήσεις Νομό Ιωαννίνων

4)Ιωάννινα (Ioannina) – Νομαρχία Ιωαννίνων

5)Διάφορα έντυπα θεματικού τουρισμού, Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης Ιωαννίνων

6)Έντυπα επιχειρήσεων : Hotel DuLac, Hotel Olympic, Hotel Παλλάδιον

7)Τουριστικός Οδηγός Νομού Ιωαννίνων 1999-2000 (εκδόσεις Art Winds)

8)Τουριστικός Οδηγός Ήπειρος 2002 (εκδόσεις Art Winds)

INTERNET

<http://www.ecotour-epirus.gr>

<http://www.epirusguide.gr>

<http://www.bicepirus.gr>

<http://www.gnto.gr>

<http://www.cci-ioannina.gr>

<http://www.ioannina.gr>

<http://www.uoi.gr>

<http://www.tourism-development.gr>

<http://www.itep.gr>

<http://www.observatory-egnatia.gr>

<http://www.pkdi.gr>

<http://www.statistics.gr>

<http://www.traveldailynews.gr>

<http://www.cultureguide.gr>

<http://www.periferiakianaptixi.gr>

<http://www.epirusa.gr>

<http://www.peproe.gr>

<http://www.epirus-life.gr>